

DOSSIER ICT

Staat de advocatuur voor een kodakmoment?

INTERVIEW

'Waar blijven de vrouwelijke partners?'

CROWDFUNDING

Procesfinanciering door de massa

Onderzoek
Advocatenblad

Agressie tegen advocaten neemt toe

(74% heeft ermee te maken)

GEZOCHT: ADVOCATEN EN KANDIDAAT-NOTARISSEN (VASTGOED)

Bij Lexence geloven we in groei, maar niet in 'hoe groter, hoe beter'. Daarom werken wij in kleine teams met op elkaar ingespeelde specialisten. Advocaten en notarissen die altijd gericht zijn op het echte werk. Ben jij een juridisch toptalent en heb je de ambitie om jezelf verder te ontwikkelen in een enthousiast team en in een professionele, dynamische werkomgeving? Voor onze sectie vastgoed zoeken wij advocaat-stagiaires, ervaren advocaten en kandidaat-notarissen die samen met ons glans willen geven aan ons kantoor. Bekijk onze vacatures op werkenbijlexence.nl

HET ECHTE WERK

A photograph of three professionals (two women and one man) standing in a modern office hallway with large glass windows. They are dressed in business attire. The man is in the center, flanked by two women. They are all looking towards the camera with slight smiles. The background shows other people walking in the hallway, slightly blurred.

**KLEINE TEAMS.
GROTE ZAKEN.**

96e jaargang

Het Advocatenblad, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 8 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdreducteur a.i.

Daphne van Paassen

Redactie

Sabine Droogleevoer Fortuyn, Nathalie Gloudemans-Voogd en Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Leonard Böhmer, Halime Celik, Jack Linssen, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Christiaan Oberman, Marc Padberg, Theo van Schagen, Christiane Verfuurden

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2016-2, p.

Aan dit nummer werkten mee

Bram Belloni, Erik Jan Bolsius, Daniel Bosschieter, Jiri Büller, Halime Celik, Emiel van Dongen, Chris van Houts, Ben Kleyn, Lars Kuipers, Martin Krüger, Raymond Rutting, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevis Smitt, Puck Soetens, Bart van Tongeren, Harry Veenendaal, Jeroen Veldhuis, Marian Verburgh, Ilona Willemars

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen

Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies

Maarten Schüttel

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het Advocatenblad impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het Advocatenblad in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Ben Kleyn

HO
KEURMERK

Nederlands
uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

REDACTIONEEL

© helioante

DREIGING

DOOR / DAPHNE VAN PAASSEN

‘Het lijkt me niet echt een onderwerp.’ De advocaat zocht naar instemmende blikken van zijn collega’s rond de vergadertafel. Ik had zojuist geopperd om met het *Advocatenblad* een onderzoek te doen naar dreiging en geweld tegen advocaten. Aanleiding: het proces dat Aad Plaisier aanspande tegen een cliënt die hem het ziekenhuis in had geslagen. Volgens hem kwam geweld tegen advocaten veel vaker voor, maar was het een taboeonderwerp. Er was een stilte gevallen. Een beetje een ongemakkelijke. ‘Het komt heel weinig voor, hoor,’ ging het lid van de advocatenredactie verder om er na een korte pauze aan toe te voegen: ‘Ik heb het zelf wel een keer meegemaakt, trouwens.’ Er volgde een beklemmende anekdote van twee cliënten die hem hadden opgewacht bij zijn kantoor. Ik vroeg de strafrechtadvocaat naast me hoe dat met hem zat. Hij haalde zijn schouders op: ‘Ik heb er geen last van.’

‘In de zin dat het niet gebeurt of omdat het je niet raakt?’

Het gebeurde bijna dagelijks. Het hoorde een beetje bij het vak, vond hij. De familierechtadvocaat aan tafel legde uit dat zij de dreiging ook nooit persoonlijk opvatte.

Maakte dat dreiging minder erg, vroeg ik me op weg naar huis af, als het niet persoonlijk was? Een paar maanden terug was ik zelf voor een artikel naar een door Buitenlandse Zaken onveilig verklaard gebied gegaan. Die dreigende situatie stond vanzelfsprekend helemaal los van mij. Maar toen ik met mijn partner ongoogelbare antwoorden moest bedenken zodat hij in geval van kidnapping kon verifiëren of ik nog in leven was, en protocollen moest lezen over wat te doen in geval van gewelddadige beroving en verkrachting, vroeg ik me ernstig af waar ik mee bezig was. Was dit het waard? Ik ben toch gegaan. Iets met de goede zaak. En als journalist diende je geen schijterd te zijn. Het was bovendien maar voor één keer. Maar wat als je als professional altijd onder die omstandigheden je werk moet doen? Dat onderzoek naar geweld tegen advocaten, dat moesten we toch maar doen.

De uitkomsten zijn schokkend. Advocaten hebben veel vaker dan een decennium terug te maken met dreiging en fysiek geweld. Lees op pagina 23 waarom en wat u ertegen kunt doen.

DEZE EDITIE

Eerste lichte
zwaait af
**Niks biertjes
drinken,
serieus
studeren!**

Analyse
**Juridisch
hokjesdenken**

VOORAF

3 Redactioneel, Colofon

INTERACTIE

6 Poll, @Advocatenblad

ACTUEEL

- 7** Citaat, Cijfers, Column Harry Veenendaal
- 8** Intussen op het Binnenhof
- 11** In beeld
- 13** Ter zitting, Agenda
- 15** Lawyers for lawyers
- 17** Gezien
- 18** Verhoormisstand

FRISSE NEUS

20 'Waar blijven de vrouwelijke partners?'

DOSSIER ICT

- 32** Klaar voor het kodak-moment
- 37** Crowdfunding voor advocaten
- 40** Hoe sla je je data veilig op?
- 45** Koerswijziging bij KEI

CANON

57 In de schaduw van Thorbecke

EVEN OPFRISSEN

59 Doorbreking van het causaal verband

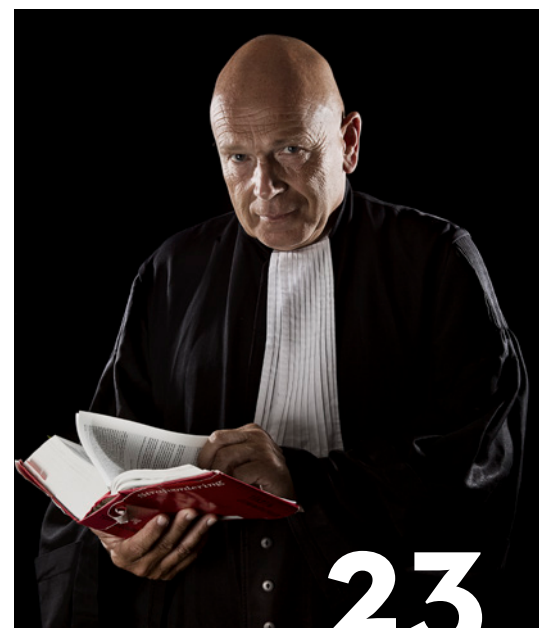
JONGE BALIE

65 Innoveren doen we samen

VAN DE NOVA

- 67** Ordeberichten
- 74** Transfers
- 80** Van de tuchtrechter
- 82** Ten slotte: column algemeen deken

Cover
**Waarom
advocaten
zwijgen over
agressie**

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Uw deadline is onze zorg!

Er zijn genoeg redenen te bedenken waarom u 's avonds om 21.00 uur een juridisch vertaalbureau nodig heeft. JMS Textservice is altijd bereikbaar en beschikbaar om direct met uw vertaalopdracht aan de slag te gaan en ook binnen korte deadlines de juiste kwaliteit te leveren.

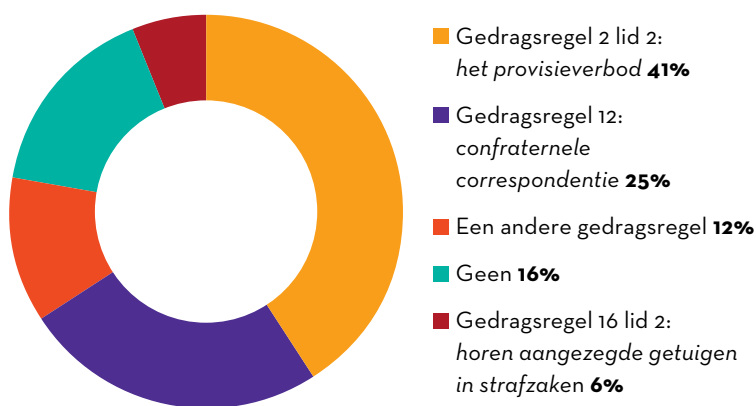
Zo wordt uw deadline onze zorg.

POLL

GEDRAGSREGELS

Het provisieverbod is in elk geval aan herziening toe. Dat lijkt de conclusie van een poll op Advocatenblad.nl. In aanloop naar de verwachte nieuwe gedragsregels in 2017 legde het *Advocatenblad* de lezers een aantal opties voor: welke regel zou sowieso aangepast moeten worden? De meeste stemmen gingen op voor gedragsregel 2 lid 2. Het verbod om getuigen die opgeroepen of gedagvaard zijn door het OM te horen (gedragsregel 16 lid 2) kon op de minste instemming rekenen.

Welke gedragsregel is volgens u sowieso aan herziening toe?

Oproep: voor een artikel in het *Advocatenblad* willen we graag weten welke gedragsregel volgens u aangepast moet worden. Laat het weten via redactie@advocatenorde.nl.

VACATURE

ADVOCaat-REDACTIELID VOOR HET ADVOCATENBLAD

Het *Advocatenblad* zoekt naar een advocaat die zich als redactielid wil inzetten voor het blad. Gezien de samenstelling van de advocatenredactie genieten specialisten op het terrein van bestuursrecht de voorkeur. De momenteel negenkoppige advocatenredactie staat borg voor de juridisch-inhoudelijke kwaliteit van de titel *Advocatenblad* en doet suggesties voor de inhoud. Geregeld schrijven de redacteuren artikelen voor het *Advocatenblad*. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie vergadert op de eerste dinsdag van de maand. Voor het bijwonen van

deze vergaderingen ontvangen de advocaat-redacteuren een vacatievergoeding. Zij worden benoemd voor de duur van vier jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. Geïnteresseerden kunnen voor 10 april een motivatie en cv sturen naar redactie@advocatenorde.nl. Een gesprek met een vertegenwoordiging van de advocatenredactie maakt deel uit van de selectieprocedure. Neem voor meer informatie op een dinsdag of donderdag contact op met de hoofdredacteur a.i. van het *Advocatenblad*, Daphne van Paassen, op nummer 070-335 35 70.

@ADVOCATENBLAD

@Advocatenblad advocatenblad per post ontvangen! Mooie nieuwe look. En vermelding van tweet kantoorgenoot @aniquehouben op p.5! #leesplezier @VHA_Weert

Nieuwe @Advocatenblad. Andere 'look and feel'. En groter format (wat jammer is). Effe wennen. @JMVeldhuis

@JMVeldhuis Elke verandering is altijd ff wennen ;) @Advocatenblad @ConnieMaathuis

Van Daal laat weer van zich horen in @Advocatenblad. Twitter op z'n retour? Ik zeg: #digitaal2.0 @Simonedirven

Mooie quote van Steven Seagal in artikel over storytelling in de advocatuur. #advocatenblad #assumption @MrBrunninkhuis

Leestip, artikel @BohlerWriting in @Advocatenblad deze maand 'Tegenstrijdig belang' nav zaak Henriquez #regel 7 Gedragsregel 1992 + ethiek @AHTDEHAAS

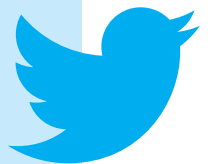
Leuk en zeer herkenbaar mini-interview met Douwe Linders @Lawjunky

'Je schrikt echt van zo weinig kennis' advocatenblad.nl/?p=78700 @EMSteller slaat den spijker op den kop @JaapBaar

Interessant artikel in #advocatenblad over het civielrechtelijke bestuursverbod #faillissement @MrBrunninkhuis

CORRECTIE

In het artikel 'Rechtszaak te koop' in *Advocatenblad* 2016-1 is een hinderlijke fout geslopen. Op pagina 19 wordt *Omnius* aangehaald als 'provisiesite'. Dat moet zijn: 'juridische bemiddelingssite'.

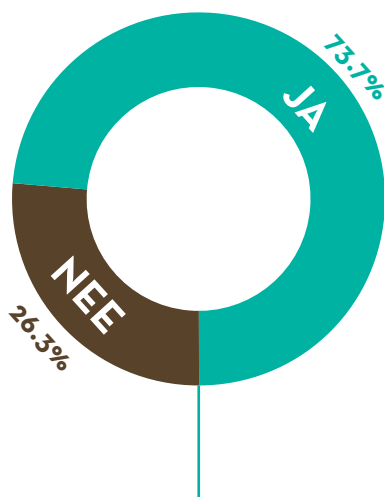

CITAAT

‘Het partij-lidmaatschap van rechters is in Nederland niet relevant’

Advocaten Tom Barkhuysen en Jan van der Grinten reageren in een opiniestuk op onderzoeker Martijn Boot die stelt dat de politieke ideeën van rechters het vonnis van Geert Wilders bepalen (Volkskrant.nl, 11 maart 2016).

CIJFERS

Moet het Openbaar Ministerie hogere straffen eisen voor geweld tegen advocaten?

Bron: geweld-onderzoek van het *Advocatenblad*, waaraan 681 advocaten meededen, zie ook pagina 23.

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

Adieu artikel 15 VEU

De EU zal zich stukbijten op Rusland net zoals Frankrijk (1812), Japan (1905) en Duitsland (1942) dat hebben gedaan. Niet met militaire middelen, maar electoraal. De EU is een samenwerkingsverband dat mede vanwege een aanmatigende bestuurscultuur is verworden tot een soort Oostenrijk-Hongaarse Donaumonarchie. Autonome minderheden (lidstaten) herontdekken hun eigen nationalisme, communautaire twisten laaien op, separatisme ontstaat met als gevolg decentralisatie en destabilisatie. De EU is momenteel gericht op een ongeremde geopolitieke uitbreiding. In die context moet het associatieverdrag tussen Oekraïne en de EU worden gezien. Landjepik, zo u wilt. Invloedrijke tegenstanders van de EU zijn net zo destructief. Deze groep wil terugkeer naar de natiestaat, eist de nationale soevereiniteit op en ziet het EHRM als een groot gevaar voor de democratie. Hun toekomstbeeld is onduidelijk. Een post-napoleontisch Concert van Europa gebaseerd op een machtsevenwicht tussen soevereine Europese landen? Bestaande uit een Heilige Alliantie van economisch sterke noordse staten en een soort Quadruple Alliantie van economisch zwakke zuidelijke staten? Of ambiëren zij een reveil van de Volkenbond? Het Convenant van de Volkenbond lijkt verdacht veel op een beginselverklaring van de tegenstanders: een organisatie van soevereine staten waar onderlinge geschillen vreedzaam worden opgelost binnen een vergaderstructuur. Uitdrukkelijk zonder parlement, commissie of directe werking van besluitvorming in de nationale rechtsorde. Het zal Frankrijk, Engeland en Duitsland *sausage* wezen. Voor kleine landen als Nederland is de huidige polarisatie

überhaupt onwenselijk. Is iedereen de essentie van ‘München 1938’ vergeten? Toen Frankrijk en Engeland toestonden dat Sudetenland aan Duitsland werd overgedragen *zonder overleg met Tsjecho-Slowakije*? Wat hebben we toen als Nederland geleerd? In een conglomeraat van gelijke soevereine staten verliezen kleine staten altijd. Nederland is sinds haar ontstaan niet eerder zo machtig geweest als nu. Dit komt door onze exorbitante invloed op grond van artikel 15 VEU – vetorecht in de Raad van Europa – dat vrijwel zeker verdwijnt in een andere organisatie- of samenwerkingsvorm. Zodra de EU onderuit gaat, dreigt Nederland wederom overgeleverd te worden aan de grillen van de grote staten. Bovendien is het terugkrijgen van de soevereine ‘natiestaat’ voor de burger minder interessant dan het verliezen van zijn individuele klachtrecht. Artikel 38 EVRM geeft u en mij het recht een klacht in te dienen tegen een lidstaat bij het EHRM wegens schending van onze grondrechten. Als het aan de tegenstanders van de EU ligt, moet dit zo snel mogelijk verdwijnen. Wie dit propageert, is vanuit de rechtsstaatgedachte bezien een onnozelaar of een demagoog. Deze twee belangrijkste argumenten pro-EU zijn door onze eigen politici vakkundig getorpedeerd door het fenomeen van de onbekwame carrièrepoliticus. Geen van onze volksvertegenwoordigers is nog in staat om binnen twee minuten een overtuigend pro-EU-betog te formuleren zonder in nietszeggende superlatieven te vervallen. Bij het raadgevend referendum over het associatieverdrag is het daarom niet de ‘nee’-stemmer die de EU in zwaar weer brengt. Dat hebben de partijkaders al jaren geleden gedaan. Adieu artikel 15 VEU.

WINTUSSEN OP HET BINNENHOF

DOOR / MARIAN VERBURGH

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en wetten.

Sanctiebeleid socialeverzekeringwetten

STATUS *Wetsvoorstel 34 396 (Wijziging van de socialezekerheidswetten in verband met de regeling van de bestuurlijke boete) is op 27 januari 2016 ingediend bij de Tweede Kamer.*

INHOUD Aanpassing van de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving en van de socialezekerheidswetten op het punt van de bestuurlijke boete. Aanleiding was de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 24 november 2014 (ECLI:NL:CRVB:2014:3754). De uitspraak heeft directe consequenties voor de sanctionering van het overtreden van de inlichtingenverplichting. Het wetsvoorstel wil eenduidigheid en rechtszekerheid bieden. Daarnaast beoogt het wetsvoorstel om effectiever optreden mogelijk te maken in de uitvoeringspraktijk van de bestuursrechtelijke sanctionering. Verder wordt uitvoering gegeven aan de aanbeveling om te komen tot meer evenredige boetes, die de Nationale ombudsman deed in zijn rapport *Geen fraudeur, toch een boete* van 4 december 2014.

IN WERKING Beoogd 1 juli 2016.

Advocaten moeten eigen tuchtrechter betalen

STATUS *Wetsvoorstel 34 145 (Wet doorberekening kosten toezicht en tuchtrecht juridische beroepen) is op 26 januari 2016 aangenomen door de Tweede Kamer en nu in behandeling bij de Eerste Kamer.*

INHOUD In het voorstel gaat de Staat de kosten van toezicht en tuchtrechtspraak geheel doorberekenen aan de beroepsorganisaties voor notarissen, advocaten en gerechtsdeurwaarders. De beroepsorganisaties kunnen de kosten hoofdelijk omslaan over de leden. Jaren geleden moesten ambtelijke werkgroepen bij elk ministerie ideeën voor bezuinigingen aandragen en dit was één van de ideeën van

V&J. Beoogde besparing: circa 7 miljoen euro. De advocatuur betaalt vandoes al een groot deel zelf; de kosten van de rechterlijke leden van hof en raden van discipline komen daar nu bij. De tuchtrechter kan de veroordeelde beroepsbeoefenaar veroordelen in de kosten die de beroepsgroep maakt voor het tuchtcollege. De beroepsorganisaties zijn tegen het voorstel. Het geldt overigens niet voor de zes andere beroepen met een wetelijk geregeld tuchtrecht, waaronder de medici en de accountants.

IN WERKING Beoogd 1 juli 2016.

Meldplicht ICT-inbreuken

STATUS *Wetsvoorstel 34 388 (Wet gegevensverwerking en meldplicht cybersecurity) is op 19 januari 2016 ingediend bij de Tweede Kamer.*

INHOUD Aanbieders van producten of diensten die van vitaal belang zijn voor de Nederlandse samenleving moeten ernstige ICT-inbreuken melden aan het Nationaal Cyber Security Centrum, onderdeel van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Denk aan – bij AMvB aangewezen – energienetwerkbeheerders, drinkwaterbedrijven, telecombedrijven, banken en Schiphol. Aanleiding was de elektronische inbraak bij DigiNotar in 2011. De meldplicht sluit aan bij het aanhangige EU-voorstel Netwerk- en informatiebeveiliging in de Unie (COM (2013) 48), dat overigens vooralsnog ruimer is (raakt onder andere ook internetaanbieders).

Verder bevat het wetsvoorstel regels voor het verwerken van gegevens ten behoeve van de cybersecurity-taken van de minister van Veiligheid en Justitie. Dit naar aanleiding van het zogenaamde Pobelka-incident in 2013.

Dit voorstel moet worden onderscheiden van de op 1 juli 2015 in werking getreden – strafrechtelijke – Wet tot implementatie van de Europese richtlijn 2013/40/EU over aanvallen op informatiesystemen. Daarnaast is nog een wetsvoorstel Computercriminaliteit III aanhangig bij de Tweede Kamer.

IN WERKING Beoogd 1 januari 2017.

Opheffing CRvB en CBB

STATUS *Wetsvoorstel 34 389 (Wet organisatie hoogste bestuursrechtspraak) is op 20 januari 2016 ingediend bij de Tweede Kamer.*

INHOUD De adviserende en rechtsprekende taken van de Raad van State worden verder gescheiden en de bestuursrechtspraak wordt geconcentreerd. De Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven worden opgeheven en hun rechtsmacht gaat over naar de gerechtshoven (met de mogelijkheid van cassatieberoep bij de Hoge Raad) respectievelijk de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het wetsvoorstel geeft uitvoering aan het regeerakkoord.

IN WERKING Beoogd 1 januari 2017.

advertentie

ADVOCAAT CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

“ AdvocaatCentraal biedt bijzonder veel mogelijkheden en is toch eenvoudig in gebruik ”

mr. Eric Osinga
Osinga Advocatuur

Tel. (035) 543 55 66
www.advocaatcentraal.nl

ONZE PRAKTIJKGROEP BANKING & FINANCE ZOEKT ERVAREN ADVOCATEN

Ben jij momenteel 3 tot 6 jaar werkzaam als advocaat of binnen de financiële sector in Banking & Finance en ben jij op zoek naar een uitdagende en dynamische omgeving? Dan zijn wij op zoek naar jou!

Wat bieden wij jou?

Je bent verantwoordelijk voor de advisering met betrekking tot de (juridische) structuur van op te zetten financieringstransacties, de begeleiding en coördinatie van deze transacties en het opstellen en, zo nodig, uitonderhandelen van de benodigde transactiedocumenten. Daarnaast zal je één of meerdere junior medewerkers aansturen en opleiden.

Jouw kwaliteiten

Je bent analytisch, accuraat en gewend proactief op te treden. Je dringt snel door tot de juridische kern en kunt heldere samenvattingen maken van complexe juridische materie. Je bent in staat om zowel zelfstandig als in teamverband te werken en je beheerst de Engelse taal in woord en geschrift. Toonbare werkervaring binnen de advocatuur of in de financiële sector strekt tot de aanbeveling.

Over Loyens & Loeff

De praktijkgroep Banking & Finance opereert Benelux-breed en heeft ongeveer 70 fee-earners. De praktijkgroep is opgedeeld in diverse teams die zich bezighouden met secured lending, financial markets regulatory & supervision, project finance, structured finance en securitisations.

Loyens & Loeff is een gerenommeerd kantoor waar onze specialisten adviseren op zowel civiel als fiscaal gebied. Tot onze cliënten behoren grote ondernemingen, financiële instellingen en overheden. Het unieke van ons kantoor is de intensieve samenwerking tussen advocaten, belastingadviseurs en notarissen. Onze thuismarkten zijn de Benelux en Zwitserland. Daarnaast is Loyens & Loeff vertegenwoordigd in de belangrijkste financiële centra van Europa, Azië en de Verenigde Staten.

Contact

Ben jij die ambitieuze advocaat die wij zoeken?
Solliciteer dan via www.loyensloeffacademy.com. Voor meer informatie kun je Joost Kok, Head of Recruitment, bereiken via 020 578 5569.

NOVEX biedt u leergangen aan:

LEERGANG EXECUTELE en de LEERGANG VEREFFENING

DONDERDAG 2 JUNI EN VRIJDAG 3 JUNI 2016

NOVEX is een multi-disciplinaire vereniging voor executeurs, vereffenaars en levensexecuteurs. De verschillende beroepsgroepen werken binnen NOVEX samen om de (levens-)executeur en de vereffenaar te professionaliseren. Na het volgen van de leergang executele of de leergang vereffening kunt u lid worden van NOVEX. Leden kunnen bij NOVEX o.a. (verdiepings-)cursussen volgen en aan regiobijeenkomsten deelnemen. Een lid kan zich aanmelden voor certificering door de Stichting Certificering Executeurs (SCE). De vereisten voor certificering en de gecertificeerde executeurs kunt u vinden op: www.sce-executeurs.nl.

Deelnemers aan de leergangen dienen een goede kennis van het erfrecht te hebben. Diegenen die niet over voldoende kennis beschikken, dienen de cursusdag erfrecht/executele op 20 mei 2016 te volgen.

LEERGANG EXECUTELE

Do. 2 juni en vr. 3 juni 2016

De leergang executele wordt voor de 14de keer gegeven en is elke keer door de deelnemers met een 8 of hoger beoordeeld! In deze leergang executele kunnen professionele executeurs hun kennis en kunde verder ontwikkelen door het volgen van een tweedaagse intensieve opleiding.

In de leergang executele worden zowel de juridische onderwerpen als de praktische onderwerpen behandeld. Wat mag en kan een executeur? Welke 'valkuilen' zijn er?

Praktische informatie Leergang Executele:

Donderdag 2 juni 2016 van 9.30 uur tot 20.00 uur, met overnachting, **vrijdag** 3 juni van 9.00 uur tot 17.00 uur met een afsluitende borrel.

Locatie: Bergse Bossen te Driebergen

Kosten: € 1.750,- (excl. btw, inclusief lunches, diner, overnachting, borrel en studiemateriaal).

13 PE-punten zijn aangevraagd bij KNB, EPN en RB. U ontvangt een bewijs van deelname.

Docenten: De heer prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols, mevrouw prof. mr. T.J. Mellema-Kranenburg, De heer O.A. Balkenende, mevrouw mr. C.G.C. Engelbertink, mevrouw mr. P.G. Knoppers, mevrouw mr. J. Nijenhuis-Wildervanck, de heer mr. B.M.A. van Sprundel, de heer mr. S.M. Iseger, prof. dr. J.P.M. Stubbé.

LEERGANG VEREFFENING **NIEUW!**

Do. 2 juni en vr. 3 juni 2016

Naast de belangstelling voor de executele is er een groeiende belangstelling voor de vereffening. Daarom heeft NOVEX besloten om naast de leergang executele, een leergang vereffening aan te bieden. Op de eerste dag wordt de theorie van de vereffening behandeld. De verschillende praktijksituaties van vereffening en executele worden op de tweede dag behandeld. De tweede dag volgen de deelnemers van de leergangen executele en vereffening tezamen hetzelfde programma, omdat de praktische onderdelen van de executele en de vereffening veel overeenkomsten kennen. Uiteraard zullen ook de verschillen aan bod komen.

Praktische informatie Leergang Vereffening:

Donderdag 2 juni 2016 van 9.30 uur tot 20.00 uur, met overnachting, **vrijdag** 3 juni van 9.00 uur tot 17.00 uur met een afsluitende borrel.

Locatie: Bergse Bossen te Driebergen

Kosten: € 1.750,- (excl. btw, inclusief lunches, diner, overnachting, borrel en studiemateriaal).

13 PE-punten worden aangevraagd bij KNB, EPN en RB. U ontvangt een bewijs van deelname (NOVA).

Docenten o.a.: Prof. mr. W.D. Kolkman, mevrouw mr. P.G. Knoppers, de heer O.A. Balkenende, mevrouw mr. C.G.C. Engelbertink, mevrouw mr. J. Nijenhuis-Wildervanck, de heer mr. B.M.A. van Sprundel, de heer mr. S.M. Iseger, prof. dr. J.P.M. Stubbé.

Voor meer informatie en aanmelden:
www.novex-executeur.nl
info@novex-executeur.nl
020-3882928

NOVEX
NEDERLANDSE ORGANISATIE VOOR EXECUTEURS

IN BEELD

KANTONGERECHT TE KOOP

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / RIJKSVASTGOEDBEDRIJF

Wonen in een opengeslagen wetboek. Het is mogelijk in Hilversum waar het door Jo Vegter ontworpen bijzondere kantongerecht te koop staat. Ook in Den Helder, Deventer, Tiel en Venlo staan kantongerechten te koop en in Boxmeer, Venlo, Groenlo, Alphen aan den Rijn, Terborg en Heerenveen zijn de kantongerechten inmiddels verkocht. In Deventer

is de rijksmonumentale rechtbank onder de makelaar gebracht. Ontstaat er door het afstoten van steeds meer gerechtsgebouwen door het Rijksvastgoedbedrijf geen tekort aan rechtszalen in ons land? En worden kleine geschillen als huurrechtzaken en arbeidsrechtelijke conflicten in de toekomst in de kroeg uitgevochten, net als bij onze Britse burens?

In Groot-Brittannië, dat ons vooring in het afstoten van verschillende gerechtsgebouwen, is dat al het geval. Het land kampt inmiddels met een tekort aan rechtszalen waardoor een discussie is losgebarsten over de vraag of alternatieve locaties als hotels en pubs als zodanig dienst kunnen doen, aldus *The Telegraph*.

Doorpakken

Vermogensrecht

27/28 juni 2016

Jaarbeurs Utrecht

Doorpakken Vermogensrecht wordt georganiseerd door Law At Work met medewerking van Law At Web.

Vier topdocenten!

Drion, Klomp, Reurich én Van Wechem.

**€1.395,- (excl. btw).
20 PO-punten!**

www.doorpakkenvermogensrecht.nl

HAPPY LAWYER EVENT (6PO)

vrijdag 8 april a.s. in Amsterdam

Leiderschap - Vitaliteit - TOP-sprekers

Dr Els van der Helm

Neurowetenschapper Vitaliteit en Partner McKinsey, Harvard Medical School en Berkeley University

Dr Ruud Veltenaar

Bijzonder hoogleraar London Business School, gastdocent Nyenrode & INSEAD

Mr Lenet T. Leusink LLM

Voormalig partner Baker & McKenzie, oprichter GroeiNU!

TWIN aanbieding: € 497 ex btw p.p.
(zie voorwaarden op de website)

aanmelden: www.groeinu.com/event

groeiNU!

Als het niet de crisis was, wat is dan wel de oorzaak van het faillissement?

Goeie vraag.®

Meer weten over het antwoord op deze goeie vraag? Bel met onze forensische experts Mark Hoekstra op 088 676 94 33 of Peter Schimmel op 088 676 94 17.

(c) 2015 Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. Alle rechten voorbehouden.

Grant Thornton

An instinct for growth

TER ZITTING

KRUIMELGEVAL

DOOR / LARS KUIPERS

Mag er een asielzoekerscentrum komen op het terrein van een vakantiepark?

‘Wij zijn niet tegen de komst van asielzoekers naar Nederland,’ zegt meneer K. tegen de bestuursrechter in Utrecht. ‘Maar nu gaat het om eigenbelang. De waarde van ons onroerend goed wordt aangetast. En mijn vrouw wandelt graag in het bos met de hond en zegt: “Ik weet niet of ik dat straks nog wel durf.”’ Meneer K. heeft een vakantiehuisje aan de Bosruiterweg in Zeewolde. De gemeente wil dat daar vlakbij een asielzoekerscentrum komt. Op die plek staat nu arbeidsmigrantenhuisvesting, in de volksmond beter bekend als het Polenhotel. Daar moeten straks de asielzoekers komen, en voor de buitenlandse arbeiders wil de exploitant even verderop honderdveertig nieuwe chalets neerzetten. De burens willen nu schorsing van de omgevingsvergunning. De rechter vraagt de partijen om in gewonemensentaal uit te leggen waar hun belang precies zit. Voor meneer K. zijn dat dus de waarde van zijn huis en de angst van zijn vrouw. Voor de voorzitter van de Vereniging van Eigenaren is het de frustratie dat de gemeente Zeewolde de huizenbezitters onvoldoende bij de plannen heeft betrokken. Voor de gemeente is het de maatschappelijke verantwoordelijkheid. En voor de exploitant is het – begrijpelijk – geld.

Hij heeft de huisjes klaarstaan, over twee weken kan het COA de bussen laten voorrijden.

‘Dan spreken we dus over een voldongen feit,’ zegt de advocaat van de Vereniging van Eigenaren zuinigjes. Hij zwaait met het bestemmingsplan uit 2012 waarin het gebied een agrarische bestemming kreeg. ‘Amper drie jaar later zet de gemeente het beleid totaal op z’n kop. En als het nu zo gaat, waar stopt deze ontwikkeling dan?’

Als er een omgevingsvergunning voor een azc en nieuwe chalets wordt verleend, dan via een uitgebreide voorbereidingsprocedure, zegt de advocaat, en niet met de lichte procedure die Zeewolde nu heeft gehanteerd voor de vergunningverlening; eentje die bestemd is voor wat in het vakjargon van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) bekendstaat als ‘kruimelgevallen’.

Twee weken later volgt de uitspraak. De rechter laat de omgevingsvergunning in stand. ‘Kruimelgeval’, dat klinkt klein, maar met de grootte van een gebouw heeft het niks te maken. Dat de vergunning is verleend voor tien jaar en dat de tijdelijke huisjes daarna kunnen worden weggehaald, geeft de doorslag. Het maatschappelijk belang gaat in dit geval voor dat van de burens.

AGENDA

JURIDISCHE INNOVATIE

De juridische wereld van de toekomst. Lexpo is een nieuw evenement voor de Europese top van de advocatuur en is bedoeld voor advocatenkantoren en bedrijfsjuridische afdelingen die innovatie belangrijk vinden. Sprekers als D. Casey Flaherty en panel met onder anderen Christiaan Alberdingk Thijm gaan in discussie met het publiek.

Datum: 21 april 2016

(extra seminars op 20 april 2016).

Plaats: Park Plaza Amsterdam Airport.

Ga naar lexpo.com voor meer informatie.

FINANCIËEL RECHT

Hoe is het met Nederlandse en Europese rechtspraak gesteld op het terrein van het financiële recht? Hoe ver mogen financiële instellingen gaan wat betreft data en privacy? Bezoek het Jaarcongres Financieel Recht.

Datum: 21 april van 9.45 uur tot 17.30 uur.

Plaats: Hotel Holiday Inn, Amsterdam.

Ga naar sdjuridischeopleidingen.nl voor meer informatie.

DE ONTWRICHTING VAN DE ADVOCATUUR

Advocaten met een goede naam en sterke reputatie zijn niet meer verzekerd van clientèle. Rechtzoekenden gaan vaak voor de laagste prijs en kloppen steeds meer aan bij zogenoemde legaltechs, slimme start-ups die het traditionele bedrijfsmodel in de advocatuur op zijn kop zetten. Onder meer Piet-Hein Boekel en Eric de Groot gaan hierover in debat.

Datum: 22 april van 13.30 uur tot 15.00 uur (na afloop gratis toegang tot Xchange).

Plaats: RAI Amsterdam.

Ga naar talx.nl voor meer informatie.

Eergerelateerd geweld

TRAININGEN • CONSULTATIE • ANALYSES

- ✓ Concreet
- ✓ Praktijkgericht
- ✓ Onafhankelijk
- ✓ Wetenschappelijk

Dr. Rob Ermers
06 - 41 87 68 44
r.ermers@novalitica.eu
www.novalitica.eu

Schrijf u nu
in voor de
trainingen!

Ook zaken met Syrische migranten!

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur / Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal.

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412 / 64640 F: +43 (0) 5412 / 64640-15

M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

CR LEGAL SERVICES

Is een klein kantoor met grote mogelijkheden en meer dan 20 jaar ervaring welke is opgebouwd middels studie en als werkervaring bij diverse deurwaarderskantoren en advocatenkantoren.

Er wordt gestreefd naar een snelle, accurate en kwalitatief hoge afhandeling van uw zaken.

www.crllegalservices.vpweb.nl

branchout

Cultivating excellence
through coaching & training

- ✓ Legal English Writing Skills
- ✓ Dutch Law in English
- ✓ English in Mediation
- ✓ Contract Drafting in English

www.branch-out.eu | info@branch-out.eu | 070-888 2899 | Postbus 64747 2506 CC Den Haag

LAWYERS FOR LAWYERS

‘IK WERD GEDUMPT OP HET KERKHOF’

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

De Congolese advocaat Peter Ngomo verdedigt militairen die van oorlogsmisdaden worden beschuldigd. De rechtsgang verloopt zelden vlekkeloos en Ngomo wordt voortdurend persoonlijk lastiggevallen.

Het gebeurde tijdens de rechtszaak tegen Peter Ngomo's cliënt Kakwavu Bukande, een Congolese militieleider die verantwoordelijk werd gehouden voor moorden en verkrachtingen door zijn soldaten. ‘De aanklager zei: “Je hebt wel lef dat je naar deze rechtszaak bent gekomen – ik ga je arresteren.” Ik heb meteen de Belgische consul gebeld en zei: ik kom eraan. Met de telefoon aan mijn oor ben ik de rechtszaal uitgelopen.’

De ambassade stuurde hem na een paar dagen alweer weg. ‘Ze hadden via de Verenigde Naties gehoord dat ik een crimineel was. Maar mijn enige misdaad was dat ik de gebrekkige bewijsvoering in de zaak tegen mijn cliënt aan de kaak had gesteld. Uiteindelijk is hij wel veroordeeld. Wat mij betreft zonder bewijs.’

Peter Ngomo Milambo studeerde rechten in Kinshasa, hoofdstad van de Democratische Republiek Congo (DRC), en is sinds 2002 advocaat. Hij is in Nederland voor een speciale veiligheidstraining die Justice and Peace samen met Lawyers voor Lawyers organiseert voor een twintigtal mensenrechtenadvocaten en -activisten.

Zijn eerste grote zaak was de verdediging van een groep vermeende coupleggers, militairen die in ongenade waren gevallen. ‘Normaal zouden ze de doodstraf krijgen, maar ze kregen niet meer dan tien jaar. Daar hebben we hard voor moeten vechten. Nu zijn ze allemaal weer vrij.’

Daarmee vestigde hij zijn reputatie en begonnen ook de problemen. In een andere samenzweerderzaak had hij bij de rechtbank aangetoond hoezeer zijn cliënten waren gemarteld en vernederd. ‘Ze waren zelfs gebeten door hun kwelgeesten en bij één van hen waren de testikels kapotgeknepen. Een paar dagen na hun veroordeling werd ik 's avonds bij mijn kantoor opgewacht door een groep

mannen. Ze sleurden me een auto in, ondervroegen me een tijdje en dumpten me 's nachts op het kerkhof van Kinshasa.’ Toen bleek dat de aanklager in hoger beroep zou vragen om cassatie zonder terugverwijzing en het Hooggerechtshof zijn cliënten dus wel vrij zou moeten spreken, verdween het dossier. ‘Ik heb toen een interview gegeven aan Radio France International over de zaak. De uitzending was nauwelijks afgelopen of ik werd door een onbekend nummer gebeld. Ik had mijn kinderen

net naar school gebracht. Ze zeiden: “Je hebt ons land en het Hooggerechtshof publiekelijk belasterd en als je daar niet mee ophoudt, vermoorden we je. We weten waar je woont en waar je kinderen op school zitten.” In feite wordt mijn telefoon nog steeds getapt.’

En ook nu weer laat hij van zich spreken in de zaak van Germain Katanga. Deze oorlogshitser was door het Internationaal Strafhof in Den Haag veroordeeld tot twaalf jaar cel en zat zijn straf uit in DRC. Met aftrek van voorarrest zou hij binnenkort vrijkomen maar de overheid wil een nieuwe strafzaak tegen Katanga beginnen. Ngomo heeft zich er publiekelijk fel tegen uitgesproken. Tegen het eind van het gesprek bladert Ngomo door de foto's op zijn iPad en klikt een mapje aan. Het zijn beelden van gruwelijk gemutileerde lichamen, deels verbrand. ‘Deze mannen werden verdacht van het voorbereiden van een staatsgreep. Zo werden ze op het kerkhof van Gombe achtergelaten.’ De volgende foto op zijn iPad is van een snoezig jongetje: zijn zoon.

Al twee keer heeft hij een tijdje moeten onderduiken, en toch is hij niet bang. ‘Voor wie moet ik bang zijn, en waarom? Moreel voel ik me sterk, en goed voorbereid om problemen aan te kunnen. Ook mevrouw Ngomo maakt zich geen zorgen.’

ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT

AGENDA VOORJAAR 2016

- 12/04 START - Basiscursus gezondheidsrecht
- 14/04 De Jeugdwet - stand van zaken en ontwikkelingen
- 10/05 Privacy en gegevensuitwisseling in het sociaal domein
- 07/06 Zorgverzekeringswet

* Neem contact met ons op voor meer informatie en de voorwaarden.

Voor meer informatie en inschrijven: www.avgr.nl

Volg
5 studiedagen
voor de prijs
van 4!*

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

ClaimsAgent.nl

online crediteurenadministratie

STAP NU OVER OP EEN GEHEEL DIGITALE CREDITEURENADMINISTRATIE!

Reken af met papier: laat crediteuren hun vorderingen online invoeren via Crediteurenlijst.nl.

KOSTELOOS EEN ACCOUNT VOOR UW KANTOOR?

ClaimsAgent berekent geen licentiekosten. De kosten worden als verschotten aan de betreffende boedel belast. U rekt uiteindelijk alleen af als er voldoende boedelactief is; voor lege boedels is het gratis. Interesse? Mail naar info@claimsagent.nl

ClaimsAgent.nl

GEZIEN

ZOEKTOCHT NAAR GERECHTIGHEID

In de veel bekroonde film *Der Staat gegen Fritz Bauer* van Lars Kraume, wil procureur-generaal Fritz Bauer de kopstukken van Nazi-Duitsland vervolgen. Hij stuit op veel weerstand.

Niemand, van Bonn tot Washington, wil Eichmann voor het gerecht,' zegt procureur-generaal Fritz Bauer in *Der Staat gegen Fritz Bauer*. Bauer zet alles op alles om het organiserend brein achter de deportatie en vernietiging van miljoenen Joden, Adolf Eichmann, voor het Duitse gerecht te slepen. Omdat hij van de Duitse autoriteiten weinig hulp verwacht, schakelt hij de

Israëliëse geheime dienst Mossad in. Deze biografische film is een intrigerend document als aanvulling op de vele bestaande werken over de zoektocht naar gerechtigheid in het naoorlogse Duitsland.

***Der Staat gegen Fritz Bauer* is vanaf 28 april te zien in diverse bioscopen.**

Sabine Droogleeve Fortuyn

MACHT, GELD EN MORAAAL

Een wereld van geld en macht waarin de moraal volledig verdrongen wordt. *Advocaat van de duivel* zorgt nu ook op toneel voor vermaak en een geraffineerde spanning.

Kevin Taylor, gespeeld door Waldemar Torenstra, is een jonge, ambitieuze advocaat bij een klein kantoor in een provinciestadje. Hij komt in de schijnwerpers van de bekende New Yorkse strafpleiter John Milton, gespeeld door Victor Löw, te staan als hij een pedofiele dader weet vrij te spreken ten koste van het slachtoffer. Milton weet Taylor naar New York te halen, maakt hem partner en geeft hem een exorbitant salaris en een extreem luxe appartement. Al snel blijkt dat Taylor vooral wordt ingezet om foute

types vrij te pleiten en begint hij te beseffen dat hij in een faustisch verbond gevangen zit en dat hij zijn ziel heeft verkocht aan de duivel. De onbevangen Torenstra en Löw, intimiderend en charmant, zijn aan elkaar gewaagd. In elke voorstelling is er daarnaast plek voor een strafrechtadvocaat die een gastrol speelt. Zo sluiten onder meer Gerard Spong, Peter Plasman, Bas Martens en Jan Vlug het toneelstuk af door op te treden als rechter. Het minimalistische decor bestaat uit slechts een laptop, een rechtbankhekje en enkele

NIET ZALIGMAKEND

De Hoge Raad refereerde de afgelopen jaren vaak aan het begrip 'hanteerbaarheid' binnen het privaatrecht. Dit en de vaagheid van het begrip deden verschillende onderzoekers besluiten tot het verrichten van nader onderzoek. De onderzoeksresultaten zijn gebundeld in *Hanteerbaar privaatrecht* (Boom juridisch, 2015).

Aan de hand van verwijzingen naar rechtspraak en wetgeving wordt gezien hoe in het verleden invulling is gegeven aan bevordering van hanteerbaarheid. Is de toegang tot de rechter vergemakkelijkt binnen het burgerlijk procesrecht? En functioneert het toezicht op minderjarigenbewind naar behoren? Het boek is ingedeeld in verbintenissenrecht, goederenrecht, notarieel recht, burgerlijk procesrecht, gezondheidsrecht en Romeins recht. Een van de conclusies is dat het begrip hanteerbaarheid niet zaligmakend is. Hanteerbaarheidsvragen leiden dan ook tot genuanceerde antwoorden.

Francisca Mebius

bureaus die ook als bed en begraafplaats worden ingezet. Alhoewel het verhaal van *Advocaat van de duivel* welbekend is – wie heeft de film met Al Pacino niet gezien – blijft het stuk in het theater moeiteloos overeind. Vermakelijk, geraffineerd en spannend.

***Advocaat van de duivel* is tot en met 25 mei 2016 te zien in verschillende Nederlandse theaters. Kijk voor tickets op www.advocaat-toneel.nl.**

Francisca Mebius

Verhoormisstand

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Reizen, wachten, bellen, wachten, verhoren. Soms urenlang. Het ministerie van Veiligheid en Justitie lijkt geen flauw benul te hebben van hoe lang verhoren duren, gezien de vergoeding die het ervoor reserveert. Het *Advocatenblad* vroeg advocaten met piketdienst een dagboek bij te houden.

Het is zaterdag 5 maart 2016. Om 7.00 uur in de ochtend komt de eerste piketmelding binnen. Om 7.30 uur volgt de tweede en om 10.15 uur de derde. Om 13.30 uur is de piketdienst van die dag ten einde, maar de verhoren nog niet. Het verhoor van cliënt nummer drie loopt tot 18.00 uur en wordt de volgende dag (op zondag) voortgezet. Wendy Geurts van Cleerdin & Hamer Advocaten is een van de

advocaten die voor het *Advocatenblad* een dagboek van een piketdienst bijhield. 'Uiteindelijk ben je een groot deel van de dag bezig met drie piketmeldingen waarvan één verdachte wel bezocht is, maar geen verhoorbijstand wenste.'

Een groot probleem dat advocaten sinds 1 maart ervaren, is logistiek van aard en heeft te maken met de duur van verhoren. Uit de dagboeken van de advocaten blijkt dat een

verhoor soms zelfs verspreid is over meerdere dagen. Reistijd, wachten tot er verhoord kan worden, bellen met de recherche om afspraken te maken, contact leggen met de cellencoördinatie om een kamer te reserveren, verhoorbijstand verlenen, bellen met piketcliënten die willen weten of er al een beslissing is genomen en bellen met de familie van de aangehouden personen. 'En de volgende dag ging het verhoor 45 mi-

nuten later van start door uitloop van het verhoor van de medeverdachte,' aldus Geurts. Uit een steekproef van de strafrechtverenigingen NVSA en NVJSA bleek dat advocaten gemiddeld 10,4 uur kwijt zijn per zaak aan verhoorbijstand.

PROTEST

Vanaf 1 maart moet de politie verdachten erop wijzen dat zij recht op bijstand hebben bij het eerste verhoor. Advocaten hebben hierbij slechts recht op anderhalf punt en in sommige gevallen drie punten. Een 'royale' vergoeding, vindt het ministerie van Veiligheid en Justitie. Maar volgens advocaten hebben ze bij het ministerie geen flauw idee hoe lang verhoren duren. De voorwaarden waaronder advocaten verdachten bij moeten staan, leverden de laatste weken dan ook flink protest op en resulteerden in een kort geding dat is aangespannen door de NVSA en de NVJSA waarvan de zitting op 17 maart was. De voorzieningenrechter doet op 31 maart uitspraak. 'Het zou mij niet verbazen als het uitdraait op prejudiciële vragen aan de Hoge Raad,' zegt NVJSA-bestuurslid en strafpleiter Eric Steller. Tot er een uitspraak ligt, verlenen veel advocaten uit de noordelijke provincies geen verhoorbijstand.

Agenda's dreigen onbeheersbaar te worden, omdat de verhoren pas kort van tevoren worden aangekondigd en lang kunnen duren. Sidney Smeets van Spong Advocaten kan dit beamen. 'Tijdens de eerste dag van de verhoorbijstand ging het al mis. Ik had twee voorkeursmeldingen, maar was verhinderd vanwege zittingen. Gelukkig kon ik een andere advocaat vinden die wilde waarnemen. Het ging om urenlange verhoren die over meerdere dagen waren uitgesponnen.' Ook andere diensten van Smeets later in maart verliepen verre van vlekkeloos. Hij stelt dan ook dat de verhoorbijstand vooralsnog een drama is. Het begint er volgens hem al mee dat het ondoenlijk is meerdere cliënten op

verschillende bureaus bij te staan. Voor de kleine kantoren, die geen kantoorgenoten kunnen laten waarnemen, zijn dit soort zaken wellicht een nog groter probleem. Michiel Glas van Glas & Van den Heuvel Advocaten: 'Ik, en andere eenpitters met mij, vrezen dat wij klanten gaan verliezen aan kantoren met een ruimere personele bezetting. Dit hangt natuurlijk samen met de huidige financiële stand van zaken. Ik kan met deze vergoeding geen bevriende collega verzoeken om voor mij waar te nemen.'

Steller hoort dit ook veelvuldig om zich heen. 'Als je iemand van buiten je eigen kantoor wilt laten waarnemen, moet je hier eigenlijk voor betalen. Maar waarvan? Je houdt er zelf al niets aan over.' Ander punt dat veel gehoord wordt, is het feit dat er per zaak slechts voor één verhoor kilometers vergoed worden. Met name in de minder stedelijke gebieden waar veel gereisd moet worden tijdens een piketdienst is dit een probleem. 'Ik hoor verhalen dat voor een zaak met drie verhoren tachtig kilometer vergoed wordt, terwijl er in totaal tweehonderdveertig kilometer is gereden. En dan is de vergoeding ook nog eens heel laag, slechts 0,09 euro-cent per kilometer,' zegt Steller.

ACTIEVERE ROL

Doel van de NVSA en de NVJSA bij het kort geding was ook om voor advocaten meer mogelijkheden te krijgen tijdens het verhoor. Volgens de nieuwe regels geldt dat advocaten vooraf en na afloop van het verhoor opmerkingen mogen plaatsen, ook bij het proces-verbaal. Tijdens de ondervraging mag de advocaat ten minste één onderbreking vragen en ze mogen ingrijpen als de druk op de verdachte te hoog wordt opgevoerd. De verenigingen willen dat advocaten actiever aan het verhoor mogen deelnemen en bijvoorbeeld antwoorden van hun cliënt mogen herformuleren. Steller: 'Je kunt niet van een advocaat verwachten dat hij lijdzaam gaat toekijken als het misgaat tijdens het

verhoor. Zo zitten advocaten niet in elkaar en daarvoor zitten we ook niet bij een verhoor.'

De ervaringen over de rol van de advocaat tijdens het verhoor zijn tot nu toe wisselend van aard. Zo laat Glas weten vrij veel ruimte te hebben gekregen voor zijn inbreng. 'De cliënt richtte zich meerdere malen tot mij en ik kon gemakkelijk antwoord geven. Hier werd geen bezwaar tegen gemaakt.' Ook advocaat Leonie van der Grinten van De Rooij Van Wijk Advocaten zegt dat zij tijdens haar eerste korte bijstand door de verbalisanten goed werd betrokken bij het verhoor. Haar tweede verhoor liep daarentegen totaal anders. 'Ik voelde me een buitenstaander en een opmerking over het proces-verbaal leidde tot een discussie. Het werd uiteindelijk toch opgenomen in het proces-verbaal, maar blij waren de verbalisanten hier niet mee.'

Uit de maandelijkse Werkgroep Strafrecht in Den Haag blijkt dat Haagse strafrechtadvocaten de omgang met de nieuwe regels als redelijk prettig ervaren. Het is volgens hen duidelijk waarneembaar dat ook de politie haar best doet om het een en ander goed te laten verlopen. 'Sommige advocaten hebben ook rechtsbijstand kunnen verlenen tijdens het verhoor en niet alleen voorafgaand of na afloop daarvan,' aldus Diantha van Eijdsden van Kaarls Strafrechtadvocaten in haar verslag over de werkgroep. Smeets vindt wel dat de regels veel duidelijker moeten worden. Volgens hem zijn er ernstige verschillen waar te nemen over de rol die advocaten hebben tijdens het verhoor. Hem werd tijdens een verhoor voorgehouden wat de regels van de politie waren. 'Machtig mooi, maar daar ben ik niet aan gebonden omdat die regels niet zijn afgesproken met mij of met de orde.' Samenvattend concludeert Smeets: 'De regels moeten duidelijker en die onzilvergoeding moet van tafel. En om het probleem van het meerdaags beschikbaar zijn op te lossen, moeten er meer mensen heen gezonden worden.'

‘IK VOEL ME ECHT ADVOCAAT IN MIJN TOGA’

TEKST / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / CHRIS VAN HOUTS

Advocaat Esther Oppedijk van Veen (35) is sinds kort partner bij RESOR, gespecialiseerd in bedrijven in financiële moeilijkheden. Een nichekantoor tussen de Zuidas-reuzen.

Met stevige pas wandelt Esther Oppedijk van Veen weg van de Zuidas, ‘hier moeten we niet te lang rondlopen’, op naar het echte Amsterdam. Ze is met man en kinderen in Amstelveen gaan wonen, maar blijft fan van de stad. In het statige Oud-Zuid vertelt ze over de niche van RESOR. ‘*Corporate litigation*, insolventierecht en zekerheidsrechten, dat is mijn vak. Ik treed ofwel op als advocaat van degenen die zijn eigen faillissement heeft aangevraagd, of van banken of de curator. Die moet ook vaak procederen. RESOR bedient de top van de markt, waar altijd vraag naar zal zijn, we doen alleen heel ingewikkelde vraagstukken, internationaal, waar niet iedereen verstand van heeft. Onze

uurtarieven zijn hoog, zeker vergelijkbaar met die van de grote kantoren. Maar voor ons soort werk heb je geen team met tien advocaten nodig, met stagiaires die door datarooms heen lezen, vier man die een *due diligence*-rapport schrijven en twee partners die de transactie doen. Wij werken vaak met zijn tweeën op een dossier. Dat drukt gigantisch de prijs.’ Oppedijk van Veen was vijf jaar advocaat bij Loyens & Loeff toen de partner voor wie zij werkte voor zichzelf begon. Ze wilde graag verder in het faillissementsrecht. ‘RESOR was toen net gestart met die niche, en ik kon er als eerste medewerker aan de slag. Er zaten mensen die technisch heel goed zijn in hun vak, goed ingevoerd in het wereldje,

waardoor ik een paar kruiwagens had. Ik ben in hun slipstream meegegroeid.’ Ze doceert naast haar praktijk ook Financiering, Zekerheden en Insolventie aan de beroepsopleiding en vertelt erover alsof het haar hobby is. ‘Het is heel leuk om je kennis over te dragen, de *missing link* te leggen voor studenten. En het dwingt me om de stof ook zelf tot in de puntjes te beheersen. Ik vond goederenrecht een geweldig vak en kijk er bij sollicitanten altijd naar op hun cijferlijst. Dat is de essentie van ons vak, en geeft aan of iemand het systeem begrijpt. Op een kort geding over de vraag of iemand een retentierecht heeft, kan ik gerust een weekendje puzzelen. Ik kan niet stoppen voor ik zo’n mooi vraagstuk heb opgelost.’

Een halfjaar nadat ze beviel van haar derde kind werd Oppedijk van Veen partner bij RESOR, dat nu bestaat uit dertien advocaten. Jonge advocaten raadt ze aan om zich niet te snel te specialiseren. ‘Je moet je blik openen, je ontwikkelen en ontdekken welk onderwerp je het meest ligt.’ Ze is kritisch op collega’s die een eigen kantoor beginnen en zeggen dat ze dezelfde dienst leveren als bij het gro-

Wie is Esther Oppedijk van Veen?

2005-2010: advocaat Loyens & Loeff
2010-2016: advocaat RESOR
2016-nu: advocaat en partner RESOR

Docent Beroepsopleiding Advocaten.

Samenwonend, drie kinderen.

‘Bloedirritant dat het gebrek aan vrouwelijke partners nog steeds een onderwerp is’

te kantoor waar ze vandaan komen, maar voor de helft van de prijs. ‘Dat is bij RESOR nooit de marketingpitch. Je kunt niet lang teren op het feit dat je tien jaar geleden bij bijvoorbeeld De Brauw werkte, dat is irrelevant op dit moment.’ Dat vrouwelijke advocaten nog steeds opvallen als ze partner worden, omdat er relatief weinig vrouwen op die positie zitten, wil ze nauwelijks geloven. ‘Bloedirritant dat dat nog steeds een onderwerp is. Er studeren meer vrouwelijke juristen af dan mannen. Tot en met de ervaren medewerker-fase zijn ze top en dan komt het ondernemen, de commerciële kant en daar gaat het, denk ik, vaak mis.’ Ze werkt het jaar na haar laatste bevalling vier dagen per week. ‘Ik doe net zoveel als de

anderen in vijf dagen. Mijn cliënten zijn niet verrast over kindergeluiden op de achtergrond als ze op woensdag bellen. Omdat ik vrouw ben, let ik ook meer op andere dingen dan de mannen met wie ik werk. Gezichtsuitdrukking, houding, de manier van praten, is iemand geïnteresseerd of niet? Ik vind dat heel belangrijk, omdat er veel informatie uit die non-verbale communicatie te halen valt. Emoties, gevoel, sociale elementen spelen een veel grotere rol dan veel mensen onderkennen.’

Voordat ze partner werd, had Oppedijk van Veen al besloten zich te focussen binnen het kantoor. ‘Ik bedacht dat ik alleen maar hard werkte, maar dat er geen lijn in zat. Ik vind procederen en adviseren

leuker dan transactiewerk, voel me echt advocaat als ik in mijn toga in de rechtbank sta. Dus ben ik vorige zomer gestopt om mee te werken aan zaken van de partners, en heb ik tijd gevraagd om mijn eigen ding te doen, procederen in faillissementszaken en lesgeven.’ Haar volle praktijk bewijst het gelijk van die keuze, maar een succesformule heeft ze niet. ‘Ik heb een hekel aan acquireren om het acquireren, maar ik kom bij veel bijeenkomsten en congressen en ik denk dat ik heel enthousiast kan vertellen wat ik doe. Je kunt beter voor de groep gaan staan en een verhaal houden dan achter in de zaal zitten, want daar zitten er nog duizend. En altijd tot de borrel blijven; daar gebeurt het.’

Peter Plasman:
'Omdat de politie er op aandrong,
kreeg ik persoonsbeveiliging.'

Waarom advocaten zwijgen over agressie

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

Ze duiken af en toe op in de media, maar het gaat al lang niet meer om incidenten. Advocaten hebben steeds vaker te maken met dreiging en verbaal en fysiek geweld, blijkt uit onderzoek van het *Advocatenblad*. Maar erover praten? 'Een advocaat is geen watje.'

KLING! Door de ruit van het kantoor van strafrechtadvocaat Peter Plasman vliegt een steen. De stenengooier, een ex-cliënt, heeft even daarvoor Plasmans personeel uitgescholden en bedreigd en wil niet accepteren dat zijn advocaat daarom de relatie heeft beëindigd. 'Na aanhouding gaf hij mij op als voorkeursadvocaat. Dan *moest* ik wel weer zijn advocaat worden, en had hij alsnog zijn doel bereikt, was zijn redenering,' vertelt Plasman. 'Ik zat tegelijkertijd op hetzelfde bureau aangifte te doen.' Dit geweldsincident van een halfjaar

geleden is één van de vele incidenten waarmee Plasman in zijn carrière als strafrechtadvocaat te maken heeft gehad. Toen hij Mohammed B. in 2004 bijstond, kreeg hij veel dreigbrieven en -mails, waaronder een envelop met poep. Erger vond hij de brief met de bedreiging van zijn zoons. 'Er stond heel gedetailleerde informatie over ze in. Waar ze naar school gaan, van hoe laat tot hoe laat, wanneer ze zijn geboren. Omdat de politie er heel erg op aandrong, heb ik toen twee weken persoonsbeveiliging gekregen. Vreselijk is dat. Je verliest je zelfstandigheid.' ▶

Plasman is niet de enige advocaat die te maken heeft met geweld. Afgelopen zomer kreeg een advocaat uit Goes nog een uzimagazijn met kogels op kantoor bezorgd. En de Rotterdamse Aad Plaisier werd dit najaar ernstig mishandeld door een ex-cliënt. Met een kaak die op twee plekken gebroken was, twee tanden uit zijn mond en een gebroken neus, kwam hij in het ziekenhuis te liggen. Plaisier vertelt dat hij inmiddels heeft besloten zijn praktijk neer te leggen. 'Ik ben 63 jaar, en ik wilde al langzaam gaan afbouwen. Maar dit incident heeft dat proces wel in de vijfde versnelling geplaatst.' Volgens Plaisier komt geweld tegen advocaten veel vaker voor maar rust er een taboe op. Niemand praat erover.

'Geweld tegen advocaten komt veel vaker voor, maar er rust een taboe op'

Aad Plaisier

© Raymond Rutting

57% is bedreigd met fysiek geweld of de dood

TOEGENOMEN AGRESSIE

Het *Advocatenblad* zette daarom een enquête uit: wie heeft ermee te maken? Om wat voor soort agressie gaat het? En hoe beïnvloedt het de dagelijkse praktijk? 681 advocaten vulden de vragenlijst in. De resultaten liegen er niet om. Geweld tegen advocaten komt structureel voor, zo blijkt uit het onderzoek. 74 procent van de respondenten heeft te maken gehad met geweld. Verbaal geweld komt het meest voor (84,7 procent), maar bijna 23 procent kreeg (ook) te maken met fysiek geweld (bespuugd, geduwd maar ook geslagen). Belangrijkste reden voor de bruutheid: frustratie bij de wederpartij of cliënt (zegt 74,4 procent). Van de advocaten die aangaven te maken te hebben gehad met geweld, zijn de meeste werkzaam op het gebied van personen- en familierecht (32,1 procent). Straf(proces)recht (18,3 procent)

komt op een tweede plaats, gevolgd door arbeidsrecht (8,7 procent). Uit onderzoek van het *Financieele Dagblad* en actualiteitenprogramma NOVA in 2004 blijkt dat een derde van de advocaten weleens mondeling of schriftelijk was bedreigd in zijn rol als advocaat. Fysieke aanvallen kwamen sporadisch voor. Hoewel beide onderzoeken niet één op één met elkaar te vergelijken zijn, lijkt het aantal advocaten dat met geweld in aanraking is gekomen, duidelijk toegenomen. Ook sociaal psycholoog en bijzonder hoogleraar Veiligheid en Burgerschap Hans Boutellier heeft die indruk. 'Net zoals geweld tegen professionals in het algemeen meer voorkomt. Een beschavingsbuffer lijkt te zijn weggesleten, het zogeheten korte lontje.' Volgens Boutellier, onder meer auteur van *De veiligheidsutopie*, is de vanzelfsprekendheid dat je elkaar op een fatsoenlijke manier behandelt, verdwenen. Daardoor is de overgang naar verbaal of fysiek geweld kleiner geworden. 'De samenleving is verruwd, versterkt door het toenemende gebruik van sociale media.' Advocaten spreken in onze enquête niet voor niets over de 'verhuftering' van de samenleving.

'Het vormt geen uitzondering op de algemene vergroving in de omgang, deels ten gevolge van anoniem internetverkeer, deels ten gevolge van de massasamenleving,' schrijft een advocaat.

Dat het geweld tegen strafrechtadvocaten lijkt te zijn toegenomen, komt volgens Boutellier doordat de houding van strafrechtadvocaten is veranderd. Waar zij vroeger veel meer bezig waren om bij te dragen aan de waarheidsvinding zijn ze nu steeds meer een verlengstuk van hun cliënt geworden, zegt hij. 'De officier van justitie stelt zich steeds meer op als *crimefighter*, de advocaat wil steeds meer het onderste uit de kan halen voor zijn cliënt. In de strijd rond rechtvaardigheid is het strafrecht meer een strijdperk geworden. Daarmee wekt de advocatuur wellicht impliciete verwachtingen. Teleurstelling en frustratie bij de cliënt liggen op de loer.'

De financiële druk op de markt van rechtsbijstandsverleners kan verhoudingen tussen advocaat en cliënt volgens Boutellier bovendien extra op scherp zetten. 'Het kan ten koste gaan van de intensiteit van de relatie met cliënten. Over het algemeen zie je dat als mensen minder aandacht

krijgen de frustratie toeneemt.' En Boutellier noemt de toenemende mondigheid. 'Dat zie je ook bij artsen. Patiënten eisen een bepaalde behandeling, ze eisen resultaat. Ook in de advocatuur zou je kunnen zien dat cliënten zo iets hebben van: zorg maar dat je voor mij een gunstige uitslag krijgt.'

LUCHTIG

Opvallend is dat veel advocaten gewelddadige situaties in hun werk luchtig lijken op te vatten. 'Nee, ik heb er geen last van,' zegt strafrechtadvocaat Robert Malewicz. 'Het gebeurt wel. Soms vallen er stevige woorden. Sommige cliënten praten alleen maar in bedreigingen. Maar ik ervaar het niet als tegen mij gericht. Ik zie het als boosheid op de situatie.' Malewicz haalt vervolgens een bedreigende situatie aan. 'Ik heb een cliënt bijgestaan, die was zo agressief dat hij de rechter was aangevallen. Ik zat naast hem, en zat klaar met mijn vuist. Als hij uit zou

halen, zou ik meteen terugslaan.' Personen- en familierechtadvocaat Petra Slingenberg reageert ook relativerend op de vraag naar bedreigende situaties in haar werk. 'Cliënten staan hier niet met pistolen op kantoor.' Maar, vervolgt Slingenberg, in het personen- en familierecht kunnen emoties hoog oplopen. 'Met verbaal geweld heb ik wel te maken. Bijvoorbeeld als je hebt geprobeerd in een zaak om er in onderling overleg met de advocaat van de wederpartij uit te komen, maar partijen toch naar de rechter moeten. Dan kunnen cliënten heel nare uitlatingen doen. Maar dat heeft alles te maken met de situatie waarin de persoon die ze doet op dat moment zit.'

De afzwakkende manier waarop advocaten over geweld binnen hun beroep praten, is in lijn met het percentage advocaten dat in de enquête aangeeft geen aangifte te hebben gedaan van geweld: ruim 80. Hoe komt het toch dat advocaten het geweld waarmee ze in aanraking ►

Het **Advocatenblad** zette een enquête uit naar geweld in de advocatuur. Hieraan deden

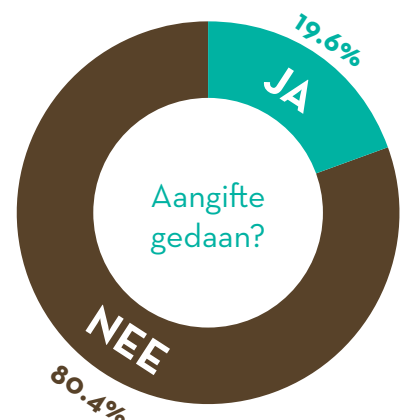
681

advocaten mee.

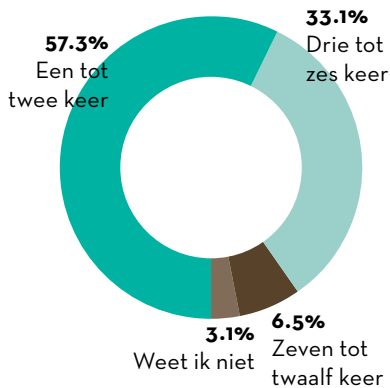

'Cliënten staan hier niet met pistolen op kantoor'

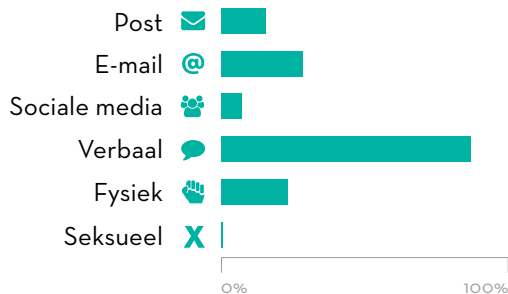
Petra Slingenberg

Aantal keer slachtoffer van dreiging of (verbaal) geweld

Schriftelijk, verbaal, fysiek of seksueel geweld?

zijn gekomen zo niet als een reëel probleem lijken te zien? Malewicz: 'Misschien dat mijn tolerantiegrens hoog ligt, waardoor ik makkelijk relateer. Ik denk dat ik dat van nature al heb, dat heb je misschien ook wel nodig om dit werk te kunnen doen. Ik heb nog nooit op het punt gestaan om aangifte te doen. Als een situatie uit de hand loopt, leg ik de verdediging neer. Dat komt één of twee keer per jaar voor.' Ook Peter Plasman, die wel aangifte deed van verschillende gerichte bedreigingen, zegt geen last te hebben van het geweld. Op de vraag wat een bedreiging hem doet antwoordt hij: 'Niets'. Hij staat hierin niet alleen, 44 procent van de ondervraagde advocaten zegt geen gevolgen te ondervinden van het geweld. Plasman: 'Ik vind het wel heel naar voor alle andere betrokkenen, de telefonistes, secretaresses. Zelf trek ik me er niets van aan. De meeste advocaten zijn zoals ik. Het hoort erbij. Je werkt in een bepaald segment van de samenleving, dan moet je wel tegen een stootje kunnen, tot een bepaalde grens.'

MACHOCULTUUR

Het beroepsgeheim van advocaten is een andere reden waarom advocaten zeggen niet snel aangifte te doen.

Daar komt bij dat een advocaat *dominus litis*, 'meester van het proces' is. Een advocaat stelt zich onafhankelijk van zijn cliënt op en draagt volledige verantwoording voor de behandeling van de zaak. 'Door deze verantwoordelijke rol zullen advocaten niet gemakkelijk met verhalen over geweld uitgeoefend door cliënten naar buiten gaan,' zegt Aad Plaisier. Ook lijkt het niet bij de beroepsethiek te horen om vuile was buiten te hangen. 'Ik denk dat het niet in de "advocatuurcultuur" past om hierover te praten,' antwoordt een advocaat in de anonieme enquête. 'Ik ben wel blij dat ik als vrijberoepsbeoefenaar mensen kan weigeren of afscheid kan nemen omdat het contact niet goed loopt. Dat gebeurt wel af en toe. Maar ik heb ook geen aangifte gedaan omdat ik ergens de frustratie van mensen wel begrijp,' antwoordt een andere advocaat.

Sociaal psycholoog Hans Boutellier denkt dat schaamte ook een rol speelt. 'Advocaten hebben een individualistisch beroep. Uiteindelijk wil je dit soort incidenten liever niet bespreken, vanuit de gedachte dat het iets persoonlijks is. Daarom zeggen advocaten dat ze er geen last van hebben.'

'Ik zat klaar met mijn vuist. Als hij uit zou halen, zou ik meteen terugslaan'

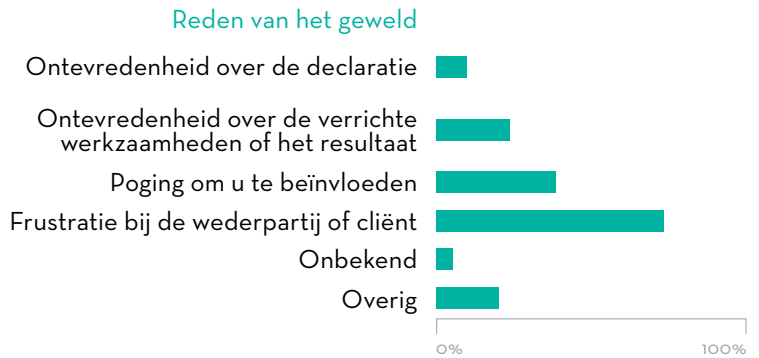
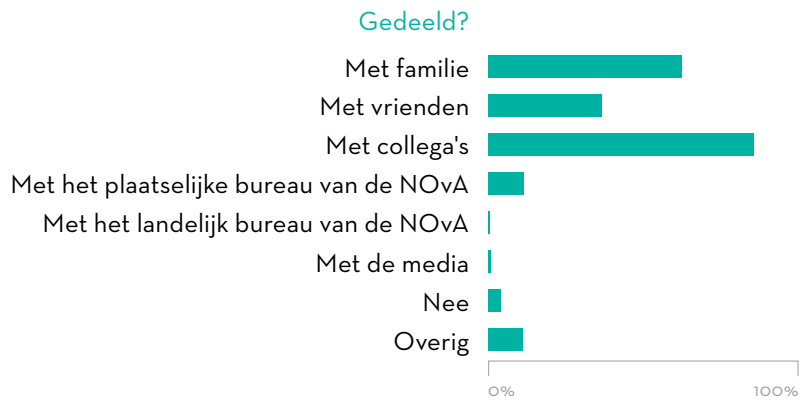
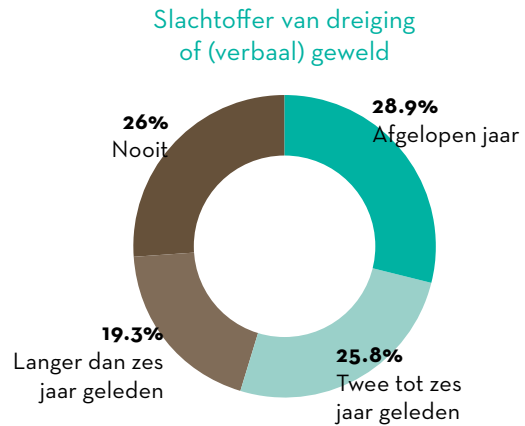
Robert Malewicz

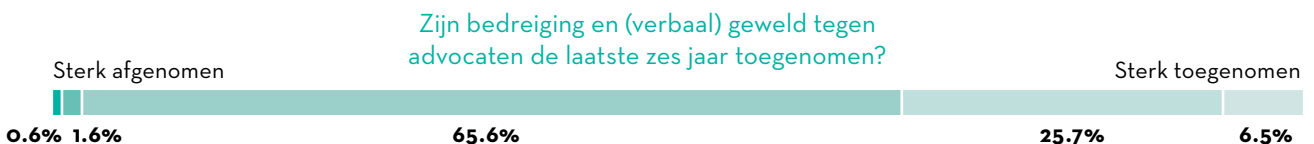
93.7%
kende de dader

Arbeidspsycholoog Jaap van den Broek wijst in dit verband op de machocultuur binnen de advocatuur. 'Je vraagt een rugbyer ook niet of hij last heeft van zijn spieren. Hij is geen watje, hij gaat gewoon door. Advocaten zien het geweld als *part of the job*.' Volgens Van den Broek is de ontkenning van de ernst van bedreigingen een afweermechanisme. 'Advocaten ontkennen wat er gebeurt. Feitelijke gebeurtenissen koppelen ze los van hun gevoelens.'

'En dat zorgt voor spanning en stress,' zegt Claudia Mies die agressietrainingen verzorgt voor advocaten. Ze is ervan overtuigd dat advocaten eigenlijk gebukt gaan onder geweld tijdens werk. 'Op een gegeven moment kan zo'n ontkenkende houding je opbreken.' Daarbij draagt het volgens Mies bij aan een cultuur waarin andere advocaten het ook niet meer durven te bespreken als ze last hebben van bedreigingen of andere vormen van geweld. Bij andere beroepsgroepen zoals de politie, ambulancepersoneel en conducteurs is geweld ook *part of the job*. Maar bij deze groepen wordt er nu wel over gepraat. Dat maakt dat er veel meer aandacht is voor preventieve maatregelen. Deze cultuur ▶

DADER = CLIËNT
In 62.5 procent van de gevallen

omslag komt volgens Boutellier door de maatschappelijke verantwoordiging die hierover ontstond. Geweld tegen advocaten is minder zichtbaar, wat de kans op een soortgelijke verantwoordiging klein maakt.

CULTUUROMSLAG

Zou een soortgelijke cultuuromslag de advocatuur toch goeddoen?

‘Dit probleem vraagt om een structurele aanpak. Ook al zijn het incidenten, het zijn wel structurele incidenten,’ zegt Boutellier. ‘Het begin van de oplossing is dat er een gezamenlijk bewustzijn groeit dat er daadwerkelijk een probleem is.’ Volgens Boutellier moet de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) beleid en

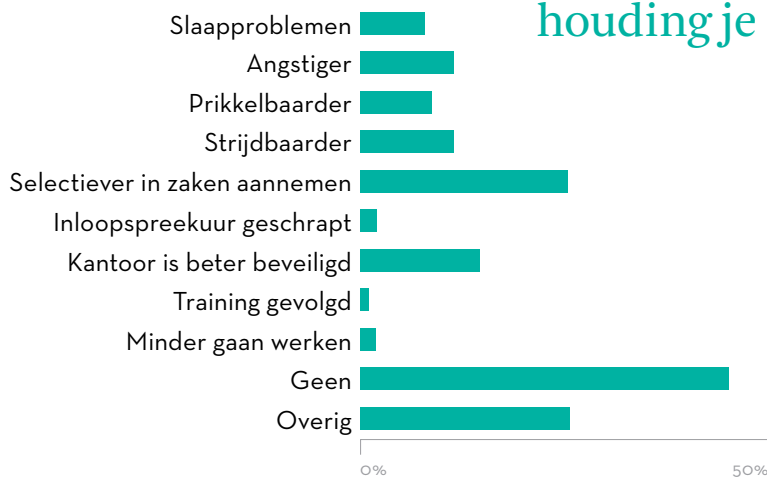
maatregelen ontwikkelen tegen geweld. De orde zou nader moeten onderzoeken wat er precies aan de hand is. En net zoals bij de politie moeten advocaten tijdens hun beroepsopleiding trainingen krijgen waarmee ze situaties leren de-escaleren. ‘Juist omdat individuele advocaten hiermee te maken hebben, moet de orde de aanpak van

geweld coördineren en laten zien dat het om een overkoepelend probleem gaat.’ Beleid voor geweld tegen advocaten maakt de NOvA nog niet. De beroepsvereniging laat wel weten dat geweld

‘Op een gegeven moment kan zo’n ontkennende houding je opbreken’

tegen advocaten niet toelaatbaar is. ‘De NOvA heeft aandacht voor het omgaan met geweld. Zo is de helpdesk dagelijks bereikbaar in geval van dreiging. In geval van serieuze dreiging wordt door de NOvA contact gezocht met hoofdofficieren van justitie of politie,’ zegt een woordvoerder van de NOvA. De Gelderse deken Vincent van Waterschoot gelooft in het bespreekbaar maken van het onderwerp. Tijdens een recente bijeenkomst voor Bopz-advocaten begon hij daar vast mee. Er zaten rond de honderd advocaten in de zaal. Toen hij vroeg wie er last hadden van geweld, staken rond de acht advocaten hun hand op en vertelden er iets over. ‘Het kan best zijn dat lang niet alle aanwezige advocaten erover durfden te praten.’ Maar advocaten moeten volgens hem weten dat ze een incident bij de deken kunnen melden. Dat er oog voor is, en dat er ook iets met de klachten gebeurt. ‘Tijdens de bijeenkomst vertelde ik dat ik met de hoofdofficier heb afgesproken dat ik hem bij incidenten direct kan bellen en dat ik daarvoor, naast mijn vaste nummer, zijn 06-nummer heb gekregen. Waarop verschillende advocaten

Gevolgen van het geweld

Agressie per rechtsgebied

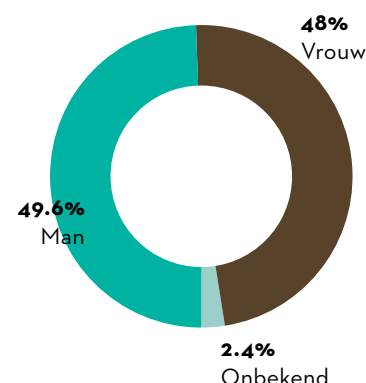

Man-vrouwverdeling van het aantal advocaten dat te maken heeft gehad met geweld

in de zaal vroegen: “Mag ik dan ook uw 06-nummer?” Arbeidspsycholoog Jaap van den Broek denkt dat advocaten gedurende hun beroepsopleiding al psychologisch geschoold kunnen worden in de omgang met agressie binnen hun beroep. ‘Als je een omgeving creëert waar hier aandacht voor is, en advocaten niet hun kiezen op elkaar

hoeven te houden, leren advocaten hun gevoel niet weg te stoppen, maar er op een geïntegreerde manier mee om te gaan.’

Ook Claudia Mies is groot voorstander van zo’n cultuuromslag. ‘Zwijgen, doen alsof gerichte agressie normaal is, is een verkeerd signaal dat we afgeven, ook naar cliënten toe.’ ■

ZO VOORKOM JE GEWELD

Hoewel niet uit te bannen, kun je agressie wel hanteerbaar maken. Luisteren helpt. Maar een kantoor beter beveiligen ook.

Wanneer moeten advocaten een cliënt laten uittieren en wanneer moeten ze ingrijpen? Bij een training omgaan met boosheid en agressie leren advocaten verschillende vormen van agressie herkennen. Claudia Mies (Mies & Partners) is door de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) geaccrediteerd voor het geven van agressietrainingen: ‘Vooral advocaten die moeite hebben met het stellen van grenzen, kunnen hier veel aan hebben. Ze weten niet goed wat ze moeten doen, zonder dat de situatie escaleert.’ Ook advocaten die sterk vanuit de inhoud reageren, kunnen er hun voordeel mee doen. ‘Soms voelt de cliënt zich niet begrepen als het meer over de interpretatie van een wet dan over de onderliggende emoties gaat, waardoor een cliënt nog bozer wordt.’ Met een trainer en een acteur oefenen advocaten in kleine groepjes of één op één gedurende een dag eigen praktijksituaties. *Holistic Law Practice* werkt volgens Petra Slingenberg honderd procent de-escalierend. De personen- en familierechtadvocaat en mediator ontwierp een eenjarige opleiding, waarbij professionals veel aandacht besteden aan het ontwikkelen van *soft skills*. De *holistic lawyer*, overgewaaid uit de Verenigde Staten, richt zich niet alleen op het juridische probleem, maar heeft oog voor de hele situatie waarin een cliënt zit en werkt nauw samen met

Je moet cliënten geen valse hoop geven

artsen, leraren, psychologen en mediators. Tijdens de opleiding leren advocaten goed naar cliënten te luisteren. Daarmee neem je volgens Slingenberg veel agressie weg bij cliënten. ‘Je moet cliënten ook geen valse hoop geven,’ zegt strafrechtadvocaat Peter Plasman. ‘Dan worden ze agressief. Altijd eerlijk en realistisch zijn,’ vindt hij en ‘geen torenhoge beloningen vragen. Het bijeffect is de gedachte dat er wel iets te ritselen valt.’ Mies wijst erop dat advocatenkantoren ook veiligheidsbeleid kunnen maken. Te denken valt aan protocollen met: wat pikken we en wat niet? Wanneer waarschuwen je iemand? Kun je weggelopen uit een ruimte als iemand fysiek agressief wordt? Mies: ‘Als je hier van tevoren over hebt nagedacht en afspraken over hebt gemaakt met elkaar, geeft dat rust.’

Een anonieme advocaat geeft in de *Advocatenblad*-enquête een tip: bij 112 kunnen advocaten ook een permanente code laten zetten op hun kantooradres. Als mensen van het betreffende kantoor dan bellen met de politie, staat die in korte tijd op de stoep. ‘Hier kwamen wij achter na een klacht en contact met de afdeling bewaken en beveiligen van de politie. Die klacht betrof het feit dat er na anderhalf uur nog geen politie voor de deur stond.’ Een andere advocaat adviseert een goede beveiliging van het kantoorpand zoals een sluisdeur of dubbele beglazing.

TIP:

Het perfecte alternatief
voor uw (afwezige) secretaresse

Telefoonservice voor advocaten

- Schakel continue of alleen bij afwezigheid door.
- Wij nemen op met uw kantoornaam.
- Vaste eigen telefonistes die uw wensen en bijzonderheden als advocaat kennen.
- Directe afhandeling van telefonische verkoop.
- **Uitgaand bellen** als uw secretaresse.
- Lage kosten door betaling naar gebruik.

Uw cliënten zullen het verschil niet merken
Kijk op de website of bel direct!
Vele collega's gingen u voor

OFFICEPLUS

De telefoonservice voor advocaten

020-570 8902

www.officeplus.nl/advocaten

ADVOCAAT CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

“ AdvocaatCentraal is een overzichtelijk en gebruiksvriendelijk systeem ”

mr. J. Backx
Backx & Ripmeester
Verzekerings-
advocaten

Tel. (035) 543 55 66

www.advocaatcentraal.nl

In ons kantoor te Haarlem, op loopafstand van het station, is op korte termijn kantoorruimte te huur voor 1-3 advocaten.

Diverse samenwerkingsvormen en secretariële ondersteuning zijn bespreekbaar.

Voor informatie kunt u contact opnemen via e-mail:
huizinga@trompenburgadvocaten.nl

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

De NOvA telt momenteel meerdere adviescommissies. De primaire taak van de commissies is de algemene raad te adviseren over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De werkwijze van de commissies wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning zal zoveel mogelijk plaatsvinden door het bureau van de NOvA.

De NOvA zoekt advocaten voor adviescommissie belastingrecht

De algemene raad zoekt op dit moment meerdere advocaten voor de adviescommissie belastingrecht. Vindt u het leuk om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en wilt u beleidsmatige en politieke ontwikkelingen van dichtbij volgen? Dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

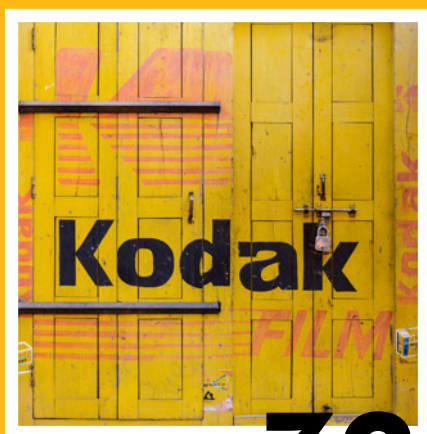
Gemiddeld genomen komt de commissie drie keer per jaar bijeen, waarbij de nadruk met name ligt op de vergadering vlak na Prinsjesdag, ter bestudering en commentariëring van het jaarlijkse belastingplan. Er staat geen vergoeding tegenover de werkzaamheden behalve vergoeding van de reiskosten. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met dhr. Virgil Matroos via v.matroos@advocatenorde.nl of 070 335 3535. Uw interesse kunt u uiterlijk 30 april 2016 kenbaar maken bij de algemene secretaris, mw. Raffi van den Berg via r.vandenberg@advocatenorde.nl.

DOSSIER

ICT

Digitalisering verandert de advocatuur hardgrondig; de manier van procesvoeren (KEI), de wijze van financieren (crowdfunden komt er aan) en hoe we onze data veiligstellen (wie durft zijn gegevens nog in de cloud op te slaan?). Ict en robotisering zorgen enerzijds voor innovatie maar anderzijds ook voor andere behoeften van cliënten. Staat de advocatuur wellicht zelfs voor een kodak-moment? In het ict-dossier komen alle onderwerpen aan bod.

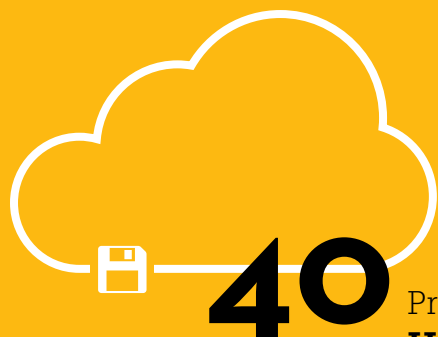

32

Achtergrond
**Klaar voor het
kodak-moment**

37

Achtergrond
**Procesfinanciering
door de menigte**

40

Praktijk
**Hoe sla je je
data veilig op?**

Analyse
**Koerswijziging
in KEI**

45

KLAAR VOOR HET KODAK-MOMENT

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD

Kodak was een van de meest succesvolle bedrijven ooit. Wás, want de fotografereus zag fundamentele markt-wijzigingen te laat. Staat de Nederlandse advocatuur ook voor zo'n radicale verandering?

Ooit stond een 'kodak-moment' voor iets leuks dat je wilde fotograferen, een herinnering voor het nageslacht. Nu duidt die term eerder op de situatie dat een onderneming marktveranderingen niet ziet en van koploper terugvalt naar kleine speler, of failliet gaat. Dat is precies wat er gebeurde met de Eastman Kodak Company. Het Amerikaanse bedrijf, opgericht in 1880, domineerde lang de fotografiemarkt; 1988 was zelfs het beste jaar ooit. Toch vroeg het in 2012 faillissement aan. Waar Kodak de fotorolletjes duur verkocht en de camera's betaalbaar hield, sprongen *disruptors* Sony en Canon in het gat van de digitale fotografie. Kodak kwam niet in beweging, want digitalisering zou het businessmodel aantasten. Bovendien kon niemand in het bedrijf zich voorstellen dat mensen op een schermje naar foto's zouden willen kijken. Maar dat gebeurde wel degelijk en Kodak zag dat te laat. Extra cru: Kodak had de digitale camera zelf uitgevonden.

DIGITALISERING

De digitalisering gaat de advocatuur eveneens ingrijpend veranderen. Richard Susskind wees er twintig jaar geleden al op. Ook Kodaks voormalige Chinese *general counsel* Kenneth Tung maakte in 2015 de vergelijking tussen zijn oude

werkgever en de juristerij; zij loopt het risico 'a shadow of its former self' te worden, meent hij. Niet voor niets leidden Georgetown University Law en Thomson Reuters hun peer monitor 2016 in met de Kodak-case. Advocatenkantoren moeten forse, proactieve veranderingen doorvoeren in hoe zij juridische diensten leveren als ze willen gedijen in de snel veranderende markt, is een van de conclusies uit het rapport. Staat de Nederlandse advocatuur inderdaad voor een radicale verandering? Ludo Suykerbuyk, voorheen kandidaat-notaris bij Loyens & Loeff, waar hij nauw samenwerkte met advocaten, en sinds negen maanden maanden werkzaam bij Deloitte Legal in de rol van overnameadviseur

en lid van het Deloitte Global Legal Technology Strategy team, denkt van wel. 'Dat is de reden waarom ik ben overstapt; ik wilde het in mijn ogen onvermijdelijke Kodak moment voor zijn, in plaats van lijdzaam toekijken.' Oud-advocaat Rémon Poelman, nu legal project manager bij juridische dienstverlener Legadex, denkt dat vooral het middensegment zijn kop niet in het zand moet steken. 'Voor de advocaat die fungeert als een soort huisarts, die een vertrouwensrelatie heeft met de mensen van de tennisclub en de Rotary, zal wel plek blijven. En de grotere kantoren, met een internationale praktijk, dienen als een soort verzekeraar van ondernemingen. Als die namen boven een document

staan, mag een bedrijf al veel meer doen. Maar het middensegment moet op een gegeven moment wel echt keuzes gaan maken. Die hebben veel minder recht van bestaan, zeker met sommige huidige tarieven.' Toch leeft het idee van een dreigend kodak-moment in de Nederlandse advocatuur niet echt, zegt Jeroen Zweers, *innovation director* bij het Amsterdamse advocatenkantoor Kennedy Van der Laan. 'Er is nog steeds veel vraag naar advocaten bij fusies en overnames. De omzet van Zuidas-kantoren stijgt en daarom voelen ze geen noodzaak om van koers te wijzigen. Ik zie dus weinig structurele veranderingen.' Beatrijs van Selm, vroeger advocaat en nu *business development advisor* bij Conway & Partners, beaamt dat. 'Professor Susskind zegt regelmatig in zijn speeches dat het moeilijk is om een groepje miljonairs te vertellen dat hun businessmodel niet klopt. Het gevoel van urgentie ontbreekt.' Wat volgens Van Selm ook niet helpt: 'Uurtje-factuurtje is nog steeds leidend. Dat bevordert efficiënter leren werken en kritisch kijken naar interne processen niet. En het probleem is dat advocaten heel sceptisch zijn. Ze werpen dan tegen: "Die nieuwe ontwikkelingen raken mijn praktijk niet" en "Het blijft allemaal mensenwerk; mijn werk zal er niet door veranderen". Maar je klanten veranderen. Ze zijn gewend aan voortdurend nieuwe ontwikkelingen in de technologie en leren hier snel mee omgaan. Het referentiekader van de klanten in de toekomst is ook dat voor hen het internet vanzelfsprekend is, dat je daar je informatie haalt en informatie met anderen deelt. Als consument zijn zij niet anders gewend dan dat zij online diensten en producten kunnen vinden, tegen transparante voorwaarden en

prijzen en waar ook beoordelingen van andere klanten te vinden zijn. Die behoefte zullen ze ook naar hun juridische dienstverleners brengen.'

ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Hoe gaat de advocatuur er dan in, pak 'm beet 2036, uitzien met dat nieuwe type cliënt? Voor wie nog twijfelt over de inzet van technologie in de advocatuur: juridische *artificial intelligence* is aanstaande, verwachten de experts. 'Binnen het jaar komen in de Verenigde Staten de eerste juridische AI-producten op de markt,' voorspelt Zweers. Zijn kantoor is betrokken bij een project om de eerste Nederlandstalige AI-juridische assistent te ontwikkelen. Poelman vertelt dat Legadex de mogelijkheden van AI-applicaties Kira en Seal, zelflerende systemen voor contractanalyse, verkent. Helaas spreken deze applicaties nog geen Nederlands. Het leren an sich is niet de kwestie, weet Suykerbuyk van Deloitte Legal: 'We hebben het bijvoorbeeld met Duitse contracten geprobeerd, in een toepassing die de Duitse taal niet machtig is; dat ging met *machine learning* relatief snel. Het voornaamste probleem is nu nog de input: je moet tussen de vijftig en 125, liefst totaal verschillende, contracten inladen om een dergelijk systeem te leren omgaan met nieuwe contractsbepalingen. Om aan 125 unieke Nederlandstalige arbeidsovereenkomsten te komen heb je ongeveer 125 verschillende cliënten nodig, want veel bedrijven werken met sjablonen. Dat gaat in de Verenigde Staten makkelijker.' Suykerbuyk denkt dat innovatieve technologische oplossingen bij fusies en overnames absoluut meerwaarde hebben: 'Een due diligence is groten-deels standaardwerk dat onervaren

junioradvocaten doen. Zij moeten in de beschikbare documentatie, met doorgaans ingewikkelde clausules, de risico's zien. Goed "getrainde" technologie kan beter en sneller opmerken of ergens bijvoorbeeld een change of control-bepaling in staat. Software kan de gegevens ook direct combineren en analyseren om zo kruisverbanden aan te tonen. Bovendien: voorafgaand aan een due diligence hebben klanten en adviseurs vaak discussie over de kosten. Alle contracten meenemen in het due diligence is doorgaans te duur en dan draait het erop uit dat de minst ervaren advocaten naar de gevoelige informatie gaan kijken. Technologie stelt ons in staat om te zeggen: we beperken de scope niet, analyseren alle documenten binnen enkele dagen en bepalen dan pas met de klant welke bijzondere elementen wij handmatig gaan bekijken.' Niet alleen de tools die advocaten gebruiken, maar ook de rol van de advocaat gaat veranderen, is de verwachting. 'De afgelopen twintig jaar kende geen wezenlijke wijzigingen in de manier van werken,' zegt Van Selm, 'maar een systeem als ROSS (gebouwd op IBM's supercomputer Watson, *red.*) geeft in een fractie antwoord op vragen. Het gaat er dan om wat de advocaat daarmee doet en hoe hij de zaak verder strategisch en creatief voor de cliënt tot een spoedig einde brengt.' Ook Suykerbuyk ziet een andere rol voor advocaten. 'Met technologie is uiteindelijk beter inzichtelijk te maken wat ieders rechtspositie is. Met *predictive coding* kunnen we nu al de kansen in IE-zaken berekenen. Dan kun je kiezen: de discussie voorkomen, of in een vroeger stadium beslechten. Uiteindelijk zal dit ook met contracten kunnen. Nu is de uitleg van contracten soms een grijs gebied, maar als software bij het sluiten van ►

overeenkomsten alle rechten en plichten in kaart brengt wordt dat mogelijk zwart-wit. Dan kan er theoretisch gezien bijna geen discussie meer over zijn.' Een ander voordeel is volgens Suykerbuyk: 'Het werk gaat interessanter worden voor juniors. De saaie standaardklussen worden geautomatiseerd.'

Maar de nieuwe generatie jonge advocaten moet wel worden opgeleid; nu gebeurt dat juist via het bulkwerk. 'De juniors moeten wel het stokje later kunnen overnemen. Je zult hen dus zoveel mogelijk moeten betrekken bij bijvoorbeeld besprekingen en contractonderhandelingen,' zegt Suykerbuyk. Hij ziet ook andere risico's aan het gebruik van ICT: 'Je zult zien dat de advocatuur op een gegeven moment aan het infuus van technologie ligt.

Kun je nog wel van leverancier wisselen als je net een softwarepakket getraind hebt en dat dan mogelijk volledig opnieuw moet doen?' Dan

kunnen kantoren beter dit soort software zelf ontwikkelen of participeren in innoverende bedrijven, meent Suykerbuyk. 'Maar een advocatenkantoor mag niet participeren in andere partijen. Dat is een groot nadeel voor het werk dat ik doe,' zegt innovatiedirecteur Zweers. 'In de United Kingdom is dat wel toegestaan en dat

heeft ertoe bijgedragen dat de markt ging innoveren.'

CONSULTANT

Op de weg naar verandering kan de advocatuur best een kijkje nemen bij aanverwante beroepen, meent Van Selm: 'De advocatuur loopt minstens tien jaar achter op accountants en consultants. Zij zijn al bezig met: wat ben ik aan het doen, wat voeg ik toe en wat hebben mijn klanten nodig?' Want met zoveel online beschikbare informatie is het onduidelijk wat de toegevoegde waarde van advocaten is die op hun kantoor nog eens uit gaan pluizen hoe 'het' precies zit. 'De klant betaalt jouw salaris, dus denk vanuit zijn behoefte en weet wat zijn behoefte is,' adviseert Van Selm. 'Vergelijk het met de bioscoop: mensen gaan er

niet heen omdat ze zo graag op rode stoeltjes willen zitten. Nee, ze willen de nieuwste blockbuster zien of een avondje

uit zijn. Met cliënten is het net zo: die hebben geen behoefte aan een advocaat, ze hebben er behoefte aan dat hun probleem wordt opgelost.' Sowieso verwacht Suykerbuyk dat de advocaat van de toekomst meer een consultant dan een klassiek advocaat zal zijn. 'General counsels vragen om inzicht in risico's en wij brengen die

in kaart.' Het predicaat 'advocaat', met privileges als het verschoningsrecht, is daarbij niet per se vereist volgens Suykerbuyk. 'In de sectoren waarin wij onze diensten aanbieden lijkt het in elk geval geen enkel probleem te zijn dat wij geen advocaat zijn.'

Beleeft de advocatuur dan een collectief kodak-moment omdat de titel verdwijnt? Wat Van Selm betreft, ligt er een taak voor de NOvA om daar over na te denken. 'Standaarddiensten die nu nog door advocaten worden geleverd, zullen online beschikbaar zijn tegen redelijke en transparante tarieven; daarvoor is niet per se een advocaat nodig. Maar niet alle rechtzoekenden zullen over de capaciteiten, vaardigheden en kennis beschikken om deze diensten te gebruiken voor hun juridische problemen. Ik denk dat er een grote rol is weggelegd voor de overheid en de orde van advocaten, om na te blijven denken welke rol de advocaat absoluut dient te blijven vervullen om deze groep van rechtzoekenden te blijven helpen en waarvoor de beschermde titel van advocaat nodig blijft.' Zweers ziet nog een andere rol voor de NOvA. 'De NOvA is een innovatieplatform gestart. Dat vond ik goed. Maar aan de andere kant komt vanuit de beroepsorganisatie ook het opgeheven vingertje, zoals meteen handhaven en een inkeerregeling voor advocaten die werken met provisiesites. Je gaat toch eerst een dialoog aan in een veranderende wereld? Dit is innovatie doodslaan.' ■

Tijdens het derde innovatieplatform van de NOvA op 5 april is 'de robot als confrère' een van de gespreksonderwerpen.

'Cliënten hebben geen behoefte aan een advocaat, die hebben er behoefte aan dat hun probleem wordt opgelost'

advertentie

VU LAW ACADEMY

LEZINGEN ACTUALITEITEN ARBEIDSRECHT

3x per jaar actuele ontwikkelingen in het arbeidsrecht

14 april: **WWZ update** Prof. Willem Bouwens en prof. Rogier Duk

30 juni: **Individueel arbeidsrecht**

13 oktober: **Collectief arbeidsrecht**

Inschrijven: vula.nl

VU VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

IS VERDER KIJKEN

Prikbord voor professionals

ING. TSJEARD BOONSTRA

ADVOCaat CENTRAAL

AdvocaatCentraal
info@advocaatcentraal.nl
www.advocaatcentraal.nl
Utrecht | 035 - 543 55 66

De meeste advocaten kiezen voor een compleet digitaal dossier. Alle stukken bij elkaar in één dossier: brieven, pleitnota's, dagvaardingen en ook e-mail correspondentie. Daarnaast worden steeds meer systemen aan elkaar gekoppeld en is het elektronisch factureren meer regel dan uitzondering.

Wij zorgen ervoor dat AdvocaatCentraal aansluit op deze trends. Alles on-line natuurlijk.

MR. J.C.C.M. BRAND

BRAND advocaten

Brand advocaten
info@brandadvocaten.nl
www.brandadvocaten.nl
Westervoort | 026 - 370 22 02

Wegens beëindiging ter overname aangeboden.

Brand Advocaten is een advocatenkantoor gespecialiseerd in het Personen & Familierecht, Arbeidsrecht, Huurrecht en Strafrecht en wil zich profileren door betrouwbaarheid en aansprekende resultaten. Ons kantoor heeft hierin een goede naam hoog te houden.

CLAIMSAGENT.NL

ClaimsAgent.nl

ClaimsAgent.nl
info@claimsagent.nl
www.claimsagent.nl
Rotterdam | 010 - 260 20 89

Wij zorgen ervoor dat crediteuren van failliete bedrijven hun vorderingen online indienen bij de curator. Met name in grote faillissementen zoals V&D en Imtech scheelt dit bergen papier en blijft de curator constant up-to-date.

CARLA RUIJSBROEK

CR LEGAL SERVICES

CR Legal Services
Info@crlegalservices.nl
www.crlegalservices.vpweb.nl
Rotterdam | 06 - 15 39 03 52

De belangrijkste ontwikkeling voor mij is het KEI systeem, welke bij rechtbanken in gebruik wordt genomen en waar voor mij de uitdaging ligt om de advocaten mee van dienst te zijn, door de administratieve afhandelingen van dit systeem te verzorgen.

CR Legal Services is een klein kantoor met grote mogelijkheden en jaren ervaring en is daarnaast ook betaalbaar.

DRS. SELMA ROENHORST

DIALOGICAL COACHING NETWORK

Dialogical Coaching netwerk
Dcn@dialogicalcoaching.com
www.dialogicalcoaching.com
Landelijk | 06 - 47 08 43 49

Voor de aanpak van uw professionele doelen werkt DCn met de wetenschappelijk gefundeerde ZelfKennisMethode: gestructureerd en resultaatgericht.

Met het coaching traject van DCn versterkt u uw persoonlijke kwaliteiten en vaardigheden. Alle coaches zijn gecertificeerd. De gezamenlijke ervaring met juridische professionals is de kracht van DCn.

HANS VOORHOEVE

EQUIRIUS

Equarius
Voorhoeve@equarius.com
www.equarius.com
Den Haag | 070 - 325 03 77

De juridische vacaturemarkt komt meer in beweging. Equarius bemiddelt onder andere ervaren advocaten en bedrijfsjuristen op basis van een groot commitment, kennis/kunde en senioriteit.

MR. DR. EDWIN VAN WECHEM

LAW AT WORK

Law at work
Info@lawatwork.nl
www.lawatwork.nl
Amsterdam | 020 - 626 91 84

LawAtWork verzorgt sinds het jaar 2000 juridische in house cursussen voor advocatenkantoren en voor bedrijven. Haar doelstelling is - en is altijd geweest - om topdocenten ook "naar" minder grote kantoren te brengen, in welke doelstelling zij door de jaren heen is geslaagd. In 2016 gaat zij onder "de brand" Doorpakken, de cursussen Doorpakken vermogensrecht, Doorpakken procesrecht en doorpakken Ondernemingsrecht voor externe inschrijvingen aanbieden: een nieuw avontuur.

Procesfinanciering door de menigte

DOOR / EMIEL VAN DONGEN BEELD / BRAM BELLONI, HOLLANDSE HOOGTE

Crowdfunden voor juridische procedures gebeurt nog nauwelijks. Toch lijken er kansen te liggen voor de advocatuur, zowel voor maatschappelijke als voor commerciële zaken.

Rechtspraak.nu, Crowdsuing en Grrrowd. Ze bestaan al wel, de crowdfundingplatforms voor rechtszaken, maar toch wordt er nog maar mondjesmaat gebruikgemaakt van deze nieuwe financieringsmogelijkheid voor rechtshulp. Enige bekendheid verwierven zaken als de 'bitcoin is geld'-zaak (waarvoor in drie dagen tijd 15.000 euro (in bitcoins) werd opgehaald om de uitspraak van de rechter aan te vechten dat bitcoin geen geld is) en de zaak van Stichting Dier & Recht tegen 'mafafide' fokkers van golden retrievers. Nu nog gaat het om het financieren van voornamelijk idealistische of principiële rechtszaken, maar waarom zouden advocaten het niet ook aanwenden om de rechtshulp van cliënten te financieren? Tot nu toe is het bedrag dat wordt opgehaald met crowdfunding in het algemeen elk jaar verdubbeld ten opzichte van het jaar ervoor. In 2015 was het in Nederland al zo'n 128 miljoen euro. Social media hebben het voor kapitaalbehoefte crowdfunding en investerende 'backers' nog eenvoudiger gemaakt om elkaar te vinden en zaken te doen. Succesvolle crowdfund-projecten als de Wakawaka-lamp, De Correspondent,

de Oculus Rift virtual reality-bril en de SnappCar-autodeelapp waren het resultaat.

RENDEMENT

Bij veel crowdfundprojecten ligt van oudsher de nadruk op het realiseren van een project waarbij de *backer* hooguit zijn geld terugkrijgt of een (immaterieel) bedankje. In toenemende mate echter stappen *backers* nu in vanwege het rendement, bijvoorbeeld in de vorm van rente (obligaties) of dividend en waardevermeerdering (aandelen). 'Het is een interessante vorm voor het financieren van juridische procedures,' stelt Michiel van Eersel, advocaat bij Holland Van Gijzen en auteur van het boek *Crowdfunding: juridische aspecten van financiering door de menigte*. 'Tijdens het schrijven van mijn boek dacht ik al: dit is een heel leuke voor de advocatuur.'

Stel, de crowdfunder heeft een claim van een miljoen euro, maar mist 30.000 euro om het op te halen.

Op het bijeengebrachte geld geeft hij – bij succes in de zaak – een rendement van 10 procent. Met name voor professionele beleggers kan zo iets aantrekkelijk zijn, denkt Van Eersel. De achilleshiel ligt volgens hem bij het inschatten van proceskansen. 'Voor een advocaat is het al heel lastig om te zeggen hoeveel de winstkans is, wat de doorlooptijd zal zijn en welk bedrag eruit gaat komen. Om over niet-juristen nog maar te zwijgen.' Terwijl potentiële *backers* voor een juridische procedure informatie zullen willen hebben over de zaak zodat ze de kansen kunnen inschatten.

GEHEIMHOUDING

Het liefst willen ze het hele dossier op het crowdfundingplatform zien, maar dat zal niet altijd kunnen, legt Menno Weij van SOLV Advocaten uit, die momenteel bezig is met het hoger beroep in de gecrowdfunde 'bitcoin is geld'-zaak. Weij: 'Sommige informatie moet je geheimhouden, zoals de confraternele communicatie. ►

Crowdfundingplatforms

Rechtspraak.nu (momenteel zes dossiers online), Crowdsuing (twee dossiers) en Grrrowd (vier dossiers) richten zich allemaal op maatschappelijke zaken. Advocaten die een zaak indienen kunnen met Rechtspraak.nu een samenwerking aangaan. De zaken bij Crowdsuing zijn ofwel geheel pro Bono, of er wordt maximaal 10.000 euro ingezameld. Crowdsuing probeert een community van advocaten te bouwen via 'Crowdsuing Advocaten netwerk' op LinkedIn. Grrrowd, dat net als Crowdsuing geld ophaalt namens ngo's, richt zich op internationale zaken.

Een crowdfundingplatform zal goed moeten nadenken over de inrichting van het platform. Enerzijds moeten de investeerders genoeg informatie krijgen, anderzijds mag geen geheime informatie worden prijsgegeven.' Volgens Weij zou een advocaat zich, net zoals bij Rechtspraak.nu gebeurt, als een soort *guideline* kunnen uitlaten over de winstkansen. Maar, stelt Weij, 'zo'n advocaat kan geneigd zijn om het dikker aan te zetten en is misschien niet geloofwaardig genoeg.' Bovendien, meent Van Eersel: 'Als een advocaat zich te veel bezighoudt met de financiering kan dat belangenverstrengeling opleveren.' Ondanks de haken en ogen denkt Weij wel dat er voldoende animo is voor dit soort hoog-risico-investeringen. 'Er zijn ook genoeg mensen die in een start-up durven te investeren waarvan de kans groot is dat ie omvalt,' zegt Weij. Gezien het hoge risico acht Van Eersel het waarschijnlijker dat het crowdfunden op een abstractieniveau hoger gaat plaatsvinden: 'Je maakt dan een gezamenlijke pot, waarmee verschillende procedures worden gecrowdfund. Zo spreid je de kansen.' Niet alleen moet de mogelijke investeerder worden *gepleased*, ook de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en uiteindelijk de rechter. Van Eersel, die betrokken is geweest bij de platforms Leapfunder, Lendahand en CrowdAboutNow: 'Het toezichtregime van de AFM geldt voor crowdfunding waarop rendement in de vorm van rente, dividend en waardevermeerdering van het aandeel wordt geboden. Je wilt niet onder al te zwaar overheidstoezicht komen te staan, maar er zijn manieren om onder een lichter regime te vallen. Komt de zaak uiteindelijk voor de rechter, dan zal bovendien moeten worden voorkomen dat de eisende partij niet-ontvankelijk wordt verklaard wegens onvoldoende procesbelang.'

REGELGEVING

Het kost dus aardig wat kunst- en vliegwerk om crowdfunding zo op te tuigen dat het aantrekkelijk is

Procesfinanciering versus crowdfunding

Crowdfunden van juridische procedures met rendement lijkt op de vorm van procesfinanciering die bijvoorbeeld Liesker Legal en Hill & Ross aanbieden. Bij deze vorm van risicodragend investeren worden zaken eerst door juristen onderzocht op haalbaarheid. Achten de investeerders de zaak kansrijk, dan financieren ze alles (griffie- en deurwaarderskosten, vergoeding van de advocaat enzovoort). Bij succes ontvangt de financier een bepaald percentage (in het geval van Liesker Legal 30 procent) van het bedrag dat de eisende partij krijgt van de tegenpartij. Bij verlies nemen ze alle gefinancierde kosten voor hun rekening, waardoor het de eisende partij niets kost.

Procesfinanciers nemen slechts zaken aan met een groot belang (Liesker: > 150.000 euro), terwijl bij crowdfunding ook procedures met een lager belang kunnen worden gefund. Een ander voordeel van crowdfunding is, afhankelijk van de werkwijze van het platform, dat niet alleen zaken kunnen worden gefinancierd die in de ogen van een onafhankelijke professional zeer kansrijk zijn, zodat ook zaken met een hoger risiconiveau kans maken op financiering.

voor investeerders, niet te riskant zal zijn voor crowdfunders én zowel toezichtrechtelijk als civielrechtelijk door de beugel kan. Van Eersel: 'Het is te hopen dat er snel wat meer op crowdfunding toegespitste regelgeving komt. Dat zou de markt zeker bevorderen.'

Want bij de idealistische juridische crowdfundingplatforms Rechtspraak.nu, Crowdsuing en Grrrowd, die allemaal (primair) werken op basis van donaties, loopt het nog geen storm. 'We hebben vijftien zaken binnengekregen,

waarvan we er zeven hebben geaccepteerd. Twee zaken hebben genoeg financiering opgehaald, in de zaak van het schoolfruitfonds

was de dreiging van een collectieve rechtszaak voldoende om de staatssecretaris een andere oplossing te laten bedenken,' zegt Mark Frederiks van Amped, het bedrijf achter Rechtspraak.nu.

Nu Rechtspraak.nu anderhalf jaar op weg is, stelt Frederiks echter veel geleerd te hebben. 'We weten nu beter hoe lastig het is om een consument of bedrijf te vinden die de kar wil trekken. En hoe belangrijk het is dat zo iemand ook de media kan bespelen, een achterban heeft en die vervolgens ook kan mobiliseren. Bovendien weten nog niet genoeg

mensen ons te vinden, dus daar moeten we aan werken.'

Hoewel de markt voor het crowdfunden van idealistische juridische procedures in Nederland zeer beperkt is en die van het crowdfunden voor het rendement 'compleet absent', geloven Frederiks, Weij en Van Eersel wel dat crowdfunden veel kansen kan gaan bieden voor oplettende advocaten.

Weij heeft zelfs al drie keer – overigens tevergeefs – bij een cliënt voorgesteld om de zaak bij Crowdsuing in te dienen.

Weij: 'Mensen zijn in Nederland nogal terughoudend op het vlak van het crowdfunden van rechtszaken. Er zitten nogal wat "wat de boer niet kent"-achtige belemmeringen.

Hoe dat komt en hoe je die kunt wegnemen, dat durf ik niet te zeggen.' Van Eersel ziet de kansen, maar is ook zeer voorzichtig: 'Het succes zal afhangen van de eerste paar zaken.'

Frederiks weet zeker dat dat succes gaat komen. Eigenlijk moet het voor hem ook wel, aangezien de inkomsten van Rechtspraak.nu de investeringen nog niet dekken. 'Wij zijn aan boord als de kans zich voordoet om grote claimzaken te crowdfunden. De bemiddelingsfee die we daarvoor krijgen, kunnen we dan weer steken in maatschappelijke zaken.' ■

'Crowdfunden kan veel kansen gaan bieden voor oplettende advocaten'

ADVOCATEN VAN ORANJE

Wij zoeken advocaten!

Sterk ondernemend advocatenkantoor op toplocatie wil groeien met zelfstandige advocaten. Diverse rechtsgebieden.

info@advocatenvanoranje.nl
Tel: 020-210 90 09

Joan Muyskenweg 22
1096 CJ Amsterdam

www.advocatenvanoranje.nl

ADVOCAAT CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

“ Een verzoek om een wijziging of een aanpassing van het programma wordt altijd uiterst serieus bekeken en besproken ”

mr. W.J. Aardema
Aardema Van Boetzelaer
Advocaten

Tel. (035) 543 55 66

www.advocaatcentraal.nl

Insolvency Law
& Security Rights

Corporate Restructuring

Corporate Litigation

Supreme Court Litigation

RESOR

Nu ook cassaties

Neem voor meer informatie contact op met Jako van Hees of Boris Kraaipeel.

www.resor.nl

Snel en simpel tijdschrijven en declareren voor slechts € 21,- per maand

Vraag de gratis demo aan op www.ursos.nl

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Toevoegingen | Insolventies | Tijdschrijven | Meertalig declareren en herinneren

Urios Plus | Agenda | Elektronisch factureren | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling

ursos
eenvoud bespaart tijd

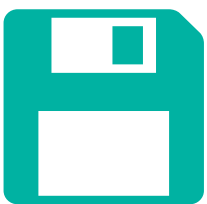
Kanaalkade 26-E | 1811 LP Alkmaar | tel 072 512 22 05 | info@ursos.nl | www.ursos.nl

HOE SLA JE JE
DATA VEILIG OP?

SAVEN NA SCHREMS

TEKST / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD

Vragen rond opslag in de cloud zijn nog steeds prangend, onder andere door de uitspraak in de Schrems-zaak. Wat moeten advocaten weten van hun cloudprovider?

Of ze even 2.500 dollar in bitcoins wilden betalen. Dan zou een advocatenkantoor in Florida weer toegang tot de bestanden krijgen. Een ingeschakelde techneut bevestigde: betalen of je bent alles kwijt. Dus maakte het kantoor het losgeld over en verhoogde ook maar de beveiliging, meldde *ABA Journal* in februari. Nu is er een geïsoleerde server die dagelijks wordt geback-up't. Dit soort aanvallen met *ransom ware*,

of zelfs *extortion hacks* ('Als je niet betaalt publiceer ik de gehackte gegevens'), waar eind 2015 een advocatenkantoor in Polen mee te maken kreeg, komen steeds meer voor in de juridische wereld. Volgens cybersecurity bureau Mandiant zijn sinds 2011 ten minste tachtig van de honderd grootste Amerikaanse advocatenkantoren gehackt.

EIGEN SERVER

Ongeveer de helft van de ondernemers kiest daarom voor een eigen bedrijfs-

server, blijkt uit onderzoek van informatiemanager Iron Mountain. Met een eigen server staan alle gegevens veilig 'thuis', wat ondernemingen als een voordeel zien. Documentenbeheer kunnen advocaten zo in eigen hand houden. Maar daar staat tegenover dat er ook meer werk aan kleeft. Server down, de beveiliging en vooral ook alle updates meteen installeren voordat hackers het gat vinden: dat moet het bedrijf zelf regelen. Onderhoud vraagt om een groot verantwoordelijkheidsgevoel én een grote portemonnee. Uit kostenoverwegingen en vanwege de schaalbaarheid kiest meer dan de helft van de ondernemers inmiddels voor de cloud. Gegevens en software staan dan op afstand in een datacenter en worden via een netwerk – meestal internet – benaderd. De klant heeft de gebruikte hard- en software niet meer in eigendom en de verantwoordelijkheid voor het onderhoud ligt bij de cloudprovider. Voor hackers is de cloud steeds meer een 'vruchtdragende jackpot van gegevens,' meldt cloud-beveiliging Alert Logic. Toch menen gebruikers dat een cloudprovider het qua veiligheid wel goed op orde zal hebben. De redenering is dan: één hack en het bedrijf kan de datacenters wel sluiten. Bedrijven lijken de cloud steeds minder eng te vinden. Bij een keuze voor de cloud zijn er voor advocaten meerdere aandachtspunten. Bij een public cloud deelt de gebruiker over het

algemeen de hardware met anderen (denk aan Gmail). De serviceprovider bepaalt dan de voorwaarden. Een private cloud behelst een speciaal opgezette infrastructuur voor de klant. Ook zijn er mengvormen, waarbij een deel van de applicaties in een private cloud draait en andere in de public cloud staan. De termen kennen geen vaste definities, dus waarvan sprake is, moet blijken uit het contract. 'Werken in een private cloud met bepaalde waarborgen moet voor advocaten mogelijk zijn,' vindt advocaat Jos van der Wijst van Bogaerts & Groenen Advocaten uit Boxtel. Van der Wijst merkte dat er behoefte was in de Bossche balie aan meer richtlijnen over het gebruik van de cloud. Met hulp van Marianne Korpershoek (Louwers IP|Technology Advocaten, Eindhoven) schreef hij in 2015 voor het lokale Baliebulletin een artikel over cloud computing. Waar moeten advocaten volgens Van der Wijst op letten? 'Maak goede afspraken over waar de data opgeslagen wordt, wat de beveiliging is, wie bij de gegevens kan en hoe het zit met certificaten en beveiliging. Doe een *due diligence* naar de provider.' Dat zijn ook het soort vragen dat dekens stellen bij kantoorbezoeken, bevestigt dekenberaad-voorzitter en deken van Breda-Middelburg Emilie van Empel: 'We vragen: wat weet je er zelf van? Waar wordt de data bijvoorbeeld bewaard? Wie kan erbij? Dat zijn allemaal vragen die je als advocaat moet kunnen beantwoorden.' Van der Wijst vertelt dat in zijn arrondissement gekeken wordt

om collectief met een bepaalde cloudprovider in zee te gaan. 'We wachten eerst of de NOvA met aanvullende richtlijnen komt, maar als dat te lang duurt, dan stellen we zelf wel iets op.' Van der Wijst had tijdens het innovatieplatform van de NOvA in december de vraag gesteld of er richtlijnen van de NOvA voor cloudcomputing gaan komen en verwees naar de richtlijnen van de Engelse Law Society op dit gebied uit 2014. De NOvA komt binnenkort met eigen tips en tricks. Tot die tijd zijn er de richtlijnen van de raad van Europese balies, de CCBE, uit 2012, met aandachtspunten voor advocaten die met een cloudprovider willen contracteren. In de praktijk lijken de CCBE-richtlijnen niet erg te leven. 'Ik had er nog nooit naar verwezen,' zegt Emilie van Empel. 'Maar vanaf nu doe ik dat wel.'

GEDRAGSRECHT

Naast gedragsrechtelijke componenten aan de cloud is er ook nog het algemene privacyaspect. Elk gegeven dat herleidbaar is tot een individu is een persoonsgegeven, denk aan gegevens van contactpersonen in digitale dossiers. Europa hanteert strenge privacyregels en

persoonsgegevens mogen niet zomaar geëxporteerd worden buiten de EER. Lang bestonden de *VS-EU Safe Harbor principles*:

een gestroomlijnd proces voor Amerikaanse bedrijven om te voldoen aan de Europese privacyrichtlijn. Het Safe Harbor Verdrag maakte het mogelijk dat bedrijven als Amazon en Microsoft hun clouddiensten konden ►

'Het nieuwe privacy schild is een gatenkaas'

aanbieden in Europa. En dat ging ook lang goed, totdat Max Schrems een zaak tegen Facebook aanspande. Edward Snowden had onthuld dat de Amerikaanse inlichtingendienst NSA meeleeft met de posts van Europeanen; zo'n veilige haven waren de VS dus niet, vond het hof. Er kwam een EU-VS-Privacyschild om het Safe Harbor Verdrag te vervangen; eind februari werd de tekst van de overeenkomst gepubliceerd. Toezichthouders als de Autoriteit Persoonsgegevens hebben zich nog niet uitgelaten over de afspraken bij het ter perse gaan van dit nummer. Maar experts denken al te weten waar dit heen gaat: de prullenbak. 'Gatenkaas,' noemde privacyorganisatie Bits of Freedom de bepalingen. Gegevensuitwisseling met de Verenigde Staten lijkt daarom

op dit moment in de meeste gevallen nog niet het beste idee.

EIGEN LAND

Dan maar binnen Europa blijven? Dat is wat de CCBE in elk geval aanraadt in de richtlijnen voor cloudcomputing: kies voor een cloud in eigen land, de EER of daarbuiten, maar dan wel met Europese normen rond privacy en vertrouwelijkheid. Amerikaanse bedrijven als Amazon en Microsoft hebben Europese dochters waar data ligt opgeslagen. Dit zijn Europese bedrijven, de Europese wetgeving geldt: dit is dus veilig? Misschien niet. De Amerikaanse overheid heeft al een tijdje een zaak lopen tegen Microsoft. Hoofdvraag in het geschil: mag de overheid gegevens opeisen bij Europese dochters van het Amerikaanse bedrijf? Ja, zei de

rechter in eerste instantie, maar het hoger beroep loopt nog. Als het tot een onherroepelijke uitspraak komt, zijn deze diensten van bedrijven met Amerikaanse moederbedrijven, hoe relatief goedkoop en gemakkelijk ook, mogelijk geen veilig alternatief. 'Op dit moment adviseer ik: kies maar voor opslag in Nederland, dan heb je de minste problemen,' zegt dekenberaadvoorzitter Van Empel. En dan is er nog de meldplicht datalekken die vanaf 1 januari geldt. Bij een *ransom of extortion hack*, zoals die waar de kantoren in de VS en Polen mee te maken kregen, of andere vormen van datalekken, moet de Autoriteit Persoonsgegevens meteen ingelicht moeten worden. Nog een vraag dus aan de cloudprovider: wat doe je als mijn gegevens gegijzeld worden? ■

advertentie

Visser Quispel Heidema

Advocatuur - Letselschade - Incasso

Visser Quispel Heidema is een middelgroot kantoor met vestigingen in Oud-Beijerland, Bergen op Zoom en Vlaardingen. Wij zijn gedreven en geloven in specialisatie. Onze letselschade-praktijk groeit. Daarom zijn wij, ter versterking van ons team, op zoek naar een:

advocaat-medewerker Letselschade m/v

Wij zoeken kandidaten die in staat zijn om geheel zelfstandig een praktijk draaiende te kunnen houden.

Wij treden op als belangenbehartiger voor slachtoffers van bijvoorbeeld verkeers- of bedrijfsongevallen, medische fouten of overlijdensschades.

Functie-eisen

- een afgeronde opleiding Nederlands Recht.
- een afgeronde advocaat stage.
- circa drie tot vijf jaar werkervaring binnen de Advocatuur, met als specialisatie de behandeling van letselschadezaken.
- eventueel de Grotius opleiding Personenschade.
- eventueel lidmaatschap van de LSA.

Als persoon ben je ambitieus, bezit je een gezonde werkhethiek en heb je je hart liggen binnen de Advocatuur. Verder vind je het niet erg om commerciële activiteiten uit te voeren, op geheel eigen wijze.

Sollicitaties dienen uiterlijk 15 april in ons bezit te zijn. Sollicitaties kunt u toesturen aan Mw. N. Lodder (nlodder@vqh.nl)

*Wij rekenen op
een softwareoplossing
die bij ons past.*

Erik Lichtenveldt en Renate van der Hoeft
THL Advocaten

Praktijk Management Software voor advocaten

Of u nu overal en altijd online wilt kunnen werken, of alle informatie van uw kantoor, cliënten en zaken overzichtelijk in één digitaal dossier wilt hebben: bij Wolters Kluwer kunt u rekenen op een hoogwaardige en complete softwareoplossing. Die past bij uw kantoor, wat uw werkproces ook is.

Altijd een softwareoplossing die bij uw advocatenkantoor past

Kleos

Voor advocaten die met een cloudoplossing overal en altijd online willen werken.

DLex

Het meest complete pakket met uitgebreide rapportages en rechtenbeheer voor het advocatenkantoor.

Fidura

De voorloper van DLex. Al meer dan een decennium lang het geïntegreerde systeem voor de juridische praktijk.

Bekijk onze softwareoplossingen op woltersklower.nl/advocatensoftware

 Wolters Kluwer

When you have to be right

PO Deal All Inclusive: 12 maanden zoveel cursussen volgen als u wilt voor €1995,-

- Onbeperkt cursussen volgen
- Keuze uit meer dan 200 cursussen, events en webinars
- Kwalitatieve hoogwaardige cursussen met prominente sprekers en een waardering van 8+

Profiteer van dit voordeel en meld u aan op
www.sdujuridischeopleidingen.nl/podeal

Opleidingen & Events

Sdu

oprecht
de beste
keuze

Civiel digitaal procederen

Koerswijziging bij KEI

Het project KEI betekent niet alleen een nieuw burgerlijk procesrecht, maar ook een nieuwe manier van procederen, namelijk volledig digitaal. In deze bijdrage zet Jeroen Veldhuis de recente ontwikkelingen op een rij.

DOOR / JEROEN VELDHUIS

Opvallend: zonder er veel woorden aan vuil te maken, deelt de minister mee dat de implementatie van de digitale civiele procedure over een andere boeg wordt gegooid.¹ Dit schrijft hij in navolging van zijn aankondiging van 19 oktober 2015.²

In de oorspronkelijke aanpak zou er steeds worden begonnen met een relatief klein aantal zaken: vorderingsprocedures met verplichte procesvertegenwoordiging. Vervolgens zou het digitaal procederen ook mogelijk worden voor kantonzaken (incassoprocedures) en daarna voor alle verzoekschriften. Binnen deze onderscheidenlijke faseringen zou de nieuwe procedure zich in golven over het land verspreiden. Elke fase zou beginnen met de implementatie bij drie gerechten. Na telkens drie maanden zouden drie nieuwe gerechten aansluiten. Als een fase over het hele land verspreid zou zijn en goed zou werken, zou de uitrol van de volgende fase starten.³

De NOvA was in eerste instantie groot voorstander van deze aanpak.⁴ De NOvA zag liever een goed werkend, compleet, veilig en betrouwbaar systeem over twee jaar, dan een ontoereikend systeem binnen een jaar.⁵ In juni 2015 ging de NOvA om.

PROEFTUIN

Omdat de oorspronkelijke aanpak ertoe zou leiden dat kinderziektes gaandeweg opgelost worden en er niet direct een goed werkend systeem is, wordt de rechtspraak feitelijk als proeftuin gebruikt en dat is onwenselijk, vindt de NOvA.⁶

In de nieuwe aanpak wordt voor elke zaakstroom een pilot van vijf maanden gehouden bij één of twee gerechten.

Na afloop van de pilot wordt het digitaal procederen voor die zaakstroom bij alle gerechten tegelijk ingevoerd. Als de nieuwe wetgeving voor

VOORJAAR
2016

LAW AT WEB

LIVE WEBINARS EN VIDEO'S INCLUSIEF PO-PUNTEN

DIT VOORJAAR O.A.:

- 14 APRIL: UWV ONTSLAGPROCEDURE
ONDER DE WWZ DOOR MR. J. MEIJER
- 21 APRIL: ELEKTRONISCH CONTRACTEREN
DOOR MR. M. WEIJ
- HET GEHELE VOORJAAR: DIVERSE UPDATES TALKS

€69 EX. BTW
PER PO-PUNT

BEKIJK HET COMPLETE AANBOD OP WWW.LAWATWEB.NL

Boomjuridisch

Oog voor opleiden

1 april 2016 in het *Staatsblad* wordt gepubliceerd, dan zal in zaken met verplichte procesvertegenwoordiging tussen oktober 2016 en februari 2017 een pilot plaatshebben bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland. Na deze pilot wordt het digitaal procederen in deze zaken landelijk verplicht. Daarop volgen pilots voor hoger beroep (juli 2017 tot november 2017), vervolgens kanton (juni 2018 tot oktober 2018) en dan gelijktijdig kort geding en verzoeken (februari 2019 tot juni 2019). Als het goed is, zijn de civiele procedures in september 2019 landelijk ingevoerd.

KOERSWIJZIGING

Vanwaar deze koerswijziging? De officiële reden: tijdens het consultatieproces bleek dat het invoeren van een zaakstroom in diverse golven door de praktijk (lees: advocaten en deurwaarders⁷) als onoverzichtelijk werd ervaren.⁸ Nu staat de minister niet te boek als flexibel in het wijzigen van beleid. Denk aan zijn weigering het nieuwe burgerlijk procesrecht en het digitaal procederen los te koppelen, ondanks uitdrukkelijk advies daartoe van de Raad van State. Waarom zou de minister nu wel bereid zijn om de jarenlange bejubelde aanpak los te laten? Het zou kunnen zijn dat de minister enkel de

boodschap namens de Rechtspraak doorgeeft. De minister gaat formeel immers niet over de invoering van het digitaal procederen, maar enkel over het wijzigen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.⁹ Hoe dan ook, ik denk dat de nieuwe aanpak in de praktijk beter werkbaar is dan het stapsgewijs invoeren per drie gerechten. Na de pilot bij één of twee gerechten, gaat het landelijk 'live', geldt overal hetzelfde regime en weet iedereen waar hij aan toe is. Naast de nieuwe wijze van implementatie deelt de minister in dezelfde brief mee dat 'de minder voorkomende proceshandelingen' niet volledig worden gedigitaliseerd.

Reden: geld. Omdat deze handelingen niet vaak voorkomen, zijn de kosten niet snel genoeg terug te verdienen. Voor deze groep proceshandelingen wordt de huidige situatie met digitale formulieren gehandhaafd. Voor procespartijen is het digitaal, maar achter de schermen worden enkele handelingen handmatig verricht. Het is overigens nog niet bekend om welke proceshandelingen het gaat.¹⁰ ■

Jeroen Veldhuis is
advocaat in Amsterdam.

NOTEN

- 1 Hoge Raad 8 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0758, NJ 2006/659, JOR 2007/38.
- 2 *Kamerstukken I*, 34 059, nr. D, p. 5 (memorie van antwoord).
- 3 Brief minister V en J d.d. 28 oktober 2014 aan Tweede Kamer.
- 4 <https://www.advocatenorde.nl/11323/schriftelijke-inbreng-tk-december-2014-def>.
- 5 <https://www.advocatenorde.nl/11321/schriftelijke-inbreng-tk-april-2015-def>.
- 6 <https://www.advocatenorde.nl/11395/kamerbrief-nederlandse-orde-van-advocaten-debat-ek-kei-juni-2015, alinea 1.1>.
- 7 Brief Raad voor de rechtspraak d.d. 16 februari 2016 aan de minister van V en J en persbericht d.d. 18 februari 2016, Wijziging in aanpak digitalisering civiele procedures, <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Wijziging-in-aanpak-digitalisering-civiele-procedures.aspx>.
- 8 *Kamerstukken II*, 29 279, nr. 299.
- 9 *Kamerstukken I*, 2015-2016, 34 059, nr. D, p. 9 (memorie van antwoord).
- 10 *Kamerstukken II*, 29 279, nr. 299 en brief Raad voor de rechtspraak d.d. 16 februari 2016 aan de minister van V en J.

advertenties

VAN DEN HOOGEN
& RUIJTERS ADVOCATEN is op zoek naar:

Advocaat-medewerker/gevorderde stagiaire

De vacature ziet op personen- en familierecht. Ervaring op andere civiele rechtsgebieden is een pré.

Sollicitaties kunnen voorzien van een curriculum vitae per e-mail gericht worden aan mr. P.J. van den Hoogen: hoogen@vdhradvocaten.nl.

Voor vragen over deze vacature kan telefonisch contact opgenomen worden met P.J. van den Hoogen: 040-2124198.

Meer informatie over de vacature is te vinden op
www.vdhradvocaten.nl

Wegens beëindiging
ter overname aangeboden

PRAKTIJK + KANTOORRUIMTE (HUUR/KOOP)

Het Vergun 26 B
Kantoorgebouw "Westerpoort"
6931 KD Westervoort

inclusief 5 kamers, een keuken
en een balie.

T: 026 - 370 22 02 | E: info@brandadvocaten.nl

Cursusaanbod 2016

overzicht april t/m dec '16

Juridisch Post Academisch Onderwijs

Verdiepingscursus Europese Subsidie-regelingen

Do 7 april, 16.00-21.30u
4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Causaliteit en schade: een leerstuk voor iedere jurist

Do 21 april, 15.00-20.15u
4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Conference - Global conference for inter- and transnational Labor Law judges and other Adjudicators

Vr 22 april, 10.00-17.30u
Academiegebouw Universiteit Leiden

Vaardigheden - Onderhandelen met succes

Di 26 april, 10.00-16.30u, 5 PO NOvA
(Ber.vaardigh/Arg), 5 PO NEVOA

Basiscursus Wet bescherming persoons-gegevens

Do 12 en 19 mei, 10.00-16.30u
10 PO NOvA

Verdiepingscursus Straf(proces)recht

Di 17 en 24 mei, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Aansprakelijkheid en functie van de notaris bij onroerend goed (inclusief dienstweigering)

Wo 18 mei, 16.00-20.00u, 3 PO NOvA, 3 KNB

Basiscursus Intellectuele Eigendom voor de praktijk

Do 19 en 26 mei, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Verdiepingscursus ontslagrecht

Do 19 mei en 2 juni, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Verdiepingscursus Finance for Lawyers: Balans- en jaarrekeninglezen voor juristen

Do 19 en 26 mei, 14.30-21.00u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA, 10 KNB

Basiscursus Huurrecht

Vr 20 en 27 mei, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Basiscursus Ambtenarenrecht

Di 24 en 31 mei, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Specialisatiecursus Huurrecht

Deel 1 (Basis) Vr 20 en 27 mei, 10.00 tot 16.30u
Deel 2 (Verdieping) Vr 17 en 24 juni, 10.00-16.30u, 20 PO NOvA, 20 PO NEVOA

Pleidooi voor sterke pleegzorg - een studiemiddag over de juridische en pedagogische aspecten van pleegzorg

Do 26 mei, 13.00-17.15u
4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Verdiepingscursus Cassatie in strafzaken in de praktijk

Wo 1 juni, 09.15-21.15u, 9 PO NOvA

Actualiteiten Wet openbaarheid bestuur

Do 2 juni, 13.00-17.15u
4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Verdiepingscursus Praktisch procederen in IE-zaken

Do 2 en 9 juni, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Actualiteiten Civiel Jeugdrecht en Jeugdstrafrecht

Do 2 juni, 14.30-21.15u
5 PO NOvA, 5 PO NEVOA

Verdiepingscursus Staatssteun

Vr 3 en 10 juni, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Capita Ondernemingsrecht

Di 7 juni, 09.30-16.30u
6 PO NOvA, 6 PO NEVOA

Vaardigheden - Argumentatieleer: Gelijk hebben én krijgen

Wo 8 juni, 9.30-17.15u
6 PO NOvA, 6 PO NEVOA, 6 PE LRGD
(Argumenteren, Beroepsvaardigheden)

Verdiepingscursus Civiel Procesrecht: Doeltreffend procederen in civiel appel

Di 14 juni, 14.30-21.50u
6 PO NOvA, 6 PO NEVOA, 6 PE Cassatie

Basiscursus Mededingingsrecht

Di 14 en 21 juni, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Vaardigheden - Overtuigen op papier

Do 16 juni, 10.00-16.30u
5 PO NOvA (Beroepsvaardigheden, Argumenteren), 5 PO NEVOA

Verdiepingscursus Huurrecht

Vr 17 en 24 juni, 10.00-16.30u
10 PO NOvA, 10 PO NEVOA

Conference - European Forum for Restorative Justice

Wo 22 juni - Vr 24 juni, 09.00-21.30u,
Kamerlingh Onnes gebouw te Leiden
20 PO NOvA, 20 PO NEVOA

Seminar Internationale Handhaving van Fundamentele Arbeidsrechten

Do 23 juni, 16.00-21.15u
4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

**Universiteit
Leiden**
Rechtsgeleerdheid

Juridisch PAO

Opleidingen | Cursussen
Symposia | Incompany

www.paoleiden.nl

Bij ons leer je de wereld kennen

Juridisch Postacademisch Onderwijs Universiteit Leiden

Permanente nascholing van professionals in het recht

Beroepsaansprakelijkheid Notariaat

Do 23 juni, 16.00-21.30u

4 KNB, 4 PO NOvA

Verdiepingscursus Bestuurlijke voorprocedures in de praktijk

Ma 27 juni, 10.00-17.15u

5 PO NOvA, 5 PO NEVOA

Conference - Academic Society for Competition Law (Ascola)

Do 30 juni - 2 juli, 10.00-21.00u

Kamerlingh Onnes gebouw te Leiden

6 PO NOvA, 6 NEVOA

Special

De Leidse WWZ-dag: de Leidse arbeidsrechtsectie blikt met u terug op 1 jaar WWZ.

Do 2 juni, 10.00-17.30u

6 PO NOvA, 6 PO NEVOA

Voor navolgende najaarscursussen kunt u zich al inschrijven

Leiden Revisited - alumnidag Rechten

Vr 2 september, 15.30-21.00u

2 PO NOvA, 2 KNB (alumni slechts 50 euro)

Specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige (leergang 17)

Start wo 14 september, 14.30-21.30u

6 SKO, 12 NVR, 12 SWOB, 12 NOAB, 60 NIP

Verdiepingscursus Enquêterecht

Di 4 en 11 oktober, 14.00-21.30u, 12 PO NOvA

Opleiding bijzondere curator in jeugdzaken

Do 6 en vr 7 oktober, 09.00-19.00u

15 PO NOvA (Dag 1 – 8 juridisch /Dag 2 – 7 beroepsvaardigheden)

15 MFN (cat. 2), 15 PO NEVOA

Actualiteiten Auteursrecht 2016

Ma 7, 14 en 21 november, 16.00-19.10u

8 PO NOvA, 8 PO NEVOA

Verdiepingscursus Causaliteit en Schade: een leerstuk voor iedere jurist

Di 8 november, 15.00-20.15u

4 PO NOvA, 4PE NEVOA

Verdiepingscursus Civiel Procesrecht: Doeltreffend procederen in civiel appel

Do 10 november, 14.30-21.50u

6 PO NOvA, 6 PO NEVOA, 6 PE Cassatie

Vaardigheden - Effectief schrijven

Di 15 november, 10.00-16.30u

5 PO NOvA, 5 NEVOA

Actualiteiten Onteigeningsrecht

Vr 18 november, 12.30-17.00u

4 PO NOvA, 4 NEVOA

Verdiepingscursus Legal English: Practicing & Drafting Contracts

Ma 21 en 28 november, 14.30-21.00u

10 PO NOvA, 10 KNB, 10 PO NEVOA

Helder en foutloos formuleren

Do 24 november, 10.00-16.30u

5 PO NOvA, 5 KNB, 5 NEVOA

Actualiteiten Verbintenissenrecht

Vr 25 november, 12.30-16.45u

4 NOvA, 4 KNB, 4 NEVOA

Actualiteiten Formeel belastingrecht

Vr 25 november, 10.00-16.30u

5 PO NOvA, 5 PE NOV, 5 RB, 5 NEVOA

Vaardigheden - Bestuursrechtelijke processtukken opstellen

Di 29 november, 09.30-16.45u

6 PO NOvA, 6 NEVOA

Vaardigheden - Onderhandelen met succes

Do 1 december, 10.00-16.30u

5 PO NOvA (Beroepsvaardigheden, Argumenteren), 5 PO NEVOA

Actualiteiten Mensenhandel

Do 1 december, 09.30-17.15u

6 PO NOvA

Actualiteiten Bestuursrecht

Di 6 december, 12.30-17.15u

4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Basiscursus Immigratierecht

Di 6 december, 10.00-16.30u

5 PO NOvA

Actualiteiten straf(proces)recht 2016

Wo 7 december, 10.00-16.30u

5 PO NOvA

Actualiteiten Aanbestedingsrecht

Do 8 december, 17.00-21.00u

3 PO NOvA, 3 PO NEVOA

Verdiepingscursus Civiel Procesrecht: Doeltreffend procederen in civiel appel

Do 8 december, 14.30-21.50u

6 PO NOvA, 6 PO NEVOA, 6 PE Cassatie

Actualiteiten Jihadisme en Terrorisme

Vr 9 december, 12.30-17.00u

4 PO NOvA (tzt in aanvraag)

Verdiepingscursus Burgerlijk procesrecht

Vr 9 en 16 december, 10.00-16.30u

10 PO NOvA

Actualiteiten

Overheidsaansprakelijkheidsrecht

Vr 9 december, 09.45-16.15u

5 PO NOvA, 5 PO NEVOA

Actualiteiten Ambtenarenrecht

Ma 12 december, 09.30-17.00u

6 PO NOvA, 6 PO NEVOA

Vaardigheden - Overtuigen op papier

Ma 12 december, 10.00-16.30u

5 PO NOvA, 5 PO NEVOA, 5 PE LRGD

(Beroepsvaardigheden, Argumenteren)

Actualiteitendag Ondernemingsrecht

Di 13 december, 15.00-21.30u

5 PO NOvA, 5 PO NEVOA, 5 KNB

Actualiteiten Pensioenrecht

Di 13 december, 16.00-21.30u

4 PO NOvA (t.z.t. in aanvraag)

Actualiteiten Wet bescherming persoonsgegevens

Di 13 december, 10.00-16.30u, 5 PO NOvA

Vaardigheden - Argumentatieleer: Gelijk hebben & krijgen

Wo 14 december, 09.30-17.15u

6 PO NOvA, 6 PO NEVOA, 6 PE LRGD

(Argumenteren, Beroepsvaardigheden)

Vaardigheden - Argumentatieleer: Gelijk hebben én krijgen

Wo 14 december, 9.30-17.15u

6 PO NOvA (Argumenteren, Beroepsvaardigheden), 6 PO NEVOA, 6 PE LRGD

Verdiepingscursus Bewijslastverdeling in civiele zaken

Do 15 december, 16.00-21.30u

4 PO NOvA, 4 PO NEVOA, 4 PE Cassatie i.a.

Basiscursus Investeerder-Staat en commerciële Arbitrage

Do 15 december, 13.00-17.15u, 4 PO NOvA

Verdiepingscursus Bewijslastverdeling in civiele zaken

Do 15 december, 16.00-21.30u

4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Verdiepingscursus Recht & Literatuur 2016

Vr 16 december, 12.15-16.45u, 4 PO NOvA

Actualiteiten Huurrecht 2016

Di 20 december, 16.00-21.00u

4 PO NOvA, 4 PO NEVOA

Voor een volledig overzicht kijkt u dan op onze website www.paoleiden.nl

Advocaat-stagiaire Laurien Martens
met patroon Aniek Gielen

Spirit Advocaten, Amersfoort

Major: Burgerlijk recht

Minor: Bestuursrecht

Specialisatie in de praktijk: Insolventierecht

Belangrijkste les van Martens:

'Goed contact met je confrères en collega's is belangrijk en is in het belang van je cliënt. Het sociale aspect van de opleiding vind ik dus cruciaal. Je leert advocaat-stagiaires kennen van andere kantoren en deelt met hen je ervaringen.'

EERSTE LICHTING ZWAAIT AF 'JE ZIET HOE ANDEREN OMGAAN MET DILEMMA'S'

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / JIRI BÜLLER

Deze maand studeert de eerste jaargang af van de nieuwe beroepsopleiding advocatuur. Hoe hebben zij het ervaren? Is de nieuwe opleiding een verbetering?

Weinig doen, gezellig biertjes drinken met advocaat-stagiaires uit de regio en je vervolgens twee dagen afzonderen om een voldoende voor een tentamen te halen. Dat was het beeld dat Juuk Hulshof (29) van de oude beroepsopleiding had toen hij in augustus 2013 beëdigd werd als advocaat bij Van Goud Advocaten in Arnhem. Toen hij een maand later met de nieuwe beroepsopleiding begon, bleek dit toch even anders. 'Ik moest naar Utrecht, de tijdsbesteding die vooraf werd gegeven bleek niet realistisch en ik moest huiswerkopdrachten maken.' Hulshof is één van de 352 advocaat-stagiaires van de eerste lichting van de nieuwe beroepsopleiding.

De verandering die de opleiding heeft ondergaan, deed het eerste jaar veel stof opwaaien. Doel van de nieuwe beroepsopleiding zou kwaliteitsverbetering zijn, maar dat betekende ook een hoger prijskaartje, meer te leren leerstof en meer toetsmomenten. De eerste lichting van de nieuwe opleiding is deze maand afgestudeerd. Hoe hebben zij de opleiding ervaren? Is het echt zoveel zwaarder dan de oude opleiding als wordt beweerd? En is dat zinvol?

Advocaat-stagiaire Laurien Martens (27) van Spirit Advocaten in Amersfoort antwoordt op deze laatste vraag met een volmondig 'ja'. 'Met name het eerste jaar werd er veel van mijn vrije tijd opgeslokt

door de beroepsopleiding omdat ik op kantoor geen tijd had om te studeren.' Ook Michelle Huijben (27) (advocaat-stagiaire bij VDB Advocaten Notarissen in Rosmalen) stelt dat de nieuwe opleiding 'substantieel zwaarder' is dan voorheen. 'En ik kan een goede vergelijking maken, want mijn twee zussen hadden vlak voordat ik begon de oude beroepsopleiding afgerond.'

Aai Schaberg, lid van de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) en portefeuillehouder van de beroepsopleiding, kan zich voorstellen dat de opleiding als zwaar wordt ervaren, hoewel dat duidelijk gecommuniceerd is. Volgens Schaberg is er een duidelijke kwaliteitsslag gemaakt, waardoor ►

Advocaat-stagiaire Michelle Huijben met patroon Sandra van den Hazelkamp

VDB Advocaten Notarissen, Rosmalen/Waalre

Major: Bestuursrecht

Minor: Burgerlijk recht

Specialisatie in de praktijk: Arbeidsrecht

Belangrijkste les van Huijben:

'Het belang van een goede planning. De slechte communicatie in de beginfase van de opleiding maakte de opleiding zwaarder dan nodig. Daardoor heb ik noodgedwongen leren plannen om uiteindelijk de balans te kunnen vinden tussen mijn werk, privé én de beroepsopleiding. Daarnaast komt dit ook in mijn eigen werk goed van pas.'

Advocaat-stagiaire Juuk Hulshof
met patroon Bastiaan Oudenaarden

Van Goud Advocaten, Arnhem

Major: Bestuursrecht

Minor: Burgerlijk recht

Specialisatie in de praktijk: Bestuursrecht (overheid)

Belangrijkste les van Hulshof:

'De reflectie met andere advocaat-stagiaires op beroepsethiek en vaardigheden waren voor mij het meest leerzaam. Het is goed om te zien hoe iedereen omgaat met de dilemma's en problemen die bij het vak horen.'

de opleiding zwaarder is geworden. Kantoren gaan hier verschillend mee om. 'Bij het ene kantoor krijgen studenten drie dagen studieverlof, bij andere komt het neer op studeren in de weekenden.' Schaberg erkent dat het voor de eerste groep heel pittig is geweest. 'Inmiddels weten zowel studenten als kantoren en patroons beter waar ze aan toe zijn. Ook de verschillende patroonbijeenkomsten hebben hierbij geholpen.'

KWALITEITSSLAG

De beroepsopleiding is drie jaar geleden in een nieuw jasje gestoken naar aanleiding van het rapport van de commissie-Kortmann. Hieruit bleek dat de kwaliteit van de oude opleiding onvoldoende was. Om een kwaliteitsslag te maken, is de duur van de opleiding van een jaar naar twee jaar en een paar maanden gegaan en is er gekozen voor leerlijnen (burgerlijk recht, bestuursrecht of strafrecht), waarbij de major de hoofdlijn (specialisatie) is geworden en in de minor een van de andere twee lijnen wordt gekozen. Ook is er door de hele opleiding tijd ingebouwd voor vaardigheden en ethiek en is er een betere combinatie gemaakt tussen materieel-rechtelijke en proces-rechtelijke vakken. Om het niveau van de lessen te verbeteren, moeten studenten meer zelf doen, zoals bijvoorbeeld huiswerkopdrachten en de diagnostische zelftoets. Schaberg kijkt tevreden terug op de eerste jaren van de nieuwe opleiding. 'Uit de tussentijdse evaluatie (begin 2015) is gebleken dat het een goede en gedegen opleiding is geworden waar we trots op mogen zijn. Enkele verbeterpunten die uit de evaluatie kwamen zijn direct doorgevoerd, ook voor de eerste lichting. Zo zijn we bijvoorbeeld van twaalf formele toetsen naar zes formele toetsen en

zes afsluitende opdrachten gegaan en zijn er twee kleine keuzevakken in het derde jaar komen te vervallen.'

HAMVRAAG

Hamvraag is of de studenten en hun patroons de nieuwe opleiding ook als verbetering zien. 'Ja, zeker,' stelt Hulshof die de major bestuursrecht heeft gevolgd. 'Er zat veel herhaling in ten opzichte van de stof die ik op de universiteit moest leren, maar dat is niet verkeerd. Met advocaatbagage en lopend werk uit de praktijk krijg je toch meer feeling met de stof.' Zijn patroon, Bastiaan Oudenaarden, is minder positief. Hij vraagt zich af of het niveau nu echt verhoogd is. 'Ik zie het als oude wijn in nieuwe zakken. De nadruk ligt te veel op vakken die je al tijdens je studie hebt gehad.' Schaberg erkent dat het startmoment qua niveau van de lessen een punt van aandacht is. Uit de aanbevelingen van de evaluatie kwam naar voren dat de begintermen van de vakbeschrijvingen duidelijker geformuleerd moesten worden. 'Wat moet je al aan bagage hebben voor een vak en waarop ga je verder? Hier kunnen we nog een stapje in maken en daar zijn we ook al mee bezig.'

De patroons van Martens en Huijben, Aniek Gielen en Sandra van den Hazelkamp, zien de nieuwe opleiding

wel duidelijk als een verbetering. 'Het is een gedegen opleiding en je moet echt serieus zijn, wil je het halen. Bij de oude opleiding was het sociale aspect belangrijker dan de inhoud. Nu is dat andersom en dat is goed. Alhoewel het wel jammer is dat er voor het sociale minder ruimte is. Het is fijn als je ervaringen met andere stagiaires kunt delen en collega's leert kennen,' vindt Gielen. Van den Hazelkamp vindt het vooral goed dat er meer keuzevakken in de opleiding zitten. 'Hierdoor kun je focus aanbrengen en dié vakken kiezen waar

je in de praktijk iets aan hebt.' De verhouding tussen materieel-rechtelijke vakken, procesrechtelijke vakken en vaardigheden zou wel nog beter kunnen, vinden de studenten. Als het aan Hulshof en patroon Oudenaarden ligt, moet er vooral meer aandacht zijn voor vaardigheden: 'Hoe ga je om met cliënten en integriteit? Hoe moet je presenteren?' Ook Huijben vindt dat de aandacht te veel ligt op materieelrechtelijke vakken. 'Ik zou van alle materieel-rechtelijke vakken keuzevakken maken en alleen de procesrechtelijke vakken verplichten, omdat een goede kennis van het procesrecht noodzakelijk is voor je praktijk als advocaat.' En hoe zit het met de kosten? Logisch dat het duurder is geworden, zeggen de studenten. De opleiding duurt immers langer en is intensiever. Patroons Gielen en Van den Hazelkamp zijn het hiermee eens. 'Het verhoogt de drempel iets voor advocatenkantoren om advocaatstagiaires aan te nemen, maar ik denk niet dat veel zich hier door laten hinderen,' aldus Van den Hazelkamp. Patroon Oudenaarden denkt dat de extra kosten meer in de bureaucratie zijn gaan zitten dan in de inhoud. 'Ik zie de meerwaarde van de focus op inhoudelijke vakken niet ten opzichte van de universiteit. De nadruk moet vooral liggen op de vaardigheden.' Terugkijkend kunnen de advocaatstagiaires en hun patroons opgelucht ademhalen. Alle drie hebben ze hun certificaat in handen en kunnen zich vanaf nu vol op de praktijk storten.

CIJFERLIJST

Zorgen over de cijferlijst zijn er wel een beetje. Vroeger kreeg je voor elk onderdeel een onvoldoende of voldoende, nu pronkt er bij elk vak een cijfer op de lijst. Hulshof met een brede glimlach op zijn gezicht: 'Ik heb voor de opleiding bewust niet meer gedaan dan nodig was, die tijd besteedde ik liever aan mijn praktijk; het regende dus geen tien. Ik hoop niet dat kantoren hier in de toekomst om gaan vragen.' ■

'Je moet echt serieus zijn, wil je het halen'

'T ADVOCaatJE

- **INDONESIAN FOOD**
- **LUNCH**
- **DINNER**
- **BAR**
- **TAKE AWAY**

'T ADVOCaatJE

Claude Debussylaan 130

1082 MD Amsterdam

info@hetadvocaatje.nl

SHIODA ADVOCATEN

zoekt op korte termijn een ervaren advocaat en een advocaat met een recente stageverklaring, die met een eigen praktijk willen toetreden op basis van kostenbijdragen.

Erfrechtsspecialisatie strekt tot aanbeveling.

Het kantoor is gehuisvest in een monumentaal pand met eigen parkeergelegenheid en beschikt over moderne IT faciliteiten.

www.shioda.nl

Reacties met uw CV kunt u richten aan:
Mr. D.W.J. Leijs
's Gravelandseweg 57 | 1217 EH Hilversum
Per email: dwjleijs@shioda.nl

Voor vragen kunt u contact opnemen met:
Mr. D.W.J. Leijs | 035-6218999

COACHING VOOR ADVOCATUUR, RECHTSpraak & OM

DIALOGICAL COACHING
NETWERK

- **Persoonlijke coaching voor partners en medewerkers**
- **Wetenschappelijk gefundeerde en methodische aanpak**
- **Ruime ervaring in de juridische wereld**
- **Vestigingen in heel Nederland**

Wenst u een kosteloos en vrijblijvend kennis-makingsgesprek met één van onze coaches?

Neem dan contact op met:
drs. Selma Roenhorst
dcn@dialogicalcoaching.com
06-47084349

www.dialogicalcoaching.com

Lees het gratis Advocatie Magazine.

Nieuw

Dit dynamische e-magazine brengt u op een interactieve manier juridische diepgang. Met inhoudelijke artikelen op het gebied van onder andere familierecht, straf- en vreemdelingenrecht en arbeidsrecht, exclusieve interviews en een interessante selectie van niet-juridische onderwerpen. Plus de best gelezen columns van Advocatie.nl, het grootste online platform voor advocaten.

Het eerste nummer staat geheel in het teken van de stand van de Advocatuur & het Notariaat 2016.

Vanaf nu 6 keer per jaar online. Gratis.
Ga naar www.advocatie.nl/aanmeldenmagazine

IN DE SCHADUW VAN THORBECKE

DOOR / ROBERT SANDERS

Hij was de drijvende kracht achter de Grondwetwijziging van 1848, rasliberaal Donker Curtius, die vermomd als bediende wist te ontkomen aan gevangenschap.

Dirk Donker Curtius (1792-1864)

Dirk Donker Curtius werd geboren in 's-Hertogenbosch op 19 oktober 1792. Hij studeerde rechten aan het Amsterdamse Athenaeum Illustre en promoveerde in 1811 aan de Hogeschool van Leiden op stellingen. Op 8 juni 1812 werd hij beëdigd als advocaat in Den Haag, de stad waar zijn vader benoemd was als president van het Hooggerechtshof. Zijn weigering om als notabelenzoon *garde d'honneur* van keizer Napoleon te worden, leidde Donker Curtius in 1813 in gevangenschap naar Metz. Vermomd als bediende wist hij, samen met Gijsbert Karel van Hogendorp, te ontsnappen. Terug in Den Haag groeide Donker Curtius uit tot een van de bekendste advocaten in de stad. Hij was een liberaal van het eerste uur en zette zich als advocaat vooral in voor de bescherming van de burgerlijke vrijheden. Zo kwam hij op voor de afvallige dominee H.P. Scholte die met zijn volgelingen de Nederlands Hervormde Kerk, in wezen de staatskerk, de rug toe hadden gekeerd. Donker Curtius schreef daarover dat het niet om de leer van dominee Scholte was dat hij de vrijheid van godsdienst voorstond, maar dat die vrijheid een voor allen dienstig doel betrof. 'In een beschaafd land behoort de godsdienst vrij te zijn,' betoogde hij.

Ook toonde hij zich in de rechtszaal een pleitbezorger voor de persvrijheid. Tijdens het proces in 1839 tegen de wegens laster vervolgte uitgever Thieme, sloot Donker Curtius zijn befaamde pleitrede bij de Hoge Raad als volgt af: 'De drukpers is de koningin der aarde; wie haren scepter wil verbreken, zal door haar verbroken worden; zij alleen heeft het licht in de duisternis voor allen ontstoken, en zal ook de nevelen, welke het aardrijk nog dekken, verdrijven.' Donker Curtius was ook op staatkundig gebied een radicaal voorvechter van de liberale ideeën. Door middel van krantenartikelen en brochures sprak hij zich uit voor een onafhankelijke rechterlijke macht, ministeriële verantwoordelijkheid en rechtstreekse verkiezingen. Lang voor Thorbecke bepleitte hij de afschaffing van het getrapte kiesstelsel. Nadat hij in 1840 reeds een 'proeve van een nieuwe Grondwet' had gepubliceerd, werd Donker Curtius in 1848 benoemd tot lid van de Staatscommissie tot herziening van de Grondwet. De commissie koos uit haar midden Thorbecke, wiens naam onlosmakelijk verbonden zou blijven aan de voor ons constitutionele bestel ingrijpende Grondwetsherziening van 1848. Toch was het Donker Curtius die als minister van Justitie de belangrijkste voorstellen van het voorstel

in het parlement verdedigde. Anders dan Thorbecke was Donker Curtius een pragmatisch liberaal. Hij zocht de samenwerking met zijn politieke oponenten en slaagde er met de nodige behendigheid in de Grondwetwijziging tussen de liberale en conservatieve krachten in het parlement door te loodsen.

Nadat de Tweede Kamer op 24 mei 1849 een amendement had aangenomen op artikel 1 van de ontwerp-Wet inzake de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid, trad Donker Curtius af als minister. In april 1853 ving hij echter een tweede ambtstermijn aan als minister van Justitie. In die periode entameerde hij een wetwijziging waarmee onder meer straffen als brandmerken en tepronkstelling werden afgeschaft. Tevens bracht hij in 1855 de Wet op de ministeriële verantwoordelijkheid tot stand, die strafrechtelijke en financiële aansprakelijkheid van ministers voor gepleegde of verzuisde handelingen regelt. Deze wet van minister Donker Curtius is tot op de dag van vandaag van kracht. Na zijn aftreden als minister van Justitie in 1856 trok Donker Curtius zich uit de openbaarheid terug. Met een reeds kwakkelende gezondheid begaf hij zich in de zomer van 1864 naar het Belgische kuuroord Spa, waar hij na aankomst op 17 juli in zijn hotel overleed.

Prikbord voor professionals

EMILE LAUMEN

Laumen Expertise
Info@laumenreo.nl
www.laumenexpertise.nl
Ede | 0318 - 62 94 29

Om een correcte schadeberekening te maken, moeten de juiste fiscale stelsels, het juiste pensioenregime en het juiste en actuele stelsel van sociale verzekeringen toegepast worden.

Deze stelsels zijn continu onderhevig aan (soms drastische) wijzigingen en worden heel erg complex. Deze wijzigingen zijn alleen nog maar te volgen door specialisten, zoals door Laumen Expertise.

MR. CLAUDIA MIES

Mies & Partners
Claudia@mies-partners.nl
www.mies-partners.nl
Breda | 06 - 51 48 32 66

Persoonlijk leiderschap gaat verder dan alleen het ontwikkelen van effectieve vaardigheden.

Want juist in lastige situaties, waarin u onder druk staat, verdwijnen vaardigheden soms als sneeuw voor de zon. Werk daarom ook aan het fundament voor professionele vaardigheden: uw mindset, spanningsregulatie en (belemmerende) overtuigingen.

MR. PETRA KNOPPERS

Advocaat bij CMS
petra.knoppers@cms-dsb.com
www.novex-executeur.nl
Amsterdam | 020 - 388 29 28

Er is een toenemende belangstelling voor de vereffening van nalatenschappen. Daarom organiseert NOVEX een leergang vereffening op 2 en 3 juni 2016. Op de eerste dag wordt de theoretische kant van de vereffening behandeld. De verschillende praktische aspecten van vereffening en executele worden op de tweede dag behandeld. Mr. Petra Knoppers is een van de docenten. Zij heeft jarenlange ervaring als advocaat in erfrechtzaken en daarnaast is zij veelvuldig docent.

MR. DANA PIJE

't Advocaatje
info@hetadvocaatje.nl
www.hetadvocaatje.nl
Amsterdam | 020 - 363 98 75

Authentieke Indonesische keuken in een unieke omgeving waar inspiratie en beleving elkaar treffen. Wij bieden deze uitdagende omgeving tevens de perfecte plek voor een feestelijke en ontspannen borrel.

U kunt bij ons terecht voor een heerlijke lunch of diner, gezellige borrel, catering en take away.

IJSBRAND OUDSHOORN

Urios
info@urios.nl
www.urios.nl
Alkmaar | 072 - 512 22 05

Urios is een tijdschrijf- en declaratiepakket speciaal ontwikkeld voor de advocatuur. Urios Standaard biedt u eenvoudig en overzichtelijk cliëntbeheer, snel tijdschrijven en met een enkele muisklik declareren en herinneren.

Met diverse modules is het pakket volledig aan te passen aan de wensen van uw kantoor. Met Urios voert u uw volledige kantooradministratie in één gebruiksvriendelijk en betaalbaar softwarepakket.

MR. DIANNE KROEZEN

Voorzitter van de vFAS en van IMFO, het opleidingsinstituut van de vFAS, de vereniging van meesters in scheiden, erven en mediation

www.verenigingFAS.nl/www.imfo.nl

IMFO leidt de vFAS-advocaat-mediator op tot specialist die de cliënt(en) in moeilijke tijden, deskundig en gericht op duurzame oplossingen bijstaat.

DRS. JAN BREED

VU Law Academy
Vula.rechten@vu.nl
www.vula.nl
Amsterdam | 020 - 598 62 55

Advocaten en juristen zoeken meer verdieping en ook naar opleidingen die naast diepgaande juridische kennis ook algemene kennis en vaardigheden aanbieden. Alleen juridische kennis volstaat vaak niet.

In onze opleidingen ligt de focus steeds meer op het gedegen behandelen van belangrijke basisleerstukken, de laatste stand van de rechtspraak en op het geven van tips & tricks voor de praktijk.

Doorbreking van het causaal verband

DOOR / HALIME CELIK

Hoe zit het met het verband tussen de schadeveroorzakende gebeurtenis en de schade als er meer dan één gebeurtenis is?

Causaliteit is een kernbegrip in het aansprakelijkheidsrecht: zonder schadeveroorzakende gebeurtenis geen schade, is de vrije vertaling van het *conditio sine qua non*-verband. Maar in sommige gevallen kan het causaal verband tussen een gebeurtenis en een schade doorbroken zijn. Dit kan spelen als er verschillende oorzaken of achtereenvolgende gebeurtenissen zijn die dezelfde schade teweegbrengen. Nog voordat de schade die het te verwachten gevolg is van de eerste gebeurtenis zich (volledig) heeft verwezenlijkt, vindt een tweede gebeurtenis plaats en treedt de schade op die te verwachten was na gebeurtenis één. Het causaal verband, dat een rol speelt in zowel de vestigingsfase van de aansprakelijkheid als bij de omvang van de schade, kan in die gevallen in stand blijven of juist doorbroken worden.

Zo kan een gebeurtenis bijvoorbeeld in de risicosfeer van de benadeelde liggen. Deze omstandigheid deed zich voor in het arrest-Staat/Vermaat, NJ 1991/292. In die zaak raakte een benadeelde eerst volledig arbeidsongeschikt na een verkeersongeval en werd enige jaren later getroffen door een hartinfarct. Zo'n tweede schadeoorzaak valt in de risicosfeer van de benadeelde, waardoor de schade – die hij zelfstandig zou kunnen hebben veroorzaakt – volgens de heersende leer voor risico van de benadeelde zelf komt. Dit leidt tot opheffing van de aansprakelijkheid uit hoofde van de eerste schadeoorzaak. De gedachte daarbij is dat de schade vanaf het

moment van het infarct – de eerdere gebeurtenis weggedacht – ook geleden zou zijn. Daarbij zocht de Hoge Raad aansluiting bij het uitgangspunt dat ieder in beginsel zijn eigen schade draagt (tenzij een ander die heeft veroorzaakt). Soms is de oorzaak van de schade onduidelijk. Als het causaal verband onzeker is, wordt in de doctrine, in afwijking van de gedachte dat iedereen zijn eigen schade draagt, ook wel betoogd dat de weg van de proportionele aansprakelijkheid geëigend is. In die leer vergoeden de partijen naar rato van ieders causale bijdrage de schade in plaats van dat de schade geheel voor risico van één partij komt. De Hoge Raad erkende deze mogelijkheid voor het eerst in het arrest-Nefalit/Karamus (ECLI:NL:HR:2006:AU6092). Bij de proportionele benadering wordt het vereiste van *conditio sine qua non* dus losgelaten of gerelativeerd.

Ook over de situatie dat een gebeurtenis niet in de risicosfeer van de benadeelde ligt, heeft de Hoge Raad zich uitgelaten (Gemeente Leeuwarden/Los, ECLI:NL:HR:2001:AB2795). Als in dat geval een verplichting tot schadevergoeding vanwege een eerdere gebeurtenis al is gevestigd, blijft die verplichting bestaan. Dit geldt ook als een latere gebeurtenis dezelfde schade zou hebben veroorzaakt: te denken valt aan een medische fout na een verkeersongeval. Wel kunnen aansprakelijke partijen onderling regres halen in evenredigheid met de mate waarin de aan hen toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen.

Volgens vaste rechtspraak doorbreekt ook een persoonlijke predispositie – latente fysieke of psychische kwetsbaarheid van de benadeelde – het causaal verband in beginsel niet, ook al zijn de gevolgen daardoor ernstiger en langer van duur dan in de normale lijn der verwachtingen. Een uitzondering hierop is het geval dat een benadeelde handelt in strijd met zijn schadebeperkingsplicht en derhalve zou hebben nagelaten alles in het werk te stellen wat redelijkerwijs kan worden verlangd om tot het herstelproces bij te dragen. Bij pre-existente klachten – die zich ook zonder de schadeveroorzakende gebeurtenis op enig moment zouden hebben geopenbaard – ligt de beoordeling van doorbreking van het causaal verband anders. Deze klachten zijn namelijk als zelfstandige oorzaak aan te merken voor de schade waarvoor vergoeding wordt gevorderd en liggen daarmee in de risicosfeer van de benadeelde. Het causaal verband tussen het ongeval en de omvang van de schade kan dan wel worden doorbroken. Volgens Akkermans en Hartlief (zie de conclusie van AG Spier bij ECLI:NL:PHR:2008:BB5626) is voor discontering dan wel vereist dat werkelijk aannemelijk is dat de pre-existente klachten, het ongeval weggedacht, tóch 'schade' zouden hebben veroorzaakt.

Halime Celik is advocaat bij Boumans & Partners Advocaten in Maastricht en advocaat-redactielid van het *Advocatenblad*.

H O O K

J E E S

D E N N

K E N N

Onrechtmatige daden zijn er in alle soorten en maten. Bij een onrechtmatige daad die het handelen van een bestuurder van een rechtspersoon in die hoedanigheid betreft, wordt de eis gesteld dat de bestuurder daarvoor een persoonlijk ernstig verwijt treft. De soorten gevallen waarin een bestuurder op grond van onrechtmatige daad aansprakelijk kan worden gesteld worden wel onderverdeeld in twee categorieën die in het Ontvanger/Roelofsen-arrest¹ zijn uitgewerkt.

De eerste categorie is van het Beklamel-type:² het geval dat een bestuurder namens een rechtspersoon een verbintenis aangaat terwijl hij weet of behoort te weten dat de rechtspersoon die verplichting niet zal kunnen nakomen en de rechtspersoon ook geen verhaal biedt voor de schade die als gevolg daarvan zal ontstaan. Van de tweede categorie is sprake als de bestuurder heeft bewerkstelligd of toegelaten dat de rechtspersoon zijn wettelijke of contractuele verplichtingen niet nakomt en daarmee ten opzichte van een schuldeiser onzorgvuldig handelt. De categorieën gaan dus enerzijds over het aangaan van verplichtingen en anderzijds over het frustreren van de nakoming daarvan. In het Ontvanger/Roelofsen-arrest zegt de Hoge Raad dat er zich echter ook andere omstandigheden kunnen voordoen op grond waarvan een ernstig persoonlijk verwijt kan worden aangenomen. Er is dus een buitencategorie.

In welk hokje is de uitspraak van de Hoge Raad op 6 november 2015 (ECLI:NL:HR:2015:3234) nu in te delen? De zaak draait om causaliteit en bestuurdersaansprakelijkheid. Het UWV heeft een vordering van meer dan 160.000 euro op bv A wegens ten onrechte niet afgedragen werkgeverspremies. A staat op het randje van faillissement en biedt het UWV een pandrecht aan op een betwiste vordering op B van twee miljoen euro. Ten tijde van de vestiging van het pandrecht is de vordering van A op B al bijna drie maanden daarvoor afgewezen door de Rechtbank Breda (hoger beroep werd niet ingesteld). Meer dan drie jaar later komt het UWV hier achter en dan is het te laat om X, bestuurder van A, aansprakelijk te stellen op grond van artikel 16d Coördinatiewet Sociale Verzekering (CSV). In de procedure bij de Rechtbank Breda speelde ook nog een vordering van C (verbonden maatschappij van A) op B. Die vordering wordt toegewezen. De betaling door B komt echter terecht bij... X, die ook (indirect) bestuurder van C is. Het UWV is niet voor één gat te vangen en stelt X alsnog aansprakelijk, uit hoofde van onrechtmatige daad. X zou het UWV misleiden hebben door de veronderstelling te wekken dat de te verpanden vordering een reële waarde vertegenwoordigde. Ook de advocaat van A wordt aansprakelijk gesteld wegens diens rol bij (onder meer) de totstandkoming van de pandakte. De beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar betaalt 100.000 euro.

MISLEIDING

Het hof concentreert zich op het causaal verband en stelt dat als X het UWV al zou hebben misleiden en als hem daarvoor een persoonlijk ernstig verwijt zou treffen, er tussen die misleiding en de door het UWV geleden schade geen causaal verband bestaat. In het cassatiemiddel toont het UWV overtuigend aan dat persoonlijke aansprakelijkstelling van bestuurders op grond van artikel 16d CSV destijds haar zwaarste wapen was, waarmee zij bewust terughoudend omging. In het aangeboden pandrecht zag het UWV een redelijk alternatief. Als dat alternatief er niet was geweest (in het geval het UWV wel geweten had dat die vordering niets waard was), had zij X wél persoonlijk aansprakelijk gesteld. De AG en de Hoge Raad gaan hierin mee. ►

DOOR / ILONA WILLEMARS

Het maken van indelingen is een menselijke eigenschap die dient om de werkelijkheid hanteerbaar te maken. Waar liggen de grenzen van de hokjes bij bestuurdersaansprakelijkheid? Een analyse van de uitspraak van de Hoge Raad op 6 november 2015.

Ook had het hof geoordeeld dat namens de advocaat al 100.000 euro aan het UWV was vergoed zodat het UWV geen resterende schade had. Omdat de vordering van het UWV meer dan 160.000 euro beliep, is dit een kwestie van eenvoudig rekenwerk en de AG en de Hoge Raad maken hiermee korte metten. Uit de omstandigheden die het UWV had aangevoerd kon volgens het hof géén mededelingsplicht van X worden afgeleid om te openbaren dat hij 100.000 euro van B had ontvangen. Ook dit oordeel sneuvelt. Gezien de stellingen van het UWV acht de Hoge Raad dit oordeel zonder nadere motivering onbegrijpelijk (ro. 3.4.2). Ik ben geen specialist inzake de verplichting van een schuldenaar om de schuldeiser op voor verhaal vatbare vermogensbestanddelen te attenderen, dus laat ik het hierbij, maar opmerkelijk is het wel.

Wat is nu in deze zaak de onrechtmatige daad, kan die worden gecategoriseerd en zo ja, hoe? De onrechtmatige daad lijkt hier in de woorden van de Hoge Raad te bestaan uit misleiding van het UWV (over de waarde van de te verpanden vordering) waardoor het UWV een verhaalsmogelijkheid is ontnomen (toepassing artikel 16d CSV) en waarvan X als bestuurder van A persoonlijk een ernstig verwijt treft (ro. 3.2.1). In deze casus staat die misleiding in verband met het verlenen en vestigen van een pandrecht door A. Dat komt wel dicht in de buurt van een Beklamel-situatie. X verleent immers namens A een zekerheidsrecht, waarvan hij op dat moment al wel weet dat dit het UWV geen zekerheid biedt. In de uitspraak wordt die verbinding echter niet gemaakt en komen we geen Beklamel-achtige redeneringen tegen, maar ik denk dat het toch in die categorie past. Misleiding kan natuurlijk ook geschieden los van het aangaan

van verplichtingen. Bijvoorbeeld het proberen de schuldeiser af te houden van incassomaatregelen door hem in het vooruitzicht te stellen dat een belangrijke debiteur binnenkort gaat betalen, in combinatie met de wetenschap dat de kans daarop vrijwel nihil is. Waar trekken we hier de grens? Niet elke poging van een bestuurder om de bv het hoofd boven water te houden moet worden afgestraft met persoonlijke aansprakelijkheid. Die soort misleiding lijkt een buitencategorie te zijn. Ik hoop niet dat het een nieuwe categorie wordt.

DON'T FENCE ME IN

Hoe menselijk het maken van indelingen ook is, voor anderen is de neiging tot hokjesdenken juist een uitdaging om over afrasteringen heen te springen of deze te doorbreken en verschillende leerstukken met elkaar te combineren. In een arrest van Hof Arnhem-Leeuwarden³ bijvoorbeeld

wordt op een bekrachtiging van een rechtshandeling gedurende de oprichtingsfase niet artikel 2:203 lid 3 BW toegepast (aansprakelijkheid van de handelende persoon jegens derden die daar-

door schade lijden indien hij wist of redelijkerwijs moest weten dat de bv haar verplichtingen niet zou kunnen nakomen – de wettelijke Beklamel-variant), maar aansprakelijkheid van de bestuurder wegens de bekrachtiging. Hier bestond bij de bekrachtiging een Beklamel-situatie: geen middelen van bestaan en ook geen enkel reëel uitzicht daarop. Volgens het hof had geen enkele redelijk denkend bestuurder in die situatie tot bekrach-

tiging overgegaan. Het is dus ook kennelijke onbehoorlijke taakvervulling als bedoeld in artikel 2:248 BW. En dat kan een heel andere aansprakelijkheid meebrengen, namelijk een hoofdelijke voor het boedeltekort. De Hoge Raad houdt, zeker op dit terrein, van systematisch denken. Dat bevordert natuurlijk de ontwikkeling van het recht, een van de kerntaken van de Hoge Raad. Als een uitspraak specialisten in verwarring achterlaat, zoals bijvoorbeeld het Spaanse villa-arrest,⁴ is hij niet te beroerd om dat in een volgend arrest⁵ nog eens goed uit te leggen. Het ging in die arresten om twee soorten aansprakelijkheid: de bestuurdersaansprakelijkheid en de 'gewone' onrechtmatige-daadaansprakelijkheid. Bij de eerste geldt een hoge(re) drempel, namelijk dat de bestuurder persoonlijk een ernstig verwijt moet treffen. Die hogere drempel heeft de Hoge Raad gemotiveerd vanuit een economische optiek. Ondernemen is risico's nemen en bestuurders van ondernemingen moeten niet risico-avers worden. Voorkomen moet worden dat bestuurders hun handelen in onwenselijke mate door defensieve overwegingen laten bepalen. Ook de omstandigheid dat ten opzichte van de wederpartij primair sprake is van handelingen van de *vennootschap* is daarbij van belang. Bij de tweede soort, de 'gewone' onrechtmatige-daadaansprakelijkheid, gaat het om een *laedens* die 'toevallig' ook bestuurder is. Daar gelden de gewone onrechtmatige-daadvereisten, waaronder toerekenbaarheid. De grenzen tussen beide hokjes zijn niet altijd scherp te trekken, maar de Hoge Raad houdt hem in de gaten. ■

Ilona Willemars is advocaat bij Holland Van Gijzen in Rotterdam.

NOTEN

- 1 Hoge Raad 8 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0758, NJ 2006/659, JOR 2007/38.
- 2 Naar Hoge Raad 6 oktober 1989, ECLI:NL:HR:1989:AB9521, NJ 1990/286.
- 3 Hof Arnhem-Leeuwarden 20 oktober 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:7948, JOR 2016/56.
- 4 Hoge Raad 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, NJ 2013/302.
- 5 Hoge Raad 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628, NJ 2015/21.

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aanjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aanjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.azcassatie.nl

**Airconditioners voor een heerlijk
fris en energiek werkklimaat!**

Nu ook lease!!

AIRCONDITIONING
LUCHTSLUIZEN
FANCOILUNITS

A.L.F. International BV
Tel. 0168 - 33 54 78
info@alf-international.nl
www.alf-international.nl

ADVOCaat **A** CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

“ Na jarenlang gewerkt te hebben met diverse omslachtige tijdschrijf systemen is AdvocaatCentraal een verademing ”

mw. mr. D. Witberg
Witberg Hoorn
Advocaten

Tel. (035) 543 55 66

www.advocaatcentraal.nl

Voor onze vestiging in Rotterdam zijn wij op zoek naar:

Beginnend Advocaat-Medewerker Ondernemingsrecht

Vanaf het begin zul je samen met de andere advocaten van de sectie ondernemingsrecht je inzetten voor de belangen van de cliënten van Pellicaan Advocaten. Je zult je gaan richten op het ondernemingsrecht in de meest brede zin van het woord, waarbij de focus zal liggen op het vennootschapsrecht. Hierbij valt te denken aan het oprichten van vennootschappen (joint-ventures) en het begeleiden van herstructurerings, fusies en overnames, maar ook het optreden in aandeelhoudersgeschillen en het adviseren in het kader van bestuurdersaansprakelijkheid.

Functie-eisen:

- ◆ stageverklaring Nederlandse Orde van Advocaten;
- ◆ 3-4 jaar werkervaring;
- ◆ positief ingesteld, communicatief vaardig en prettig in de omgang;
- ◆ ondernemend, commercieel ingesteld en inventief.

PELLICAAN
ADVOCATEN & ADVISEURS

Herken jij jezelf in het profiel?
Stuur je brief met cv naar
Pellicaan Advocaten,
ter attentie van Carolien van Willigen,
e-mail: recruitment@pellicaan.nl

Voor meer informatie kun je contact opnemen met Carolien van Willigen op telefoonnummer 088 627 22 88.

www.pellicaan.nl

Doorpakken

Vermogensrecht

27/28 juni 2016

Vier topdocenten!

Drion, Klomp, Reurich én Van Wechem.

Uniek: allen ervaring in de advocatuur én rechterlijke macht! Dus actualiteit, diepgang én praktijkgericht.

Puntwaardig?

Absoluut! Maar liefst 20 PO-punten! Prijs is **€1.395,-** (excl. btw). Dat is nog geen 70 euro per punt!

Scherp!

Wanneer en waar?

Op maandag 27 juni en dinsdag 28 juni 2016 van 9 tot 21 uur; twee volle dagen in de Jaarbeurs te Utrecht.

Met broodjes 😊

Niet vergeten!

Snel aanmelden op www.doorpakkenvermogensrecht.nl

Innoveren doen we samen

DOOR / MARTIN KRÜGER

De evenementen over innovatie binnen de juridische dienstverlening schieten als paddenstoelen uit de grond. Denk bijvoorbeeld aan PLEIT en ook het innovatieplatform van de NOvA, met in april alweer haar derde editie waarbij de robotica op de agenda staat. Hoewel ik hoop dat de *robotlawyer* nog even op zich laat wachten, is innovatie ook binnen onze beroepsgroep onvermijdelijk. Stilstand is immers achteruitgang. We lopen wellicht voor op de rechterlijke macht, waarin slechts zeer recent de voordelen zijn ontdekt van het medium e-mail en de opslagruimte van de cloud, maar het merendeel van de advocatuur is ook bepaald geen Abel Tasman of Christoffel Columbus. Innovatie is nodig, maar hoe moet die innovatie dan plaatsvinden?

Advocaten staan soms sceptisch tegenover innovatie en verandering. Wellicht zijn behaalde (commerciële) successen uit het verleden en de vrees voor het onbekende een reden hiervoor. Juist hier liggen – denk ik – volop kansen voor jonge advocaten. Zij dragen niet de lasten van ervaringen uit het verleden. Als gevolg kijken zij met een frisse blik naar innovatieremmende factoren van ‘oude’ businessmodellen.

Zo vertelde à la carte advocaten op de SJBN Advocaat & Ondernemer-dag dat het kantoor in 2013 is opgericht vanuit de gedachte dat zij anders wilden omgaan met juridische dienstverlening. Efficiënt gebruik van de ICT-systemen heeft het voor hen mogelijk gemaakt om vaste prijsafspraken aan te bieden, zodat

à la carte kan worden besteld. Een innoverend idee van jonge advocaten bij wie het stelsel van uurtje-factuur-tje niet wilde beklijven, en inmiddels een concept dat in veel businessmodellen is opgenomen.

Het hele idee achter innovatie is in beweging te blijven zodat minimaal de markt kan worden bijgehouden en hopelijk daarop vooruit kan worden gelopen. Voor innovatie is kennis van andere bedrijfstakken noodzakelijk en feit is dat jonge advocaten die relatief vaker hebben. Jonge advocaten zitten vaker op LinkedIn, Twitter en andere social media. Door hen te betrekken, ontstaat van nature een samenwerking die kan leiden tot innovatie. Leonie van der Grinten en Niek van de Pasch zijn hiervan goede voorbeelden. Ze werken binnen gevestigde kantoren waar zij echter de ruimte kregen om via het delen van informatie hun eigen merk op te bouwen, waardoor ze continu in interactie zijn met de doelgroep. Dit biedt hen en hun kantoren een manier om mee te bewegen met de markt.

Er is natuurlijk geen pasklaar antwoord op de vraag hoe kantoren in hun organisatie moeten innoveren. Voor mij staat echter buiten kijf dat innovatie in onze beroepsgroep alleen kan plaatsvinden in samenwerking met jonge advocaten. Ga met elkaar in gesprek en laat de voordelen van ervaring die van het gebrek daaraan elkaar ontmoeten. Het resultaat: een broeinest van interessante ideeën binnen één kantoor, waarbij ‘*the next big thing just around the corner*’ loert.

VACATURE SJBN KLANKBORDGROEP

In maart 2016 begint alweer het 6de cohort advocaat-stagiaires aan de BA. Vanaf 2013 heeft de Stichting Jonge Balie Nederland (SJBN) voor elke lichting stagiaires ‘klankbordgroepen’ opgezet om de ervaringen van stagiaires met de BA te inventariseren. Vanuit deze klankbordgroepen ontvangt de SJBN waardevolle input voor verbeteringen aan de opleiding. Als belangenbehartiger van jonge advocaten heeft de SJBN regelmatig overleg met de Uitvoeringsorganisatie CPO/ Dialogue en de Nederlandse orde van advocaten (NOvA), alwaar de kritiek- en verbeterpunten worden besproken. Voor het cohort dat in het najaar 2015 is gestart en het cohort dat in het voorjaar 2016 start met de BA is de SJBN op zoek naar advocaat-stagiaires die zitting willen nemen in de klankbordgroep. De belasting is minimaal en bestaat uit het anoniem beantwoorden van een beperkte vragenlijst. Kijk voor meer informatie op www.sjbn.nl of neem rechtstreeks contact op met Noëlle Bynoe (opleidingen@sjbn.nl).

AGENDA

Innovatie

NOvA Innovatieplatform

Is de robot de grote belofte op het gebied van *legal technology*? En wat houdt de meldplicht datalekken precies in? Deze onderwerpen worden uitvoerig behandeld tijdens het 3e NOvA Innovatieplatform in de Kunsthal in Rotterdam.

5 april 2016

Advocaten

EYBA Spring Conference 2016

Elk jaar organiseert de European Young Bar Association diverse congressen voor jonge advocaten uit Europa. Dit voorjaar zal deze in Belfast, Ierland plaatsvinden. Kijk voor meer informatie over het programma en aanmelding op <http://www.eyba.org>.

7-10 april 2016

GROEI BEGINT MET DE JUISTE KOFFIE ONTDEK DE KRACHT VAN NESPRESSO VOOR UW BEDRIJF

BUSINESS SOLUTIONS

Bedrijven die de medewerkers zien als hun grootste kracht kiezen voor **Nespresso**, omdat bevlogen werknemers het bedrijf helpen te groeien. 87% van de werknemers denkt dat hun bedrijf om hen geeft, als men op het werk **Nespresso** krijgt*.

Vraag nu een proefplaatsing aan op nespresso.com/pro
of bel 0800 024 8010.

*Onderzoek uitgevoerd in 2014 door Strategic Research onder 212 beslissers en 1.000 werknemers van bedrijven met meer dan 50 werknemers in 5 Europese landen.

NESPRESSO
What else?

GEFINANCIERDE RECHTSBIJSTAND

VENJ ZEGT VERDIEPINGSCONFERENTIE GEFINANCIERDE RECHTSBIJSTAND TOE

Minister Van der Steur van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de NOvA begin maart toegezegd een verdiepingsconferentie te organiseren over de herziening van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. De bewindsman zal ook het rapport van de commissie Duurzaam stelsel, waarin de advocatuur haar visie op de toekomst van rechtsbijstand heeft gebundeld, hierbij betrekken. Ten slotte gaf hij aan de hoogte van de puntvergoeding en het aantal punten per zaak te laten herzien.

Deze toezeggingen kwamen na de wat de NOvA betreft teleurstellend verlopen werkconferentie op 15 februari jl. Het doel hiervan was om draagvlak te creëren bij betrokken partijen en samen te komen tot uitgangspunten om het stelsel duurzamer te maken. De ruimte voor de inbreng van alternatieven en verbeteringen was echter beperkt. Ook was de gepresenteerde uitwerking nog onvoldoende en in sommige gevallen zelfs schadelijk voor zowel rechtzoekenden als advocaten. De door het ministerie geformuleerde conclusie dat er 'consensus' is bereikt over de uitgangspunten voor de opzet van een duurzaam stelsel was dan ook onjuist en onterecht. Dit laatste werd ook direct ingebracht door de algemeen deken, Bart van Tongeren. Direct na de conferentie heeft de NOvA haar bezwaren bovendien per brief aan de minister kenbaar gemaakt.

VERVOLGSTAPPEN

De volgende stap is het formuleren van een kabinetsstandpunt door het ministerie. Net als in 2014 en 2015 het geval was, zal de NOvA het vervolg niet zomaar afwachten. De NOvA zet alle haar ter beschikking staande middelen in om tot een breed gedragen uitwerking van een nieuw stelsel te komen en om te voorkomen dat nieuwe bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand doorgang vinden. De door de minister toegezegde verdiepingsconferentie en betrokkenheid van de advocatuur zijn eerste stappen in de goede richting. Het rapport van de commissie Duurzaam stelsel, samen met de verzamelde inbreng van de specialisatieverenigingen, blijft voor de NOvA het primaire uitgangspunt. Ook het rapport van de commissie-Wolfsen bevat nuttige uitgangspunten. Voor alles geldt nu dat een goede uitwerking moet plaatsvinden, met inbreng

van de gebundelde expertise van alle betrokken partijen.

AANLEIDING

Directe aanleiding voor de conferentie was het verschijnen van het rapport van de commissie-Wolfsen eind november 2015. Deze rapporteerde in opdracht van het ministerie nadat in januari 2015 in de Eerste Kamer een bezuiniging van 85 miljoen euro werd gedwarsboemd, mede na de lobby van de advocatuur. Ongeveer gelijktijdig met het rapport van de commissie-Wolfsen verscheen het rapport van de commissie Duurzaam stelsel gefinancierde rechtsbijstand, een op initiatief van de NOvA ingestelde commissie onder voorzitterschap van professor Tom Barkhuysen.

 Kijk voor actuele informatie over gefinancierde rechtsbijstand en het rapport van de commissie Duurzaam stelsel op rechtsbijstandjuistnu.nl.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde van advocaten

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA verzorgt de rubrieken Van de NOvA, Geschillencommissie, Tuchtrect, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Bart van Tongeren (algemeen deken)
- Bert Fibbe (waarnemend deken)
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Leonard Böhrer
- Aai Schaberg

Bureau van de Orde

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Fax 070 - 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk

helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

KWALITEIT

APP MET DUIVELSE DILEMMA'S

Dit voorjaar introduceert de NOvA de Dilemma-app voor de advocatuur. Het doel is om de balie op een speelse, confronterende en boeiende wijze uit te dagen om na te denken over beroepsethiek. Via de gratis app krijgen deelnemende advocaten twee keer per maand een ethisch dilemma uit de dagelijkse praktijk voorgelegd, gevolgd door een aantal keuzemogelijkheden. Na zijn keuze krijgt de deelnemer feedback en ziet ook meteen wat anderen van dit onderwerp vinden. Deelname is geheel vrijblijvend en anoniem. Zodra de Dilemma-app beschikbaar is, ontvangt u daarover bericht.

WETGEVINGSADVISING

De NOVA telt achttien adviescommissies, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht. Deze brengen gevraagd en ongevraagd advies uit over wetsvoorstellen. Een greep uit recente adviezen:

EVALUATIE WET WERK EN ZEKERHEID

Adviescommissie: Arbeidsrecht

Datum: 26 februari 2016

Strekking: Kritische aandacht is op zijn plaats als het er om gaat of de ambitieuze doelstellingen die aan de Wwz ten grondslag liggen wel worden gehaald. De eerste indrukken zijn dat dat bepaald niet het geval is.

WETSVORSTEL STRAFBAARSTELLING VERHEERLIJKING TERRORISME

Adviescommissie: Strafrecht

Datum: 19 februari 2016

Strekking: Geadviseerd wordt het wetsvoorstel in te trekken. Voor het wetsvoorstel bestaat onvoldoende noodzaak, want het voegt onvoldoende toe aan het bestaande palet aan strafbaarstellingen. Het is onvoldoende specifiek, waardoor het voor de burger en de advocaat onmogelijk is vooraf vast te stellen wat wel en niet strafbaar is. Dit is in strijd met de rechtszekerheid en zal in de praktijk leiden tot onwenselijke verschillen in vervolgbeslissingen en te grote processen.

WETSVORSTEL COMPUTERCRIMINALITEIT III

Adviescommissie: Strafrecht

Datum: 17 februari 2016

Strekking: Het wetsvoorstel houdt niet minder dan een 'license to hack' in. Als de overheid de politie de bevoegdheid geeft om strafbare feiten te begaan, dan moeten

strikte toepassingsvoorwaarden gelden, waarover ook transparant wordt gerapporteerd, met strikte waarborgen zowel vooraf als achteraf. Als dit écht een noodzakelijke bevoegdheid is, dan moet die tot de absolute uitzonderingen behoren. Met dit wetsvoorstel worden de sluisdeuren echter wagenwijd opengezet.

JURIDISCHE DATABANK

Alle wetgevingsadviezen zijn te raadplegen in de Juridische databank op advocatenorde.nl onder Advocaten > Juridische databank > Wetgevingsadviezen. Een overzicht van alle adviescommissies staat op advocatenorde.nl onder Advocaten > Persoonsgegevens > Adressen en ledenlijst > Adviescommissies wetgeving.

advertentie

BENOEMINGEN

De algemene raad heeft besloten tot de volgende benoemingen:

Mr. R.S. Meijer

Lid van de adviescommissie civiele cassatie
Met ingang van 1 februari 2016

Mr. O. van der Kind

Lid van de adviescommissie arbeidsrecht
Met ingang van 11 februari 2016

Mr. C.E. Drion

Lid van de commissie civiele cassatie
Met ingang van 12 februari 2016

Mr. H.H. Siblesz

Voorzitter van de Stichting Ondersteuning Tuchtcolleges Advocatuur (SOTA)
Met ingang van 12 februari 2016

Da Vincilaan 33
6716 WC Ede
T 0318- 629 429
F 0318- 656 860
E info@laumenreo.nl
W www.laumenexpertise.nl

Laumen Expertise is een gespecialiseerd, deskundig en onafhankelijk bureau op het gebied van personenschade. Al onze rapportages worden helder verwoord en onderbouwd. Onderdeel van het bedrijf is Laumen Opleidingen van waar uit wij als NOV-erkend opleidingsbedrijf opleidingen verzorgen op het gehele gebied van personenschade voor iedereen die werkzaam is in de personenschade. Opleidingen en cursussen worden volgens een eigen reguliere jaaragenda gehouden maar vinden op verzoek ook in-company plaats.

VERHOORBIJSTAND

ENQUÊTE VERHOORBIJSTAND PEILT ERVARINGEN ADVOCATUUR

De nieuwe regeling voor bijstand door een advocaat tijdens het politieverhoor is op 1 maart ingegaan. Binnen de advocatuur leven grote inhoudelijke en financiële bezwaren, daarin gesteund door de NOvA. Via een enquête roept de NOvA strafrechtadvocaten, die op toevoegingsbasis werken, op om hun ervaringen te delen.

Dat behoefte bestaat aan ervaringen delen, valt te verwachten. De voorwaarden die de minister van Veiligheid en Justitie stelt aan het verlenen van deze vorm van rechtsbijstand maken dat de verhoorbijstand in veel gevallen onwerkbaar zal zijn. Zo is de rol van

de advocaat in het ontwerpbesluit dermate beperkt uitgelegd dat hij geen rechtsbijstandsverlener is maar toeschouwer. Ook is de door de minister getroffen vergoedingsregeling volstrekt ontoereikend.

Bij arrest van 22 december 2015 heeft de Hoge Raad bepaald dat verdachten per die datum recht hebben op bijstand van een advocaat tijdens het politieverhoor. Vanaf 1 maart jl. moeten zij actief op dat recht worden gewezen. Hoewel dit vanuit het oogpunt van rechtsbescherming een goede ontwikkeling is, blijven er grote bezwaren tegen de concrete uitwerking hiervan door het ministerie. De NOvA zal alles op alles blijven zetten om alsnog te komen tot een

regeling die wel effectieve verhoorbijstand mogelijk maakt, tegen een reële vergoeding voor advocaten. De gegevens die met de enquête verhoorbijstand worden verzameld, zijn daarbij van groot belang. Advocaten die zich hebben laten registreren op het rechtsgebied strafrecht hebben in de eerste week van maart een uitnodigingsmail ontvangen. Via Mijn Orde is de enquête ook terug te vinden. Zo lang dit noodzakelijk is, blijft het mogelijk de enquête in te vullen.

👉 *Meer informatie over verhoorbijstand is te vinden op advocatenorde.nl > Advocaten > Actuele dossiers > Salduz > Verhoorbijstand.*

advertenties

Civiele cassatie, procesbegeleiding of prejudiciële vraag bij de Hoge Raad?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record over de afgelopen 15 jaar. Vaste prijsafspraken mogelijk. Ook op basis van een toevoeging.

Info: mr H.J.W. Alt

PB 82228, 2508 EE Den Haag | T: 070 - 358 94 79 | F: 070 358 51 97 | E: alt@altkamboer.com

Wij zoeken, vinden, selecteren en interesseren de juiste advocaat voor uw vacature.

Wilt u meer weten? Neem dan contact met ons op.

www.equrius.com | 070 - 325 03 77

VAARDIGHEIDSTRAININGEN
COACHING. BEREIK
OPTIMALE IMPACT
VAN UW INHOUD

MIES-PARTNERS.NL

masterclass effectief communiceren ·
de veeleisende klant · interculturele
communicatie · omgaan met boosheid en
agressie · spanningsregulatie · cliënten met
psychiatrische ziektebeelden · stemtraining ·
persoonlijke presentatie · training 1 op 1

MIES
& PARTNERS

KEI

DIGITAAL AANSLUITEN OP DE RECHTSPRAAK

Wanneer digitaal procederen straks verplicht wordt, hebben advocatenkantoren twee opties om gegevens uit te wisselen met de Rechtspraak. Dit kan via het beveiligde webportaal MijnRechtspraak.nl of via een zogeheten 'systeemkoppeling' tussen de kantoorsoftware en het systeem van de Rechtspraak, het Aansluitpunt Rechtspraak. Advocaten kunnen op beide manieren dezelfde gegevens met de Rechtspraak uitwisselen. Het grote voordeel van het Aansluitpunt Rechtspraak is het gebruikersgemak, waar wel een significante investering tegenover staat.

KOPPELVLAK

Het Aansluitpunt Rechtspraak maakt het mogelijk geautomatiseerd gegevens uit te wisselen met de Rechtspraak. Alle communicatie verloopt dan vanuit het eigen systeem. Dit kan vooral aantrekkelijk zijn wanneer een kantoor grote volumes aan zaken heeft, maar ook wanneer men met complexere dossiers werkt. Omdat handmatig minder gegevens hoeven te worden ingevoerd, kan dit leiden tot een vermindering van administratieve lasten.

Om aan te sluiten op het Aansluitpunt Rechtspraak zal een advocatenkantoor over een zogeheten 'koppelvlak' moeten beschikken die de verbinding met de eigen systemen maakt. Kantoren hebben drie manieren om tot een koppelvlak te komen: via de leverancier van een integraal kantoorsoftwarepakket, zelf een koppelvlak ontwikkelen of aansluiten bij Silex.

ONDUIDELIJKHEDEN

Omdat er bij advocaten nog veel vragen en onduidelijkheden

bestonden over het Aansluitpunt Rechtspraak, organiseerde de NOvA op 28 januari 2016 een informatiebijeenkomst over dit thema. Net als de voorgaande bijeenkomst in juli 2015 waren zowel advocaten als softwareleveranciers welkom. De Rechtspraak benadrukte dat de technische specificaties om zo'n koppelvlak te ontwikkelen voor iedereen beschikbaar zijn en dat elke partij een koppeling mag bouwen. Daarvoor stelt de Rechtspraak een 'selfservice' testomgeving ter beschikking. Daarnaast zoekt de Rechtspraak twee à drie testpartners om het Aansluitpunt Rechtspraak tijdens de ontwikkelfase te testen. Eén daarvan is Silex.

SILEX

Silex is een samenwerkingsverband van 23 advocatenkantoren. Het doel is om gezamenlijk een generiek koppelvlak voor het Aansluitpunt Rechtspraak te realiseren, onder andere om de integratie met documentmanagementsystemen mogelijk te maken. Om de benodigde

investeringen te kunnen doen, richt Silex zich in eerste instantie op top 50-kantoren, die samen de ontwikkelkosten zullen delen. Deze investeringspartners kunnen straks als eerste over dit koppelvlak beschikken, waarna het beschikbaar komt voor de hele advocatuur. Silex lichtte tijdens de bijeenkomst op 28 januari jl. toe dat de samenwerkende kantoren na de realisatie geen eigenaren worden van het Silex-koppelvlak. De exploitatie zal bij de softwareleverancier komen te liggen, terwijl de Silex-kantoren hooguit een deel van hun investering terugverdienen. Overigens is niemand straks verplicht om via Silex te werken, gezien de mogelijke alternatieven.

👉 Voor meer informatie over Silex kunt u contact opnemen met Alexander Hijmering, woordvoerder van Silex, alexander.hijmering@nautadutilh.com.

advertenties

Wilt u profijt, status en gemak?

Uw vacature en corporate uiting in het Advocatenblad (print én online). Mail naar mail@capitalmediaservices.nl óf bel 024 – 360 77 10

De juiste slagkracht in uw executietraject!

CAMINADA & VAN LEEUWEN
gerechtsdeurwaarders & incasso

Ondernemingsweg 2D
2404 HN Alphen aan den Rijn

T 0172 44 36 34

F 0172 44 36 50

E info@cvl-incasso.nl

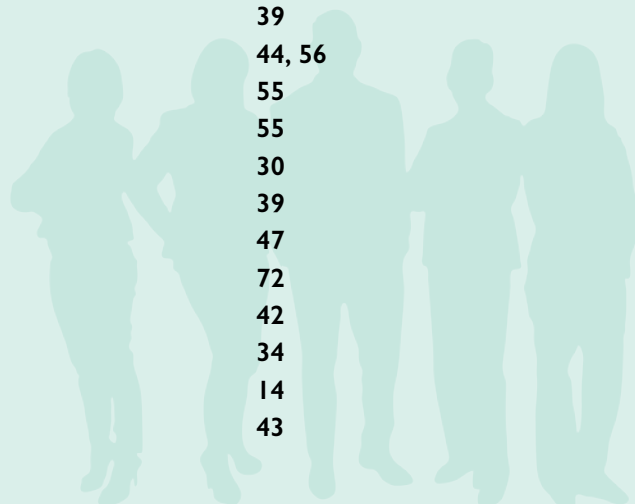
I www.cvl-incasso.nl

ADVERTEERDERS/DEELNEMERS-INDEX

ORGANISATIE

PAGINA

AANTJES ZEVENBERG ADVOCATEN	63
ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT	16
ADVOCAATCENTRAAL	8, 30, 39, 63
ADVOCATENVANORANJE	39
ALF INTERNATIONAL	63
ALT KAM BOER ADVOCATEN	69
BASENET	INSERT
BOOM JURIDISCH	46
BRANCH OUT	14
BRAND ADVOCATEN	47
CAMINADA & VAN LEEUWEN	70
CLAIMSAGENT.NL	16
CPO	INSERT
CR LEGAL SERVICES	14
DIALOGICAL COACHING NETWERK	55
DIRKZWAGER	COVER 3
EQURIUS	69
GRANT THORNTON	12
GROEINU!	12
JMS TEXTSERVICE	5
JURIDISCH PAO LEIDEN	48-49
LAUMEN EXPERTISE	68
LAW AT WORK	12, 64
LEXENCE	COVER 2
LEXXYN GROEP	COVER 4
LIESKER PROCESFINANCIERING	73
LOYENS & LOEFF	9
MIES & PARTNERS	69
NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN	30
NESPRESSO	66
NOVALITICA	14
NOVEX	10
OFFICEPLUS	30
PRIKBORD VOOR PROFESSIONALS	35, 58
PELLICAAN ADVOCATEN	63
RESOR	39
SDU	44, 56
SHIODA ADVOCATEN	55
'T ADVOCAATJE	55
TROMPENBURG ADVOCATEN	30
URIOS	39
VAN DEN HOOGEN & RUIJTERS ADVOCATEN	47
VERENIGING FAS	72
VISSER QUIPEL HEIDEMA	42
VU LAW ACADEMY	34
WIJNKAMP ADVOCATUUR	14
WOLTERS KLUWER	43

vFAS-ADVOCATEN: MEESTERS IN SCHEIDEN, ERVEN EN MEDIATION

De vFAS, de vereniging van advocaten die gespecialiseerd zijn in het personen- en familierecht, leidt leden op tot specialist in dit vakgebied en tot mediator. Sinds kort zijn hieraan Erfrecht en Bijzondere Curator toegevoegd. Ook dit zijn namelijk onderwerpen waar de vFAS-advocaat mee te maken krijgt en zich bij de vereniging verder in kan bekwamen. Het personen- en familierecht is in beweging!

SPECIALIST WORDEN IN HET FAMILIERECHT?

De vFAS staat voor kwaliteit, zowel op het gebied van het familierecht als erfrecht, jeugdrecht en mediation. De vFAS-advocaat is erin gespecialiseerd om cliënten deskundig en gericht op duurzame oplossingen in moeilijke tijden te begeleiden. Niet voor niets is het van het allergrootste belang dat de cliënt kan vertrouwen op de kwaliteit van de dienstverlening die onder meer wordt geborgd door toelatingscriteria, specialisatieopleidingen en verplichte educatie. De vFAS is een door de NOvA erkende specialisatievereniging. Voordat de advocaat als aspirantlid wordt toegelaten, dient hij/zij drie jaar als advocaat in de praktijk van het personen- en familierecht werkzaam te zijn. Tijdens het aspirantlidmaatschap volgt de advocaat het opleidingstraject tot advocaat-scheidingsmediator. Daarna kan de advocaat zich desgewenst specialiseren in het Erfrecht, het Jeugdrecht en als Bijzondere Curator.

FAMILIERECHT OPLEIDINGEN

IMFO, het Instituut voor Mediation en Familierecht Opleidingen, is een door de NOvA erkend opleidingsinstituut dat zich richt op de volgende opleidingen en trainingen voor (aspirant-)leden van de vFAS:

- ♦ het verplichte driejarige opleidingstraject tot gespecialiseerd vFAS-advocaat-scheidingsmediator;
- ♦ de specialisatieopleiding Erfrecht;
- ♦ opleiding tot Bijzondere Curator;
- ♦ opleiding Jeugdrecht;
- ♦ verdiepings- en opfriscursussen in het kader van het onderhouden van kennis en vaardigheden;
- ♦ het vFAS-jaarcongres waar naast actualiteiten en/of opfrisworkshops, kennis kan worden gemaakt met nieuwe ontwikkelingen. Dit congres is tevens hét jaarlijkse netwerkevenement voor leden.

IN SPELEN OP DE ACTUALITEITEN

Om de kwaliteit verder uit te dragen onderhoudt de vFAS contacten met externe instanties als NOvA, de rechterlijke macht, de Raad voor Rechtsbijstand, de MfN en politiek. De vFAS werkt zo mogelijk hiermee samen en adviseert en reageert (on)gevraagd op maatschappelijke ontwikkelingen die het vakgebied raken. Denk aan reacties op wetsvoorstellen en het meedenken over nieuwe ontwikkelingen, zoals de Bijzondere Curator. IMFO organiseert bijeenkomsten en cursussen die deze activiteiten ondersteunen en/of hieruit voortvloeien, zoals:

- ♦ de University Tour waarbij de banden met de wetenschap

worden aangehaald en de leden gedurende één dag in de collegebanken worden bijgepraat over actualiteiten;

- ♦ een jaarlijkse themabijeenkomst in samenwerking met de SSR waarbij de vFAS-advocaten en rechters met elkaar van gedachten wisselen over ontwikkelingen;
- ♦ het jaarlijkse vFAS-congres in het kader van de Dag van de Scheiding, waarbij, op grond van een in opdracht van de vFAS uitgevoerd onderzoek, een maatschappelijk thema wordt besproken met professionals uit de markt, zoals rechters, politici, psychologen, mediators en vFAS-advocaten.

KENNIS EN KUNDE HOOG IN HET VAANDEL

Om de kwaliteit van de vereniging en haar leden te waarborgen en naar een hoger niveau te brengen, worden de IMFO-cursussen én specialisatieopleidingen (Familierecht, Mediation en Erfrecht) gedoceerd door gespecialiseerde wetenschappelijke docenten. Kenmerkend voor de specialisatieopleidingen zijn een diepgaande kennisoverdracht door schriftelijke huiswerkopdrachten en schriftelijke en/of mondelinge examens.

Zie voor nadere informatie onderstaande websites.

INNOVATIE

INNOVATIEPLATFORM: ROBOTISERING EN DATALEKKEN

Kunnen robots het eenvoudige juridische werk van advocaten overnemen? Wat betekent de meldplicht datalekken voor advocaten? Deze en andere onderwerpen komen aan bod tijdens het derde NOVA Innovatieplatform over technologische vernieuwing binnen de advocatuur. Een van de sprekers in de discussie 'Robot als

confrère' is Han Mesters, sector banker zakelijke dienstverlening bij ABN AMRO. Bijdragen in de discussie over datalekken komen onder anderen van Thomas van Essen (SOLV Advocaten) en Olaf van Haperen (Kneppelhout & Korthals Advocaten). Het Innovatieplatform heeft plaats op dinsdagmiddag 5 april in de

Kunsthall Rotterdam. Inschrijven kan tot en met 4 april via de aanmeldknop in de uitnodigingsmail van 18 februari. Kunt u er niet bij zijn? De bijeenkomst is live te volgen via de app Periscope (periscope.tv/advocatenorde). Of lees het verslag van deze middag terug op advocatenorde.nl bij Actuele dossiers > Innovatieplatform.

ASIELRECHT

TOCH ADVOCAAT BIJ 'KANSRIJKE ASIELAANVRAGEN'

Asielzoekers uit Syrië met een 'evident kansrijke asielaanvraag' kunnen voorlopig een beroep blijven doen op gefinancierde rechtsbijstand.

In het zogenoemde 'sporenbeleid', dat op 1 maart jl. is ingaan, zou de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aanvankelijk kunnen besluiten om (tijdelijk) afwijkende procedures te volgen bij kansrijke asielaanvragen (sporen 3 en 5). Deze aanvragen van asielzoekers uit Syrië zouden dan zonder tussenkomst van een advocaat worden afgedaan, met alle mogelijke juridische consequenties van dien. Na het advies van de Raad van State over wijziging van het Vreemdelingenbesluit en fundamentele bezwaren van de NOVA, is deze maatregel voor onbepaalde tijd opgeschort. Gezien de verwachte toename van het aantal asielaanvragen blijft de vraag hoe het ministerie en de IND verder invulling gaan geven aan het asielbeleid. De NOVA blijft de actuele ontwikkelingen dan ook kritisch volgen.

PUBLICATIE

JAARVERSLAG NOVA 2015

De NOVA heeft eind maart het jaarverslag over 2015 uitgebracht. Hierin komen belangrijke thema's aan de orde als kwaliteitsbevordering, aangepakte knelpunten in de beroepsopleiding, bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand, herziening van het Wetboek van Strafvordering, digitalisering van de rechtspraak (KEI), toezicht op de advocatuur, tuchtrecht en innovatie. Feitelijke informatie hierover wordt afgewisseld met interviews met leden van de algemene raad.

 Het jaarverslag is volledig doorklikbaar en te downloaden op advocatenorde.nl.

advertentie

KANSRIJKE ZAAK KOSTEN EEN STRUIKELBLOK?

Liesker Procesfinanciering draagt de **proceskosten**, van lopende en nieuwe procedures. Wij krijgen alleen (terug)betaald als er ook een opbrengst is.

Uw cliënt procedeert daardoor financieel risicoloos, terwijl u verzekerd bent van betaling van uw factuur.

Liesker Procesfinanciering is marktleider in Nederland, met een bewezen uitstekend track record.

Ceresstraat 4, 4811 CC Breda

T +31 (0)76 530 36 00

F +31 (0)76 530 36 09

E info@liesker.com

liesker.com

TRANSFERS

WIE, WAT, WAAR?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

- Aa**, mr. N.M.D. van der: Allen & Overy te Amsterdam
- Assink**, mr. B.F.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Avezaat**, mr. R.M.: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam
- Bakker**, mr. M.: GMW Advocaten te Den Haag
- Barten**, mr. S.H.: Linklaters LLP te Amsterdam
- Bastick-van Marrewijk**, mw. mr. M.E.M.: TenHolter Noordam advocaten te Rotterdam
- Bauman**, mr. N.D.: Advocatenkantoor Prinsegracht te Den Haag
- Beijneveld**, mr. M.: Adriaanse van der Weel Advocaten te Rotterdam
- Berkel**, mw. mr. B.J. van: BANNING N.V. te Den Bosch
- Bezemer**, mw. mr. M.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam
- Bongaerts**, mr. Q.L.C.M.: Vereniging van Effectenbezitters te Den Haag
- Bonsen-Lemmers**, mw. mr. M.M.: FrankfortSluis Advocaten te Haarlem
- Brand**, mw. mr. S.R.: De Bok Roijers Gassing Advocaten te Rotterdam
- Brouwers**, mr. J.A.C.: Marxman Advocaten te Amersfoort
- Budik**, mr. R.: Molenaar | Marks Legal and Finance te Amsterdam
- Burger**, mr. C.: Schenkeveld Advocaten te Alkmaar
- Coops**, mr. M.C.: ABC Legal te Amsterdam
- Damen**, mw. mr. N.M.K.: Knoops Advocaten te Amsterdam
- Dekker**, mr. C.P.R.M.: Kortman Advocaten te Den Haag
- Dekkers**, mr. R.J.: Stibbe N.V. te Dubai
- Derksen**, mw. mr. S.W.: Wijn & Stael Advocaten N.V. te Utrecht
- Dijke**, mr. R.H.: Boot Advocaten te Amsterdam
- Dijke**, mr. S.W.: De Hef Advocaten te Rotterdam
- Dijkstra-Orsel**, mw. mr. D.J.: Van Gelder Advocaten te Berkel-Enschot
- Dingemans**, mr. M.L.: Bolderman De Meijer Advocaten te Amsterdam
- Eijssen**, mr. P.H.C.: Loyens & Loeff N.V. te Rotterdam
- Eksen**, mw. mr. A.: Ubink Rijs Zwolle te Zwolle
- Ernste**, mw. mr. P.E.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Eyck**, mw. mr. J.H.J.M.: KienLegal B.V. te Rotterdam
- Faase**, mr. R.C.: Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. te Nijmegen
- Fennis**, mw. mr. R.P.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Feijter**, mw. mr. E.E. de: Gimbrère Advocaten te Breda
- Fraaije-Luising**, mw. mr. H.J.: Noppen De Vries Goemans Advocaten te Arnhem
- Fritschi**, mw. mr. H.M.: Palthe Obermann Advocaten te Amsterdam
- Gaasbeek**, mw. mr. P.B.: DELB Advocaten te Den Haag
- Gerson**, mw. mr. M.S.: Loos & Boukema Advocaten te Amsterdam
- Geuns**, mr. E.D. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Singapore
- Goedegebure**, mr. H.: Advocatenkantoor Goedegebure te Middelburg
- Greven**, mw. mr. M.A.: Infense Advocaten B.V. te Deventer
- Groot**, mr. M.J. de: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam
- Haan**, mw. mr. D.W.M. de: Gimbrère Advocaten te Breda
- Hansen**, mr. R.H.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Hart**, mw. mr. S.C.W. ter: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Hartman**, mr. B.: Takens Admiraal Advocaten te Amsterdam
- Hassan**, mw. mr. H.: Frouws Advocaten te Zeist
- Haverkort**, mw. mr. M.M.: Ariëns & Schoonderbeek Advocaten te Amersfoort
- Heijden**, mw. mr. M.J.C.: Greenberg Traurig LLP te Amsterdam
- Heijs**, mw. mr. C.: Martini Advocaten te Groningen
- Hekkelman**, mw. mr. W.: Bierens Incasso Advocaten te Veghel
- Hel-Koedoot**, mw. mr. M. van de: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Hengel**, mw. mr. E.M.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
- Hesemans**, mr. B.H.L.: Holland Van Gijzen Advocaten te Eindhoven
- Hogewind**, mr. F.J.E.: Van der Meij advocaten te Amsterdam
- Hombres**, mr. H.: Dommerholt Advocaten te Zwolle
- Hooi**, mw. mr. N.L.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
- Houte**, mw. mr. Y.A.E. van: Randstad Groep Nederland B.V. te Almere
- Huls**, mw. mr. E.: Reynaerde Advocaten te Amsterdam
- Huybens**, mr. J.H.: Adriaanse van der Weel Advocaten te Rotterdam
- Jacquemard**, mr. M.E.M.: Schakel Advocaten te Den Bosch
- Janssen**, mr. J.A.M.: SurquinVerheyden Advocaten te Arnhem
- Janssens**, mr. C.S.Q.: Kneppelhout & Korthals N.V. te Rotterdam
- Jongmans**, mr. M.W.J.: BANNING N.V. te Den Bosch
- Jongste**, mr. E.J.P. de: Siemens Nederland N.V. te Den Haag
- Kam**, mw. mr. P.C.: Basell Service Company B.V. te Rotterdam
- Kammers**, mw. mr. N.J.M.: Roeleven Advocaten & Mediators te Hoensbroek
- Kamphuis**, mr. R.P.F.: Van Oosten Advocaten te Amsterdam
- Kate**, mw. mr. N. ten: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Keet**, mw. mr. L.T.M.: Hupkes c.s. advocaten te Amsterdam
- Klopper**, mr. J.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
- Kluivers**, mw. mr. J.: WK Advocaten te Haarlem
- Koning**, mw. mr. J. de: Knoops Advocaten te Amsterdam
- Kranendonk**, mw. mr. S.: WEB Advocaten B.V. te Dordrecht
- Kramer**, mw. mr. K.L.M.: Schakel Advocaten te Den Bosch
- Krijger**, mr. M.: Advocatenkantoor Zeeland te Goes
- Lagraauw**, mr. H.W.: De Milliano Advocaten te Katwijk
- Langeveld**, mr. J.C.: Van Benthem & Keulen N.V. te Utrecht
- Lans**, mw. mr. K.: Kennemer Advocaten te IJmuiden
- Leegwater**, mw. mr. P.C.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
- Leij**, mw. mr. L. van der: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Lewis**, mr. F.J.: Adriaanse Van der Weel Advocaten te Rotterdam
- Linders**, mw. mr. J.: Adelmeijer Hoyng Advocaten te Maastricht
- Linnewiel**, mr. L.E.: Baker & McKenzie LLP te London
- Lith**, mw. mr. E.J.H. van: Groen Caubo

Montessori Advocaten te Almere	Muijsenbergh , mr. W.H.A.M. van den: AKD te Rotterdam	te Eindhoven	Schaaf , mw. mr.: S. van der: Heussen te Amsterdam	Stuivinga , mr. B.H.: Roorda Advocaten B.V. te Amsterdam
Loentjens , mr. S.J.E.: Rijppaert & Peeters Advocaten	Munneke , mr. B.: Dudink & Starink	Pelzer , mw. mr. B.M.J.: Meijer & Van Gessel Advocaten te Veendam	Scherpenzeel , mw. mr. M.G.J.L.: Schouten & van Scherpenzeel advocaten te Den Haag	Tervoort , mr. A.J.S.M.: Pels Rijcken & Droogleeve Fortuijn N.V. te Den Haag
Loos , mr. R.J.: Akzo Nobel NV te Amsterdam	Nan , mr. dr. J.S.: Wladimiroff Advocaten N.V. te Den Haag	Pol , mr. J.J.B. van de: Baker & Mc Kenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam	Schie-Kooman , mw. mr. L. van: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam	Theunissen , mr. A.J.C.: Lexence N.V. te Amsterdam
Los , mw. mr. F.J.: Holland Van Gijzen Advocaten te Amsterdam	Nandoe Tewarie , mw. mr. G.A.: Groenendijk & Kloppenburg Advocaten te Leiden	Poortman-de Boer , mw. mr. L.H.: Punt Letselschade Advocaten te Emmen	Schonis , CMS Derks Star Busmann N.V. te Utrecht	Thie , mr. R.H.: ING Groep N.V. te Amsterdam
Manen , mw. mr. H.M.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te New York	Nauta , mw. mr. I.E.: Schoemaker Advocaten te Deventer	Proper , mw. mr. T.: Schipper en Lof Advocaten te Heerhugowaard	Schuermans , mw. mr. K.A.W.M.: Marree en Dijkhoorn advocaten te Amsterdam	Thie , mr. R.H.: ING Groep N.V. te Amsterdam
Marquenie , mr. H.J.C.: Philips International B.V. te Amsterdam	Nieuwenhuizen , mr. P.C.: Holland Van Gijzen Advocaten te Amsterdam	Prinsen , mr. D.J.: AKD te Amsterdam	Seijbel , mr. W.F.: Hanze advocaat te Zwolle	Uijt de bogaardt , mw. mr. E.: Holtrop Advocatuur & Mediation te Lelystad
Meddens-Bakker , mw. mr. M.: The Law Factor te Hilversum	Nieuwenhuys , mr. E.J.: Van den Brink & Luttkhuis te Utrecht	Radder , mw. mr. D.: AKD te Rotterdam	Silven , mw. mr. R.J.C.: Kemmers Familie Advocaten te Hoorn	Vanatova , mw. mr. B.: Fort Advocaten te Amsterdam
Meier , mw. mr. T.: Hallmans Meier Advocatuur & Mediation te Meppel	Nijdam , mr. R.: Plas-Bossinade Advocaten N.V. te Groningen	Reeskamp , mr. P.L.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam	Smael , mr. J.: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam	Velthuisen , mr. P.J.: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam
Meijers , mr. G.J.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam	Nijhof , mr. E.: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam	Reichenbach , mr. P.F.A.: Schuldink Advocaten te Hardenberg	Smeekes , mr. A.: De Haas en De Jong Advocaten te Tilburg	Verberne , mw. mr. V.C.M.: NautaDutilh te Amsterdam
Meyer , mr. H.A.H.W.: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam	Nijkamp , mw. mr. D.D.: Stibbe N.V. te Amsterdam	Rense , mw. mr. J.F.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam	Stiebner Bergman , mw. mr. M.: Osborne Clarke N.V. te Amsterdam	Verlinden , mr. S.C.: Tanger Advocaten N.V. te Velsen-Zuid
Mierlo , mr. J.J.M. van: De Voort Advocaten Mediators te Tilburg	Oudijk , mr. J.W.G.: Vereniging Eigen Huis te Amersfoort	Riel , mr. I.A.: Stijl advocaten te Amsterdam	Stouten , mr. T.: Houthof Buruma te Rotterdam	Vermeulen , mr. J.R.: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam
Muetstege , mw. mr. L.M.: Arcadis B.V. te Amsterdam	Pardijs , mr. R.J.: JSTW Advocaten te Amsterdam	Rotmans , mw. mr. M.M.: Securitas te Badhoevedorp	Straaten , mw. mr. R.M.T.: BANNING N.V. te Den Bosch	Verwoert , mw. mr. M.E.: Hoogenraad & Haak advertising + Ip advocaten te Amsterdam
	Pasma , mr. R.M.: AKD	Rutgers , mr. S.V.: Flexadvocaten te Amsterdam		
		Sanders , mw. mr. G.N.: Rietmeesters te Utrecht		

VAN CIVIEL NAAR STRAF

Van de sectie ondernemingsrecht en faillissementsrecht bij Höcker Advocaten naar strafrechtkantoor Knoops' advocaten. **Nikki Damen** (33) maakte onlangs deze opmerkelijke overstap. 'Ik was toe aan iets nieuws en wilde meer doen met mijn achtergrond in (internationaal) recht en politiek en meer het gevoel hebben een relevante bijdrage aan de samenleving te leveren. Knoops' advocaten heeft een indrukwekkende staat van dienst wat betreft belangwekkende zaken. Het strafrecht kan vergaand ingrijpen in het leven van mensen. Ik vind het interessant om een cliënt in zo'n belangrijk proces bijstand te verlenen.'

Visser, mw. mr. E.T.:
BANNING N.V. te
Den Bosch
Vitanov, mr. V.A.:
De Vink Oudshoorn
Douma Advocaten te
Rijswijk
Volbeda, mw. mr. S.G.:
MHA Advocaten te
Arnhem
Vost, mr. G.S.P.:
Brinkhof te
Amsterdam
Vroegrijk, mr. P.P.A.:
Rassers Advocaten N.V.
te Breda
Vukovic, mw. mr. M.:
Advokatenkollektief
Rotterdam te
Rotterdam

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

**Adam & Wolf
Immigration Lawyers**
(mw. mr. S. Mooij en
de heer mr. S.H.J.M.
Roelofs te Amsterdam)
Advocaat ZO (mr.
W. Hoebba en mr. S.
Mathoerapersad te
Amsterdam)
**Advocatenkantoor
Berenschot** (mw. mr.
M.A.B. Berenschot te
Hilversum)
**Advocatenkantoor
Bloem** (mr. G. Bloem en
mw. mr. D. van der Wilt

**Aramco Overseas
Company B.V.** (mr. M.
Obbes te Den Haag)
ASD Advocaten (mr.
S.B. Epozdemir, mw.
mr. A. Orhan en mw.
mr. D. Vurdelja te
Den Haag)
**Barbara Hagemann,
advocaat arbeidsrecht**
(mw. mr. B.S. Hage-
mann te Den Haag)
B. Kuppens advocaat
(mevrouw mr. B.
Kuppens te Den Haag)
Bouter Advocatuur
(mr. A.B. Bouter te
Barneveld)
**Bugter en Nefkens
advocaten** (mr. H.S.

(mr. A.C. de Bakker te
Hendrik-Ido-Ambacht)
De Graaf advocatuur
(mr. J. de Graaf en mw.
mr. F. van den Heuvel
te Nijmegen)
De Poorte Advocatuur
(mw. mr. J.E. de Poorte
te Dordrecht)
Dutch Advocaten
(mr. M.N. Stoop en
mr. W.J. Tielemans te
Amsterdam)
DZ Familierecht (mw.
mr. A.J.M. van Dorst
en mw. mr. Y.L.L. van
Zutphen te Nijmegen)
**Elfi Letselschade
Advocaat B.V.** (mr. O.
Emre te Rotterdam)

(mr. C.M. Emeis, mr.
G.L. Gijsberts, mw. mr.
B. Kuppens, mr. P.H.W.
Spoelstra en mr. G van
der Steen te Den Haag)
HT Advocatuur
(mw. mr. L.L.C. Habets
te Heerlen)
**Hulshof
Advocatenkantoor** (mr.
F.H. Hulshof te Bergen)
**Jacques de Jong
Advocaat** (mr. J.H.A. de
Jong te Groningen)
HTL Janssen (mr. H.T.L.
Janssen te Weert)
Ike Rosier (mw.
mr. M.C. Rosier te
Amsterdam)
Imtech Traffic & Infra

NIEUWE GENERATIE ADVOCATEN

‘Snelle service met korte lijnen naar specialisten, transparante tarieven en kwaliteit voor een reële prijs.’ Met deze doelen zijn **Willem-Jan Tielemans** (35), **Sigrid Romijn** (36) en **Maarten Stoop** (34) **Dutch Advocaten** in Amsterdam begonnen. ‘Cliënten verlangen een proactieve advocaat die in de eerste plaats meedenkt vanuit de business en niet op afstand staat. Wij zien onszelf als de nieuwe generatie advocaten. Onze praktijk richt zich nu voornamelijk op het adviseren en procederen op de rechtsgebieden waarin we actief zijn. We zijn daarnaast voornemens om onze transactiepraktijk uit te breiden.’

Wal, mr. A.M. van der:
DLA Piper Nederland
N.V. te Amsterdam
Watering, mr. A.J.
van de: Ten Holter
Noordam advocaten te
Rotterdam
Wedemeijer, mr. J.J.:
Collet Advocaten
Alkmaar te Alkmaar
Weenink, mr. M.A.:
LINK Advocaten te
Amsterdam
Winthagen, mw. mr.
M.B.: Gresnigt & Van
Kippersluis Advocaten
te Utrecht
Yuen, mw. mr. B.L.:
Baker & McKenzie
Amsterdam N.V. te
Amsterdam
Zantvoort, mw. mr.
M.M.J.: Schakel Advoca-
ten te Den Bosch
Zelfde, mr. R.Th.J.
van 't Zelfde & Co
te Rotterdam

te Rotterdam)
**Advocatenkantoor
Bosman** (mr. M.A.
Bosman te Rotterdam)
**Advocatenkantoor De
Groot Law Firm B.V.**
(mr. T.D. de Groot te
Amsterdam)
**Advocatenkantoor De
Zaak in Recht** (mw. mr.
I.P.J. van den Heuvel-
Beerens te Vleuten)
**Advocatenkantoor
H.M.E. Hoekstra** (mw.
mr. H.M.E. Hoekstra te
Amsterdam)
**Advocatenkantoor
Klunder** (mw. mr. B.
Klunder te Amsterdam)
**Advocatenkantoor
Lemmers** (mw. mr.
P.A.Th. Lemmers te
Amsterdam)
**Advocatenkantoor
Sluiter** (mr. H. Sluiter te
Amsterdam)
**AdvoConsult Advoca-
tuur** (mr. F.E. Boonstra
te Den Haag)

Bugter en mr. A.T.P.
Nefkens te Nijmegen)
Burg Groep B.V. (mw.
mr. N. van der Wal te
Heerhugowaard)
Cargill B.V. (mw. mr. M.
Heima te Schiphol)
Casus Advocatuur (mw.
mr. C.W. Langereis te
Arnhem)
CCL Advocaten B.V.
(mr. J.H.B. Crucq en
mw. mr. L.C. Kapper te
Amsterdam)
**CLINT Lawyers &
Mediators** (mr. E.A.V.
Dam, mr. W.M. Engels-
man, mw. mr. Kubber
en mr. D.G. Veldhuizen
te Amsterdam)
Craanen Advocatuur
(mr. J.B. Craanen te
Nieuwerkerk aan den
IJssel)
CYLaw B.V. (mr. C.Y.
van Megchelen te
Den Haag)
**De Bakker Advocaat
Erfrechtspecialist**

Eriks N.V. (mr. B. van
Kempfen te Alkmaar)
**Fair Familierecht Advoca-
tuur en Mediation**
(mw. mr. J.C.M.
Kempers te Assen)
Fendere Legal (mw.
mr. M.C.L. Roet te
Amsterdam)
FERMM Advocaten
(mr. S.H. van Erk, mr.
I. Janssen, mr. W.J.B.
van Nielen en mr. O.R.
Siemelink te Utrecht)
Fugro N.V. (mw.
mr. A.M.C. Vos te
Leidschendam)
**Gitte Stevens Advoca-
tuur** (mw. mr. G.J.J.G.
Stevens te Roermond)
**Hameleers &
Heemskerck Advocaten**
(mr. L.P.H. Hameleers
en mr. J.W. Heemskerck
te Roermond)
**Heinrici Advocaat
en Mediator** (mr. J.
Heinrici te Rotterdam)
Hofzicht Advocaten

(mr. P.C. Tennekes te
Amersfoort)
JAN Advocatuur (mr.
H.T.J. Janssen te
Nijmegen)
**Jillis Roelse Straf-
advocatuur** (mr. P.J.
Roelse te Amsterdam)
Just Advocaten (mw.
mr. A.C. Draisma en
mr. J. van Vulpen te
Utrecht)
**Just Litigation
Advocatuur B.V.** (mw.
mr. M.H. de Boer te
Amsterdam)
Kaliber Advocaten (mw.
mr. W.M. de Boer, mw.
mr. K.A. Faber, mr.
M.R. van der Veen en
mr. D.S.M. Wouda te
Groningen)
**Kandemir Advocaten-
kantoor** (mr. S.
Kandemir te
Dordrecht)
Keizer en Kroon (mr.
Y.A. van Bijsterveld te
Rotterdam)

- Kemmers Familie Advocaten** (mw. mr. M. Kemmers te Hoorn)
- Ketting De Boer advocaten** (mr. W.A.L. de Boer, mr. T. de Heer, mw. S.M. Hof en mw. mr. M. Ketting te Amsterdam)
- Klos cs. Advocaten B.V.** (mw. mr. J.A.K. van den Berg, mr. S.A. Klos, mr. A.A. Quaadvlieg en mr. A. Ringnalda te Amsterdam)
- Kootstra Rijpkema Advocaten & Mediators** (mw. mr. A.A. Kootstra en mr. L.L.A.M. Rijpkema te Groningen)
- Lagerwaard Advocatuur** (mr. R.W. Lagerwaard te Hilversum)
- Laingsingh en Akkas Advocaten** (mr. S. Akkas en mr. R.T. Laingsingh te Amsterdam)
- LB Advocatuur** (mr. J.B.A. Gerritsen te Utrecht)
- Ledgelaw Advocatuur** (mr. E.M. Richel te Schiedam)
- LGV-Advocaten** (mr. R. Vleugel te Utrecht)
- Linq Advocaten** (mr. M.M. van den Boomen, mr. Y.J.M.L. Dijk, mw. mr. E.L.H. Ketelings, mw. mr. A. Schmidt en mr. J.A. Wagenaar)
- Looman Advocatuur** (mr. J. Looman te Den Haag)
- Loyens & Loeff Advocaten** (mw. mr. E. Bougie te Brussel)
- Lussenburg Advocatenkantoor** (mr. R.H. Lussenburg te Voorschoten)
- M.B.W. Litjens** (mr. M.B.W. Litjens te Zuidewolde)
- Mo-Ajok** (mr. O.H.A. Mo-Ajok te Amsterdam)
- MPC Advocatuur** (mw. mr. drs. M.P.C. Breeuwer te Tynaarlo)
- mr. D.J.R.M. Braakenburg advocaat** (mr. D.J.R.M. Braakenburg te Noordgouwe)
- mr. T. Dreiling Advocaat & Mediator** (mw. mr. T. Dreiling te Leiderdorp)
- mr. W.A.P. Gerbrandij, advocaat** (mr. W.A.P. Gerbrandij te Amsterdam)
- MS Advocatuur en Mediation** (mw. mr. M.M.H. Schulte te Amsterdam)
- Mulder en Hesselink Advocaten** (mr. J.M. Hesselink en mr. F.J.H. Mulder te Amstelveen)
- Noordzee Advocaten** (mw. mr. C.N. Noordzee te Utrecht)
- PK Advocateurs** (mw. mr. F. Putmans-de Kok te Helmond)
- Prisma Advocaten** (mw. mr. A.W. van den Berge, mr. R.L.H. Boas, mr. M.F.P.M. Brogtrop, mr. O. Emre, mr. M. Houweling, mr. C.G. Huijsmans, mw. mr. M. Janse, mr. W.A. Lensink, mw. mr. C.A.E. van der Poel en mr. G.Z.U. Viragh te Bergen op Zoom)
- Punt Letselschade Advocaten** (mr. A. Kolder te Groningen)
- Rob Haakmeester, advocaat** (mr. R.J. Haakmeester te Heesch)
- Robos Iuris** (mr. R. van den Bos te Zeist)
- Rocket Software** (mr. H.T. Kruijt te Dordrecht)
- Roest Crollius De Jong Advocaten** (mr. L.C. de Jong, mr. T.J. Roest Crollius en mw. mr. G. Rolle te Woerden)
- Romein Legal** (mw. mr. A. Romein te Amersfoort)
- Roos Knoef** (mw. mr. A.J.M. Knoef te Bussum)
- Roselaar** (mw. mr. I.R. Roselaar-Herlaar te Zandvoort)
- Salomé Advocatuur** (mr. R.A. Salomé te Bilthoven)
- Schoor Advocatuur** (mr. M. Schoor te Goes)
- Shukrula Advocatuur** (mr. V.R.C. Shukrula te Amsterdam)
- SOLID advocatuur** (mr. M.S. Houweling te Den Haag)
- Stan Baggen Abogacia** (mr. S. Baggen te Barcelona)
- STIPT. Advocaten** (mr. Bruins Slot, mw. mr. van der Lek-Langenhof, mw. mr. M.S. Posthumus-Praasterink en mr. R.J. Versteeg te Zaltbommel)
- Tauw B.V.** (mr. T.T. van Kreijl te Deventer)
- TH Advocaten** (mw. mr. T. Harmankaya te Amsterdam)
- 'T Hart & De Zaak Advocaten** (mw. mr. E.G.S.N. Asselbergs en mw. mr. M.B.H. Breitschaft te Den Haag)
- Torenhout Advocaten en Mediators** (mw. mr. G.D. Haijink, mr. H.D.E. Kaasjager, mw. mr. C. Nobel en mw. mr. E.H. Visser te Den Haag)
- Van Luyn Advocatuur** (mr. B.P. van Luyn te Amsterdam)
- Van Rijsewijk Advocatuur** (mw. mr. S. van Rijsewijk te Arnhem)
- Venture Advocaten B.V.** (mw. mr. L.C. Best, mr. R.F. Goemans, mr. F.E. van 't Hek en mr. N.C. Kloppenburg te Amsterdam)
- Vivat N.V.** (mr. A.T. Baarsma te Utrecht)
- W. de Haan Advocatuur** (mr. W. de Haan te Amsterdam)
- Weening Strafrecht-advocaten** (mr. A.L. Rinsma en mw. mr. A.T.G. van Wandelen te Utrecht)
- WET Advocaten, Juristen en Mediators** (mw. mr. M. van den Eshof, mw. mr. J.W. Kempenaar-van Ittersum en mw. mr. D. Talsma te Dronten)
- WET Advocaten, Juristen en Mediators** (mw. mr. L.F. Withaar-Weijns te Urk)
- Wiersma advocatuur** (mr. A. Wiersma te Groningen)
- Wiggers Ross N.V.** (mr. R.H. van de Beeten, mw. mr. C.L.P.J. Crombag, mw. mr. M.A.A. Gockel-Gieskes, mr. T.L.G.M. Heebing, mw. mr. S.A.P.M. Hubens, mr. H.J. Kastein, mr. K. KLaasen, mr. J. Lan-gerhuizen, mw. mr. N.J. Rijken, mr. H.J.D. ter Waarbeek en mr. H.A. Wiggers te Zevenaar)
- Wijnands Advocaat** (mr. H.S.A. Wijnands te Kerk Avezath Tiel)
- Woertman Advocatuur** (mr. A. Woertman te Beesterzwaag)
- Wolfert Advocatuur** (mw. mr. S.M. Wolfert te Groningen)
- Berge**, mw. mr. R.J.F.M. van den Bunnik 31-12-2015
- Bernoski**, mr. F.E. Amsterdam 01-01-2016
- Bettink**, mr. H.J. Haarlem 31-12-2015
- Beuker**, mr. C.H. Groningen 01-01-2016
- Bik**, mr. E.A. Rotterdam 31-12-2015
- Blanke**, mw. mr. A. Amsterdam 01-01-2016
- Bloemink**, mw. mr. E.M. Zandvoort 01-01-2016
- Blaisse**, mr. H.J. Amsterdam 01-01-2016
- Boer**, mr. drs. A. de Almere 31-12-2015
- Boere**, mr. J.Th. Etten-Leur 31-12-2015
- Bogaard**, mr. J.W. Den Haag 01-01-2016
- Bogers**, mw. mr. W.J.M. Amsterdam 01-01-2016
- Boogaart**, mw. mr. C.A.W. Doetinchem 31-12-2015
- Boorsma**, mr. J.S.W. Amsterdam 01-01-2016
- Bosch**, mw. mr. B.A.I. Amsterdam 01-01-2016
- Bottinga**, mw. mr. C. Haarlem 31-12-2015
- Braeken**, mw. mr. C.P.M. Amsterdam 14-12-2015
- Brands**, mr. R.H.R. Haarlem 01-01-2016
- Breken**, mr. K. Amsterdam 31-12-2015
- Brits**, mr. J.J.B. Oudenbosch 31-12-2015
- Brouwer**, mw. mr. Den Haag 31-12-2015
- Brouwers**, mw. mr. N.M.G. Den Haag 01-01-2016
- Bruggen**, mr. L.A.C.M. van der Roermond 01-01-2016
- Bruinzeel**, mr. M. Rotterdam 01-01-2016
- Bus**, mr. F.J.A. Geldermalsen 24-12-2015
- Butter**, mr. M. Amsterdam 01-01-2016
- Cate**, mw. mr. M. ten Nijmegen 01-01-2016
- Coppoolse**, mw. mr. W. Groningen 31-12-2015
- Corpeleijn**, mr. W.F.Th. Amsterdam 01-01-2016
- Crawfuld**, mr. G. Rotterdam 01-01-2016
- Daalder**, mr. E.J. Rotterdam 01-01-2016

Den Haag 01-01-2016 Daane , mw. mr. Rotterdam 01-01-2016 Dam , mr. A.F. van Arnhem 30-12-2015 Dams , mr. E.F.A. Groningen 01-01-2016 Dekker , mw. mr. W.V.M. Almere 31-12-2015 Derix , mw. mr. M.E. Groningen 28-12-2015 Deterink , mr. A.A.M. Eindhoven 01-01-2016 Diepen-Salet , mw. mr. E.J.M. Amsterdam 01-01-2016 Dooren , mr. R.A.L.M. van Maastricht 01-01-2016 Duin , mw. mr. J.M.L. Den Haag 01-01-2016 Dumans , mw. mr. J.E.J. Amsterdam 01-01-2016	Amsterdam 31-12-2015 Flikkenschild , mw. mr. N. Rotterdam 01-01-2016 Fraanje , mr. A.J.J. Dordrecht 01-01-2016 Franken , mr. M.J.M. Breda 31-12-2015 Gambarjan , mw. mr. E. Den Bosch 29-12-2015 Geld , mr. L.A.M. van der Hengelo OV 31-12-2015 Gelein Vitringa , mr. F. van Den Haag 31-12-2015 Gerritse , mw. mr. D.L. Amsterdam 18-12-2015 Gerwen , mw. mr. H.A.M. Nijmegen 01-01-2016 Gosschalk-Davidson , mw. mr. B.F.F.	Rotterdam 01-01-2016 Halder , mr. S.J.F. van Amsterdam 31-12-2015 Hall , mw. mr. I.H. van Gouda 28-12-2015 Hansz , mr. R.A. van der Den Haag 23-12-2015 Hauwert , mw. mr. L.A. Hauwert Doetinchem 31-12-2015 Heerings , mw. mr. S. Amsterdam 01-01-2016 Heintges , mr. M.T.A. Utrecht 01-01-2016 Hendriks , mw. mr. drs. F.E.M. Zeist 31-12-2015 Hengeveld , mr. W.J. Den Haag 31-12-2015 Heuts , mr. C.P.H.L.A. Amsterdam 17-12-2015 Hillenaar-Cöp , mw. mr. M.A.T. Nijmegen 31-12-2015	Ierssel , mw. mr. L.J.E. van Oosterhout NB 31-12-2015 Jacobs , mr. D.T.C. Rotterdam 01-01-2016 Jansen , mr. W.W. Hoofddorp 30-12-2015 Janssen , mr. H.J.M. Groningen 31-12-2015 Janssen-Dekkers , mw. mr. L.H. Roermond 31-12-2015 Jong , mw. mr. A.J. de Dordrecht 01-01-2016 Jong-Struiksma , mw. mr. F.C. de Den Haag 01-01-2016 Kamp , mr. L.M. Amsterdam 01-01-2016 Karam , mr. O.M. Amsterdam 20-01-2016 Kessel , mr. R. van Den Haag 31-12-2015	Cambodja 31-12-2015 Kortbeek , mr. P.M.S. Amsterdam 01-01-2016 Koster , mw. mr. A.G. Zaandam 15-12-2015 Koudijs , mr. E. Rotterdam 31-12-2015 Kroon , mw. mr. M. Enkhuizen 01-01-2016 Kuhlmann , mr. J.P. Utrecht 01-01-2016 Kuijpers , mr. A. Nijmegen 01-01-2016 Kuin-van den Akker , mw. mr. J.M.G. Groningen 01-01-2016 Kuiper , mr. F.G. Utrecht 01-01-2016 Kuyvenhoven , mw. mr. I. Den Haag 21-12-2015 Lam , mr. A.W.J. Amsterdam 01-01-2016 Langenberg , mw.
---	---	--	--	---

GEEN OPSMUK, MAAR KWALITEIT

Ingrid van den Heuvel-Beerens (30) is onlangs haar eigen kantoor De Zaak in Recht in Vleuten begonnen. Hiervoor was zij advocaat-medewerker bij Booij & Partners in De Meern. 'Naast strafrecht heb ik me de afgelopen jaren verdiept in het familierecht en jeugdrecht. Hierbij heb je met mensen te maken op een voor hen kwetsbaar moment. Ik ben betrokken en probeer op een constructieve manier oplossingen voor de langere termijn te bereiken. Geen opsmuk, maar gewoon goede kwaliteit. Mijn kantoor staat voor hoe ik zelf ben en dat wil ik ook uitdragen.'

Egmond , mr. B.J. van Den Haag 13-01-2016 Elst , mw. mr. E. van Amsterdam 23-12-2015 Emmerig , mr. B. Amsterdam 21-12-2015 Erdbrink , mr. P.J. Amstelveen 01-01-2016 Ermers , mw. mr. M.A. Bergamo 31-12-2015 Erp , mw. mr. M.L. van Rosmalen 31-12-2015 Eshof , mw. mr. L. van den Den Haag 01-01-2016 Evers , mw. mr. N.A.A. Amsterdam 01-01-2015 Everts , mw. mr. J.W. Amsterdam 01-01-2016 Ferwerda , mw. mr. M. Zoetermeer 31-12-2015 Flesseman , mw. A.D.	Den Haag 31-12-2015 Groot-de Bruijn , mw. mr. I. de Den Bosch 01-01-2016 Groot Koerskamp , mw. mr. M. Rotterdam 31-12-2015 Grosveld , mw. L. Naarden 31-12-2015 Haar , mr. B.R. ter Amsterdam 01-01-2016 Haarlem , mr. S.A. van Koog aan de Zaan 23-12-2015 Haastert , mr. M.F.H.M. van Zwolle 31-12-2015 Haddouch , mw. mr. drs. R. Amsterdam 17-12-2015 Hagenaars , mr. R.V. Schiedam 31-12-2015 Hajdasinski , mr. M.J.	Hilwig , mw. mr. E.B. Utrecht 31-12-2015 Hoek , mr. C.A.J. Roelof- arendsveen 30-12-2015 Hollander , mw. mr. I.O. den Rotterdam 21-01-2016 Holleman , mw. mr. M.C. Zoetermeer 01-01-2016 Holthuis , mw. mr. J.D. Amsterdam 01-01-2016 Hoog , mw. mr. L.G.T. de Den Haag 18-01-2015 Hövell tot Westerflieer , Baron mr. J. van Amsterdam 01-01-2016 Huet , mw. mr. E.C.M. van Amsterdam 01-01-2016 Iding , mr. T.J.A. Heerlen 01-01-2016	Kielczewska , mw. mr. A. Den Haag 31-12-2015 Kien , mr. W.J. Rotterdam 15-12-2015 Kip , mw. mr. M. Den Haag 31-12-2015 Klazinga , mw. mr. A.N. Zutphen 31-12-2015 Kleine , mr. W. de Emmen 01-01-2016 Kleise , mw. mr. B.H.L. Rotterdam 01-01-2016 Knopper , mr. T.J.R. Helmond 01-01-2016 Kockelkorn , mr. B.P. Heilig Landstichting 31-12-2015 Kompagne , mr. H.W. Nieuwegein 01-01-2016 Koomen , mr. M. Alkmaar 01-01-2016 Koppe , mr. V.L.	mr. Th.H.G. van de Den Bosch 31-12-2015 Leer-Jellinghaus , mw. mr. L. van der Haarlem 30-12-2015 Lex , mw. mr. D. Leiden 01-01-2016 Lieshout , mr. D.M. van Utrecht 15-12-2015 Lips , mr. B.M. Sint- Oedenrode 31-12-2015 Lotter Homan , mr. J.F.J. Loenen aan de Vecht 31-12-2015 Luttikhuis , mw. mr. E.W. Utrecht 01-01-2016 Makkes , mw. mr. N.J. Amsterdam 31-12-2015 Masselink , mr. P.E. Rotterdam 31-12-2015 Maten , mw. mr. A.M. van der Amsterdam
---	---	---	--	---

- 01-01-2016
Meel, mr. C.G.A. van Amsterdam 31-12-2015
Meerdink, mr. J. Amsterdam 01-01-2016
Meijjer, mr. M. Amsterdam 01-01-2016
Meindersma, mw. mr. M.B. Haarlem 31-12-2015
Mierlo, mr. L.H.J.M. van Etten-Leur 28-12-2015
Messelink, mr. W.J.M. Nijmegen 31-12-2015
Mol van Otterloo, mr. H.M. de Amsterdam 31-12-2015
Möller, mr. J.W.G. Hongkong 30-12-2015
Moolhuijsen, mr. B.L.G. Roermond 01-01-2016
Muetstege, mw. mr. L.M. Amsterdam 19-01-2016
Mulder, mw. mr. S.S. Amsterdam 31-12-2015
Munk, mr. J.W. Roden 31-12-2015
Myjer, mw. mr. E.M.H. Utrecht 31-12-2015
Nasir, mr. Z.M. Naaldwijk 31-12-2015
Nauta, mr. A.W. Alkmaar 31-12-2015
Nauta, mw. mr. S. Huizen 01-01-2016
Naves, mw. mr. H.K. Assen 01-01-2016
Neef, mr. N.B. de Dordrecht 31-12-2015
Nerée tot Babberich, mr. A.R. de Hongkong 15-12-2015
Niels, mr. B. Amsterdam 29-12-2015
Niemann, mr. B.H. Velp 31-12-2015
Niesink, mr. F.B.J. Doetinchem 31-12-2015
Noordzij, mw. mr. J.F. Amsterdam 31-12-2015
Nuijten, mw. mr. D.J.C. Breda 31-12-2015
Ochten, mr. M.W. van Nijmegen 01-01-2016
Oene, mw. mr. E.E. Amsterdam 01-01-2016
Ogtrop, mr. R.F. van Amsterdam 31-12-2015
Oirbans, mw. mr. F. Rotterdam 31-12-2015
Oomen, mr. A.L.C.M. Den Haag 31-12-2015
Oosten, mw. mr. K.Y. van Waddinxveen 23-12-2015
Oven, mr. K.W.G. van Oegstgeest 24-12-2015
Panholzer, mr. F. Amsterdam 01-01-2016
Pasma, mr. T.H. Harlingen 01-01-2016
Perk, mr. drs. H. van der Vaassen 31-12-2015
Peters, mr. T. Helmond 30-12-2015
Phaff, mw. mr. S.M.J. Amsterdam 01-01-2016
Philips-Santman, mw. mr. Den Haag 01-01-2016
Pilgram, mr. H.C.R. Rotterdam 01-01-2016
Ploemen, mw. mr. M.A. Maastricht 14-12-2015
Polle, mr. R.J. Amsterdam 01-01-2016
Ramshorst, mr. H.A. van Amsterdam 01-01-2016
Renes, mr. M.W. Amsterdam 31-12-2015
Reintjes, mw. mr. X.A. Brussel 31-12-2015
Riechelmann-Van Ravenstijn, mw. mr. C. Venlo 16-12-2015
Riezenbosch, mw. mr. M.W. Ede 31-12-2015
Rijsterborgh, mr. A.J. Dordrecht 22-12-2015
Rodrigues Pereira, mw. mr. E.K.E. Amsterdam 01-01-2016
Roemer, mr. H.D. van de Amsterdam 31-12-2015
Rouwet, mr. G.W. Tiel 01-01-2016
Ruig, mr. P.A. Den Haag 31-12-2015
Rupert, mw. mr. M.E.W.M. Assen 30-12-2015
Said, mw. mr. S. Nijmegen 18-01-2016
Samama, mw. mr. M.H. Den Haag 31-12-2015
Scheepbouwer, mw. mr. L. Amsterdam 01-01-2016
Scheers, mw. mr. A.J.C. Nijmegen 15-12-2015
Scheppingen, mr. Th.G. van Groenlo 01-01-2016
Schilt-Thissen, mw. mr. M.L.J. Amsterdam 31-12-2015
Schimmelpenninck, Graaf mr. R.J. Amsterdam 31-12-2015
Schipper, mw. mr. V. Eindhoven 01-01-2016
Schuit, mw. mr. J.W. Warmenhuizen 01-01-2016
Schuit, prof. mr. S.R. Amsterdam 31-12-2015
Schutte, mw. mr. E. Amsterdam 31-12-2015
Servatius, mr. E.H. Amstelveen 31-12-2015
Sewnandan Mishre, mr. A.J. Rotterdam 01-01-2016
Shioda-Bresser, mw. mr. M. Hilversum 01-01-2016
Sjöcrona, mr. J.M. Den Haag 01-01-2016
Sloof, mr. D.H. Lelystad 31-12-2015
Smeets, mr. F.H.H. Helmond 01-01-2016
Snijder, mr. M.H.J. Amsterdam 01-01-2016
Sol, mr. A.J. Terneuzen 31-12-2015
Sol, mw. mr. F.J. Den Haag 31-12-2015
Speetjens, mw. mr. J. Amsterdam 01-01-2016
Spierdijk, mw. mr. J. Den Haag 31-12-2015
Spoel, mw. mr. I. Den Haag 01-01-2016
Sprenger, mr. L.J.A. Den Haag 31-12-2015
Stad, mr. J.M. Boxmeer 01-01-2016
Stapel, mw. mr. M.A.C. Amsterdam 01-01-2016
Stantcheva, mw. mr. J.I. Den Haag 18-12-2015
Stein, mr. E.W. Amsterdam 01-01-2016
Stekelenburg, mr. M.C. van Amsterdam 31-12-2015
Sterk, mr. R.N.W. Wijchen 31-12-2015
Stokkum, mr. G.M.H. van Enschede 01-01-2016
Sturm, mw. mr. B.E. Den Haag 01-01-2016
Stuy, mr. P.J. Amsterdam 31-12-2015
Swagemakers, mr. H.L.A.M. Oosterhout NB 31-12-2015
Swane, mw. mr. V. Amsterdam 01-01-2016
Tan, mw. mr. T.L. Amsterdam 01-01-2016
Terng, mr. drs. A.S.K. Almere 31-12-2015
Teuling-Caarls, mw. mr. L.Th.M. den Zutphen 31-12-2015
Toff, mr. I.S. Amsterdam 31-12-2015
Tolen, mw. mr. P.M. Amsterdam 01-01-2016
Treur-Teeuwem, mw. mr. W.M.S. Rotterdam 01-01-2016
Uhlerbroek, mw. mr. H. Amsterdam 31-12-2015
Uijlenbroek, mw. mr. C.E.R. Hengelo OV 31-12-2015
Veld, mr. ir. G.H. in 't Nuenen 31-12-2015
Velsink, mw. mr. S.J. Zwolle 23-12-2015
Verbeeten, mw. mr. E.M.H. Dordrecht 31-12-2015
Verhagen, mw. mr. S. Amsterdam 29-12-2015
Verhoef, mw. mr. J.W. Zeist 31-12-2015
Vermeer, mr. J.W. Amsterdam 01-01-2016
Vernes, mw. mr. J.E. Hoorn NH 01-01-2016
Verschuur, mr. G.J.W. Den Bosch 31-12-2015
Vette, mw. mr. E.M.F. de Amsterdam 15-12-2015
Vierssen, mr. F. van Ede 31-12-2015
Vijzelman, mr. P.I. Den Haag 01-01-2016
Visser, mw. mr. M.N. Den Haag 09-01-2016
Visser, mr. P.A. Den Haag 01-01-2016
Visser-Buve, mw. mr. G.I.M. Dalerveen 31-12-2015
Vlies, mr. O.E.R.A.M. van der Alphen aan den Rijn 31-12-2015
Vlis-Vlaspoel, mw. mr. M.H.L. van der Maastricht 31-12-2015
Vogelzang, mw. mr. A.M. Amsterdam 01-01-2016
Voorberg, mw. mr. F.E. Amsterdam 01-01-2016
Vos, mr. M. Groningen 01-01-2016
Vreeswijk, mr. A.M. Hilversum 31-12-2015
Vreeswijk, mr. J.A. Ankeveen 31-12-2015
Waard, mr. ing. M.S. de Enschede 31-12-2015
Waelen, mr. H.H.M.E. Bunde-Meerssen 31-12-2015
Weerdt, mw. mr. C.T. de Hoogezaand 01-01-2016
Weesing, mr. G.H.L. Amsterdam 01-01-2016
Weide, mw. mr. A.M.J. van der Bilthoven 31-12-2015
Welling, mr. J.H. Heerlen 01-01-2016
Westhoff, mw. mr. M.J. Amsterdam 30-12-2015
Wetering, mw. mr. B.J.M. van de Luxemburg 01-01-2016
Wieland, mr. F.K. Axel 30-12-2015
Wild, mw. mr. E.J.M. de Den Bosch 01-01-2016
Witte, mw. mr. I. Utrecht 01-01-2016
Woerd, mw. mr. K.H.M. van der Eindhoven 01-01-2016
Woerkom, mw. mr. S.H.M. van Den Haag 01-01-2016
Wolters, mr. F.W.P. Amsterdam 21-12-2015
Worotikan, mw. mr. S.D. Herten 19-01-2016
Zanders, mr. P.J. De Bilt 31-12-2015
Zeijts, mw. mr. M. Enschede 31-12-2015
Zijlmans, mr. J.J. Breda 24-12-2015
Zuidema, mr. J.H. Groningen 31-12-2015

OVERLEDEN**Heezemans**, mr. C.E.A. Eindhoven 22-09-2015

UITSPRAKEN

VAN DE TUCHTRECHTER

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Hester Uhlenbroek (voorzitter), Tjitske Cieremans, Peter Drion, Carel Gaaf, Han Jahae, Harro Knijff, Robert Sanders en Paul Wilmink. Redactie: Trudeke Sillevius Smitt en Linus Hesselink. De letterlijke tekst van de uitspraken is te vinden op tuchtrecht.nl.

ZORGVULDIGHEID VEREIST JEGENS RECHTS- BIJSTANDSVERZEKERAAR

- Raad van discipline Arnhem-Leeuwarden, 11 mei 2015, zaak nr. 15-05, ECLI:NL:TADRARL:2015:84.
- Gedragsregels 1 en 27.
- Ook de rechtsbijstandsverzekeraar heeft belang bij de kwaliteit van de dienstverlening en juiste informatie door de advocaat om onnodige kosten te vermijden. Maar bij de keuzes die de advocaat moet maken, staat het belang van de cliënt voorop.

Mr. X voerde een kort geding over wedertewerkstelling namens mevrouw R., in opdracht van klaagster, haar rechtsbijstandsverzekeraar. Hij trof een beëindigingsregeling met de werkgever, waarna discussie ontstond over de hoogte van de beëindigingsvergoeding. Mr. X voerde daarover een procedure bij de kantonrechter en stuurde klaagster intussen een nota die door haar werd voldaan. Mr. X en zijn cliënt verloren de procedure bij de kantonrechter, waarna hij klaagster zijn slotnota zond. Klaagster maakte tegen deze nota bezwaar, omdat mr. X tekortgeschoten zou zijn in de behandeling van de zaak en onredelijke en bovenmatige kosten zou hebben gemaakt. Zij wees mr. X op de begrotingsprocedure. Ze gaf hem ook – nadat ze daarvoor aanvankelijk toestemming weigerde – opdracht om (pro forma) hoger beroep in te stellen van het vonnis van de kantonrechter. Mr. X was daartoe alleen bereid indien klaag-

ster toezegde dat de openstaande declaratie en de kosten van het hoger beroep onvoorwaardelijk zouden worden voldaan.

Op de voorlaatste dag van de appeltermijn berichtte klaagster de declaratie te zullen voldoen, onder handhaving van haar bezwaar daartegen. Mr. X antwoordde dat hij dat voorbehoud niet aanvaardde maar tekende diezelfde dag toch appel aan van het vonnis, waarvan hij klaagster niet op de hoogte stelde. De volgende dag berichtte klaagster mr. X dat zij diens declaratie had voldaan, waarop mr. X reageerde met de mededeling dat hij haar opdracht niet had aanvaard. Klaagster droeg vervolgens een andere advocaat op om appel in te stellen.

Klaagster verwijt mr. X dat hij de zaak onzorgvuldig behandelde, dat hij zijn declaratie niet ter begroting heeft aangeboden, dat hij aan het instellen van hoger beroep de voorwaarde heeft verbonden van voldoening van zijn declaratie en dat hij haar onjuist heeft geïnformeerd, waardoor zij nodeloze kosten moest maken. De raad overweegt dat niet alleen de materieel belanghebbende (de cliënt), maar ook diens rechtsbijstandsverzekeraar belang heeft bij de kwaliteit van de (door de verzekeraar te betalen) dienstverlening, zodat geen onnodige kosten worden gemaakt. De jegens de verzekeraar in acht te nemen zorgvuldigheid gaat echter niet zover dat de advocaat bij zijn keuzes in proces- en kostenrisico's als een zelfstandige grond diens financiële belang dient te betrekken. Bij die keuzes staat namelijk het belang van de cliënt voorop. Slechts

binnen het daarvoor bepaalde kader kan aan het eigen financiële belang van de rechtsbijstandsverzekeraar gewicht toekomen. In dit geval is naar het oordeel van de raad geen sprake van klachtwaardig handelen van mr. X bij de totstandkoming van de beëindigingsovereenkomst. De raad acht het wel verwijtbaar dat mr. X zijn declaratie niet ter begroting heeft aangeboden, nu klaagster zich er ook op beroepen had dat de door hem gemaakte kosten onredelijk en bovenmatig waren. Het stond mr. X daarentegen wel vrij om aan het aanvaarden van een nieuwe opdracht – het instellen van appel was niet inbegrepen in de oorspronkelijke opdracht – voorwaarden te verbinden, mits hij daarbij het belang van de cliënt in het oog hield. Niet gebleken of gesteld is dat hij daarin is tekortgeschoten. De raad acht wel verwijtbaar dat mr. X klaagster niet heeft geïnformeerd dat hij hoger beroep had ingesteld. Daardoor heeft hij klaagster op onzorgvuldige en onheuse wijze ertoe gebracht een andere advocaat in te schakelen. Waarschuwing.

ONGEOORLOOFDE VERREKENING DERDEN- GELDEN MET DECLARATIE

- Hof van discipline, 9 maart 2015, zaak nr. 7288, ECLI:NL:TAH-VD:2015:71.
- Artikel 46 Advocatenwet, gedragsregel 23 en artikel 6 lid 4 en 6 Vafi.
- Alleen met schriftelijke, specifieke en uitdrukkelijke toestemming van de rechthebbende mag de advocaat derdengelden verrekenen met zijn declaratie.

Mr. X heeft geld van een vennootschap onder firma dat op zijn derdengeldenrekening was geparkeerd, zonder toestemming van alle vennoten gebruikt voor betaling van facturen van zijn kantoor. De raad overweegt, onder verwijzing naar gedragsregel 23 en artikel 6, lid 4 en 6 Vafi, dat gelden die zich bevinden op een derdengeldenrekening slechts mogen worden aangewend voor betaling van een eigen declaratie als de rechthebbende daarmee ondubbelzinnig instemt en de advocaat dit onverwijld schriftelijk vastlegt met verwijzing naar een specifiek omschreven declaratie en het verschuldigde bedrag. Daarna te laten enig onderzoek te doen alvorens de betalingsopdrachten te geven, heeft mr. X niet de vereiste zorgvuldigheid betracht. Het hof deelt de opvatting van de raad. Berisping.

GESPREK MET KINDEREN BIJ SCHEIDING

- Raad van discipline 's-Gravenhage, 19 januari 2015, zaak nr. R.4433/14.19, ECLI:NL:TADRS-GR:2015:39.
- Gedragsregel 1.
- Voor een gesprek met kinderen in het kader van een echtscheiding is toestemming van beide ouders nodig.

In het kader van een echtscheiding sprak mr. X met de kinderen (elf en negen jaar) van haar cliënte, zonder klager – de vader – daarin te kennen. Naar aanleiding van het gesprek verzocht mr. X de rechtbank de dochter van elf jaar te horen, een verzoek dat de rechtbank inwilligde. Ook stuurde mr. X een confraternele brief aan de rechtbank, afkomstig van de voormalige advocaat van haar cliënte, aan de gemachtigde van klager.

Mr. X stelt dat zij in het gesprek wilde beoordelen of het horen van de dochter door de rechter wenselijk was, omdat het voor een kind belangrijk is

het gevoel te hebben gehoord te worden. Zij stelt ook dat zij de confraternele correspondentie over het hoofd heeft gezien toen zij de stukken aan de rechtbank doornam, maar dat daardoor het belang van klager niet is geschaad, nu de rechter die correspondentie niet in de beoordeling heeft betrokken.

De raad oordeelt dat mr. X toestemming van beide ouders nodig had, ook als mr. X de kinderen alleen wilde horen om te beoordelen of de dochter door de rechter kon worden gehoord. En dat verweerster de door haar cliënte geselecteerde stukken onvoldoende heeft gecontroleerd, ligt in haar risicosfeer. Waarschuwing.

GEEN WERKZAAMHEDEN NA BEËINDIGING OPDRACHT

- Hof van discipline, 6 februari 2015, zaak nr. 7226, ECLI:NL:TAHVD:2015:39.
- Gedragsregel 7.
- Bij beëindiging van de opdracht door de cliënt kan de advocaat zijn werkzaamheden niet voortzetten, ook al acht hij dat in het belang van diens bedrijf.

Mr. X en kantoorgenoten stonden klagers bij in verband met deelname in een bedrijf. Klagers hadden vijftig procent van de aandelen in die vennootschap. Een van hen en een andere aandeelhouder waren directeur van het bedrijf. Er ontstond onenigheid tussen klagers en de andere aandeelhouders.

Klagers berichtten mr. X geen zaken meer met hem te doen. Mr. X schortte zijn werkzaamheden op, zo berichtte hij aan klagers. Een van de klagers, de directeur, antwoordde dat er geen sprake meer was van samenwerking met mr. X. Niettemin had mr. X namens het bedrijf contact met de gemeente in verband met een vergunning. Ook woonde hij een zitting bij van de Ondernemingskamer die onderzoek deed naar het bedrijf. Bij die

zitting lieten klagers en de andere aandeelhouders zich ieder bijstaan door een andere advocaat. Daags na die zitting berichtte mr. X beide partijen over een mogelijkheid van voortzetting van het bedrijf. De klacht luidt dat mr. X de tegenstrijdige belangen van meerdere partijen vertegenwoordigde en optrad zonder volmacht. Het verweer van mr. X is dat hij geen werkzaamheden meer verrichtte voor klagers, maar alleen werkzaamheden die in het belang waren van de continuïteit van het bedrijf. Het hof oordeelt dat een advocaat die de belangen van twee of meer partijen behartigt in het algemeen verplicht is om zich geheel uit de zaak terug te trekken zodra een niet aanstonds overbrugbaar belangenconflict ontstaat. In deze zaak was tussen klagers en de andere aandeelhouders een zeer heftig conflict ontstaan. Omdat klagers bovendien aan mr. X expliciet lieten weten dat zij van zijn diensten geen gebruik meer wensten te maken, was er voor hem geen enkele basis meer om voor het bedrijf of de directie/aandeelhouders op te treden.

Het is niet aan verweerder te beoordelen wat in het belang van het bedrijf is; dat is uitsluitend aan degenen die het bedrijf vertegenwoordigen. Als tussen die personen een onoverbrugbaar meningsverschil bestaat en één van de bevoegde bestuurders de opdracht aan mr. X beëindigt, is er voor mr. X geen andere mogelijkheid dan zich daarbij neer te leggen en zich terug te trekken. In verband met de omvang van de opdracht of bij spoedeisendheid kan de taak van een advocaat wellicht verder reiken dan de specifieke opdracht van zijn cliënt, maar dat brengt in geen geval mee dat een advocaat ondanks beëindiging van de opdracht toch zijn werkzaamheden voortzet omdat hij dat als belang van zijn cliënt ziet. Voorwaardelijke schorsing van een week.

TEN SLOTTE

MOGELIJK IS NOG NIET WENSELIJK

DOOR / BART VAN TONGEREN
ALGEMEEN DEKEN NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Vernieuwing is, voor elke beroepsgroep en dus ook de advocatuur, van levensbelang. Efficiëntere werkwijzen leiden tot tijdsbesparing en dus een lagere rekening voor de cliënt. Innovatieve businessmodellen geven de advocaat meer flexibiliteit en helpen hem beter aan te sluiten bij de wensen van de cliënt van nu. De NOvA denkt hier graag samen met de Balie over na, getuige ook de Innovatieplatformen die we sinds vorig jaar elke paar maanden organiseren over onderwerpen als cybersecurity en digitaal werken. Tegelijkertijd zijn we het ook aan het vak van advocaat verplicht om ons niet gek te laten maken door middelen en technologieën. Anders gezegd: het feit dat iets mogelijk is, maakt het nog niet per definitie wenselijk. Innovatie is geen doel op zichzelf; er gelden nog andere overwegingen die bepalen of een ontwikkeling geschikt is voor adoptie binnen de advocatuurlijke praktijk. Eén gebied waarin nieuwe initiatieven zich met grote regelmaat melden, is het online regelen van simpele juridische procedures zoals bijvoorbeeld een echtscheiding. Digitaal procederen is op zichzelf een goed

idee. Het scheelt de cliënt en de maatschappij tijd en geld. Mits de cliënt weet wat hij/zij wil en juist wordt geadviseerd. Over dit laatste hebben wij zorgen. En om het aloude argument voor te zijn: 'Dat is geen broodnijd. We krijgen niet minder werk door deze doe-het-zelfscheidingen, maar ander werk,' zoals voorzitter Dianne Kroezen van de vFAS onlangs in *de Volkskrant* zei. Ze stelt daarna dat 'familierechtadvocaten de handen vol hebben aan het repareren van commerciële onlinescheidingen waarbij partijen steken hebben laten vallen'. Het doorlopen van een gerechtelijke procedure zonder persoonlijk advies van een advocaat of jurist, op basis van een generiek stappenplan, brengt het nadrukkelijke risico van fouten met zich mee. Niet iedereen leest altijd even goed of realiseert zich wat consequenties van bepaalde keuzes zijn. Zeker als het om een emotioneel geladen zaak als echtscheiding gaat. Met als gevolg dat mensen die dachten 'even snel' hun zaakjes geregeld te hebben, later voor nare verrassingen komen te staan die nog jarenlang kunnen doorklinken. Dat soort innovatie is wel mogelijk, maar zeker niet wenselijk.

Dirkzwager
zorgt dat
u het weet.

Wij delen onze kennis graag.

Het juridische antwoord op een simpele vraag, is vaak gecompliceerder dan verwacht. Met gezond verstand komt u een heel eind, maar voor een écht antwoord is meer kennis nodig. Dirkzwager deelt die kennis graag met u. Ontdek snel hoe Dirkzwager haar kennis deelt op www.partnerinkennis.nl

Maak kennis met **Dirkzwager**
advocaten & notarissen

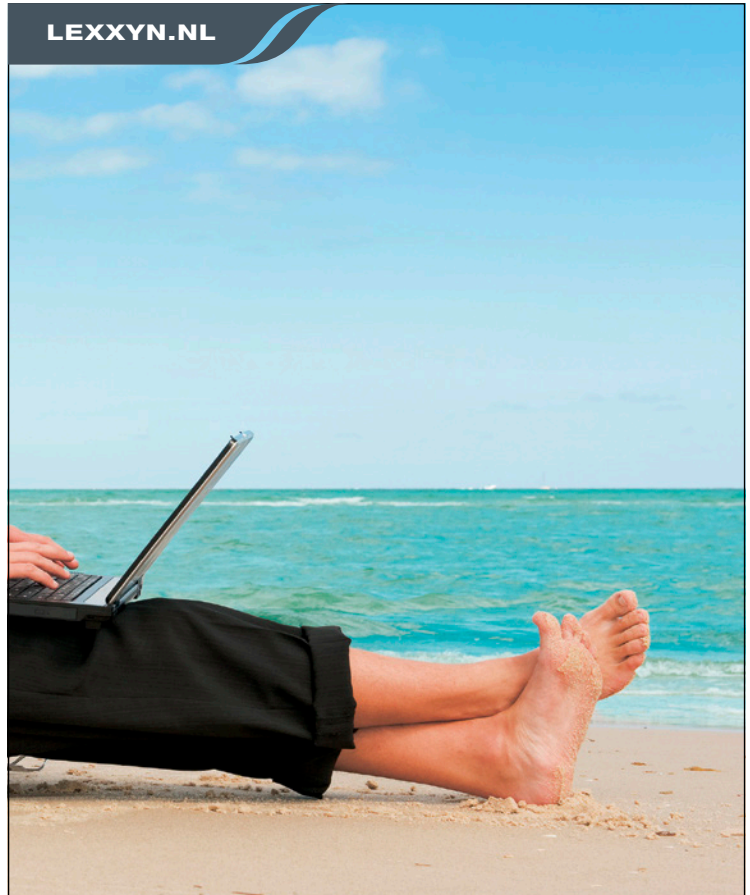

Software voor het advocaten- kantoor...

Kent u NEXTmatters van Trivium Software?
Dit handige jonge zusje van ons bekende
pakket FORTUNA doet alle andere specifieke
software voor de advocatuur verbleken.
Het helpt uw kantoor heel gemakkelijk
efficiënter werken en kosten besparen.

Trivium Software BV | Paterserf 3 | 4904 AA Oosterhout
T 0162 49 89 89 | E info@trivium.nl | www.trivium.nl

ict concept.

...altijd en overal probleemloos te gebruiken

Met de cloud-diensten van ICT Concept
kunt u NEXTmatters overal gebruiken waar
een internetverbinding is. Op uw kantoor,
thuis, bij een cliënt of onderweg...
met een paar klikken hebt u veilig
toegang tot uw volledige systeem.

T 088 002 84 82
www.ict-concept.nl

Amersfoort Amsterdam Eindhoven
Joure Oosterhout Rotterdam